

UNIVERZA V LJUBLJANI
Fakulteta za pomorstvo in promet

*Študija s primerjalno mednarodno analizo v
zvezi z zavarovanjem tveganj ob naravnih in
drugih nesreèah*

Portorož, 2001

Ta študija je izdelana na podlagi pogodbe št. 404-09-224/2000, ki sta jo dne 28.07.2000 sklenili Univerza v Ljubljani, Fakulteta za pomorstvo in promet (UL FPP) in Republika Slovenija, Ministrstvo za obrambo (MORS), na osnovi sklepa o oddaji javnega naročila MORS BO 69/99 št. 404-08-71/2000 z dne 31.05.2000.

Pri izdelavi študije so sodelovali naslednji raziskovalci:

vodja projekta:

prof. dr. Marko Pavliha, univ. dipl. iur.

člani raziskovalne skupine:

**Sandi Oblak, inž.
Rok Moljk, univ. dipl. oec.
asist. Patrick Vlaèiè, univ. dipl. iur.**

<u>PRVI DEL</u>	6
<u>1.UVOD</u>	6
<u>1.1. OPIS</u>	6
<u>1.2. OPREDELITEV PROBLEMA, NAMEN IN CILJI NALOGE</u>	6
<u>1.3. METODA</u>	7
<u>2. PODROÈJA TVEGANJ</u>	8
<u>2.1. DEFINICIJE PODROÈIJ TVEGANJ</u>	8
<u>2.1.1. PROSTOÈASNE AKTIVNOSTI</u>	8
<u>2.1.2. NARAVNE NESREÈE</u>	9
<u>2.1.3. CIVILIZACIJSKE NESREÈE</u>	10
<u>3. ANALIZA IN PREDSTAVITEV OBSTOJEÈEGA STANJA V SLOVENIJI</u>	11
<u>3.1. UVOD</u>	11
<u>3.2. VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREÈAMI</u>	11
<u>3.3. ANALIZA NESREÈ IN DOGODKOV</u>	12
<u>3.3.1. ŠTEVILO NESREÈ IN DOGODKOV</u>	12
<u>3.3.1.1. Prostoèasne aktivnosti</u>	12
<u>3.3.1.2. Naravne nesreèe</u>	13
<u>3.3.1.3. Civilizacijske (druge) nesreèe</u>	14
<u>3.3.2. ŠTEVILO SODELUJOÈIH REŠEVALCEV IN DRUGIH OSEB PRI INTERVENCIJAH</u>	15
<u>3.3.2.1. Prostoèasne aktivnosti</u>	15
<u>3.3.2.2. Naravne nesreèe</u>	15
<u>3.3.2.3. Civilizacijske (druge) nesreèe</u>	15
<u>3.3.3. STROŠKI INTERVENCIJ</u>	16
<u>3.3.3.1. Skupni stroški intervencij po posameznih podroèjih tveganja</u>	16
<u>3.3.4. POVZROÈENA MATERIALNA ŠKODA</u>	17
<u>3.3.4.1. Skupna povzročena ekonomska škoda za naravne in civilizacijske nesreèe</u>	17
<u>3.4. UREJENOST ZAVAROVALNEGA PODROÈJA V SLOVENIJI</u>	17
<u>3.4.1. UVOD</u>	17
<u>3.4.2. ZAVAROVANJE TVEGANJ PRI PROSTOÈASNIH AKTIVNOSTIH</u>	19
<u>3.4.3. ZAVAROVANJE TVEGANJ OB NARAVNIH NESREÈAH</u>	19
<u>3.4.4. ZAVAROVANJE TVEGANJ OB CIVILIZACIJSKIH NESREÈAH</u>	20
<u>3.4.5. UREJENOST OBVEZNIH ZAVAROVANJ V SLOVENIJI</u>	22
<u>3.4.5.1. Uvod</u>	22
<u>3.4.5.2. Obvezna zavarovanja v Sloveniji</u>	22
<u>3.4.5. UREJENOST POZAVAROVANJA ZA NARAVNE IN DRUGE NESREÈE V SLOVENIJI</u>	26
<u>3.4.6. IZRAVNALNE REZERVACIJE ZA NARAVNE IN DRUGE NESREÈE V SLOVENIJI</u>	26
<u>3.4.7. PREGLED ZAVAROVALNE DEJAVNOSTI V SLOVENIJI</u>	26
<u>4. ANALIZA IN PREDSTAVITEV OBSTOJEÈEGA STANJA V TUJINI</u>	31
<u>4.1. UVOD</u>	31
<u>4.2. ANALIZA NARAVNIH IN DRUGIH NESREÈ V SVETU</u>	31
<u>4.3. UREJENOST ZAVAROVANJ ZA TVEGANJA OB NARAVNIH IN DRUGIH NESREÈAH V EVROPI</u>	46
<u>4.3.1. UREJENOST ZAVAROVANJ ZA PROSTOÈASNE AKTIVNOSTI V EVROPI</u>	46

<u>4.3.2. UREDITEV ZAVAROVANJ ZA KRITJE POSLEDIC NARAVNIH IN DRUGIH NESREÈ V EVROPI</u>	47
<u>4.3.2.1. Države s sistemom državnega urejanja in usmerjanja zavarovanj tveganj ob naravnih in drugih nesreèah</u>	48
<u>4.3.2.2. Države brez urejenega državnega sistema za zavarovanje tveganj v primeru naravnih in drugih nesreè</u>	53
<u>5. ZAKLJUÈEK</u>	57
<hr/>	
<u>DRUGI DEL</u>	60
<hr/>	
<u>1. UVOD</u>	60
<hr/>	
<u>1.1. UVODNE MISLI K DRUGI IN TRETJI FAZI</u>	60
<u>1.2. METODLOŠKO POJASNILO K DRUGI IN TRETJI FAZI</u>	60
<hr/>	
<u>2. PROSTOÈASNE AKTIVNOSTI</u>	62
<hr/>	
<u>2.1. UVOD</u>	62
<u>2.2. ZAVAROVALNE REŠITVE</u>	62
<u>2.2.1. TVEGANJA POVEZANA Z OSEBO</u>	63
<u>2.2.1.1. Nezgodna zavarovanja</u>	63
<u>2.2.1.2. Življenjska zavarovanja</u>	66
<u>2.2.1.3. Zavarovanje odgovornosti oseb, ki se ukvarjajo s prostoèasnimi aktivnostmi</u>	66
<u>2.2.1.4. Dodatna kritja za stvari in opremo</u>	66
<u>2.2.2. TVEGANJA POVEZANA Z REŠEVALCI</u>	67
<u>2.2.2.1. Nezgodna zavarovanja za reševalce</u>	67
<u>2.2.2.2. Življenjska zavarovanja za reševalce</u>	68
<u>2.2.2.3. Zavarovanja odgovornosti za reševalce</u>	68
<u>ŠKODNI REZULTAT</u>	69
<u>2.2.3. TVEGANJA POVEZANA Z ODGOVORNOSTJO UPRAVLJAVCEV OBJEKTOV OZIROMA TERENOV, KJER SE PROSTOÈASNA AKTIVNOST IZVAJA</u>	70
<u>2.2.3.1. Nezgodno zavarovanje oseb, ki se ukvarjajo z rekreacijo in pri tem uporabljajo najeta sredstva</u>	70
<u>2.2.3.2. Zavarovanje odgovornosti upravljavcev</u>	70
<u>2.3. PREDLOGI REŠITEV IN RAZMERIJ</u>	71
<u>2.3.1. UVOD</u>	71
<u>2.3.2. PLANINARJENJE</u>	72
<u>2.3.3. SMUÈANJE</u>	73
<u>2.3.4. OSTALE PROSTOÈASNE AKTIVNOSTI</u>	74
<hr/>	
<u>3. NARAVNE IN DRUGE NESREÈE</u>	75
<hr/>	
<u>3.1. UVOD</u>	75
<u>3.2. ZAVAROVALNE REŠITVE</u>	75
<u>3.2.1. TVEGANJA POVEZANA S PREBIVALSTVOM IN NJIHOVIM PREMOŽENJEM</u>	76
<u>3.2.1.1. Požarno zavarovanje</u>	76
<u>3.2.1.2. Stanovanjsko zavarovanje</u>	77
<u>3.2.1.3. Potresno zavarovanje</u>	78
<u>3.2.1.4. Zavarovanje motornih vozil</u>	79
<u>3.2.2. TVEGANJA POVEZANA Z INDUSTRIJO</u>	79
<u>3.2.2.1. Zavarovanje izgube prihodka zaradi nevarnosti požarnega zavarovanja – t.i. šomaž požar</u>	80
<u>3.2.2.2. Zavarovanje odgovornosti zaradi ekoloških škod</u>	80

<u>3.2.3. TVEGANJA POVEZANA S KMETIJSKO DEJAVNOSTJO</u>	80
<u>3.2.3.1. Zavarovanje posevkov in plodov ter zavarovanje živali</u>	80
<u>3.2.3.2. Zavarovanje pozebe</u>	81
<u>3.2.3.3. Zavarovanje žleda</u>	81
<u>3.2.3.4. Zavarovanje suše</u>	81
<u>3.2.3.5. Zavarovanje gozdov</u>	81
<u>3.2.4. TVEGANJA POVEZANA Z REŠEVALCI</u>	81
<u>3.2.5. TVEGANJA POVEZANA Z OSTALIMI DEJAVNOSTMI</u>	81
<u>3.3. PREDLOGI REŠITEV IN RAZMERIJ</u>	83
<u>3.3.1. UVOD</u>	83
<u>3.3.2. OBVEZNA ZAVAROVANJA</u>	83
<u>3.3.3. "PROSTOVOLJNA" OBVEZNA ZAVAROVANJA</u>	84
<u>3.3.4. DRŽAVNE SUBVENCije</u>	85
<u>3.3.5. POSEBNI ZAVAROVALNI SKLADI NAMENJENI KRITJU POSLEDIC NARAVNIH IN DRUGIH NESREČ</u>	86
<u>3.3.6. SPECIALIZIRANE ZAVAROVALNICE</u>	87
<u>3.3.7. DRUGI FINANČNI PRODUKTI</u>	88
<u>4. ZAKLJUČEK</u>	89
<u>SEZNAM TABEL – PRVI DEL</u>	91
<u>SEZNAM TABEL – DRUGI DEL</u>	91
<u>LITERATURA IN VIRI</u>	93
<u>ZAKONI</u>	93
<u>LITERATURA</u>	93
<u>SPLETNE STRANI</u>	94

Prvi del

1.UVOD

1.1. OPIS

Raziskovalna naloga z naslovom “*Študija s primerjalno mednarodno analizo v zvezi z zavarovanjem tveganj ob naravnih in drugih nesreèah*” nastaja kot posledica nujnosti ureditve podroèja zavarovanja pred naravnimi in drugimi nesreèami v Republiki Sloveniji.

Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije je dne 31.05. 2000 izdalo sklep o oddaji javnega naroèila za izdelavo navedene raziskovalne naloge Univerzi v Ljubljani, Fakulteti za pomorstvo in promet iz Portoroža. *V nadaljevanju je opisana prva faza naloge.*

1.2. OPREDELITEV PROBLEMA, NAMEN IN CILJI NALOGE

Osnovna opredelitev problema izhaja iz vsebine projekta *per se*. Ob naravnih in drugih nesreèah namreè prihaja do škod, katerih nujna posledica so različni stroški za sanacijo posledic. Veèkrat se zgodi, da nastale stroške krije država iz sredstev javnih financ oziroma državnega proraèuna. Ob tem se postavlja logièno vprašanje, kako navedene stroške zmanjšati oziroma kako razbremeniti državni proraèun plaèila pokrivanja posledic naravnih in drugih nesreè. Eden od možnih odgovorov je zavarovanje tveganj (nevarnosti, rizikov) ob naravnih in drugih nesreèah. Oblike, naèini in metode takega zavarovanja so po svetu različno izpeljani, vsekakor pa lahko trdimo, da je motiviranje državljanov in poslovnih subjektov ter sodelovanje države pri zavarovanju tveganj ob naravnih in drugih nesreèah zelo racionalna in modra odloèitev vsake države.

Temeljni namen prièujoèe raziskovalne naloge je postavitve konsistentnega in celovitega modela zavarovanja tveganj pred naravnimi in drugimi nesreèami v Sloveniji.

Zgornja opredelitev namena raziskovalne naloge vkljuèuje tudi pojem zavarovanja, ki ga moramo že na zaèetku jasno definirati, saj se bo kot rdeèa nit vlekel skozi celoten potek raziskovalne naloge. Enoznaène oziroma splošno sprejete opredelitve tega pojma v teoretiènih razpravah in knjigah o zavarovanju in zavarovalstvu (zavarovalništvu) ni moè najti. V veèini slovenskih strokovnih razpravah pa se v ta namen uporablja opredelitev dr. J. Bonclja, prav gotovo vodilnega slovenskega znanstvenika na podroèju teorije zavarovanja. Dr. Boncelj opredeljuje zavarovanje na naslednji naèin:¹ “*Zavarovanje je ustvarjanje gospodarske varnosti z izravnavanjem gospodarskih nevarnosti.*”

V navedeni definiciji, ki je široko poznana in sprejeta tudi izven meja Slovenije, imamo torej opravka z opredeljenim ciljem, ki je gospodarska varnost na eni strani ter sredstvom, s katerim ta cilj dosežemo (izravnavanje nevarnosti) na drugi strani. Za potrebe te raziskovalne naloge takšna opredelitev zavarovanja popolnoma zadošèa.

Raziskovalna naloga je razdeljena na tri faze, ki se ujemajo z naslovi posameznih podprojektov. Posamezne faze raziskovalne naloge oziroma posamezni opredeljeni podprojekti jasno opredeljujejo tudi osnovne cilje vsake od faz. Cilji so v nadaljevanju opisani po posameznih podprojekti:

- ? 1. podprojekt: “*Analiza in predstavitev obstojeèega stanja doma in v tujini*”;

V tem delu raziskovalne naloge bodo identificirana tveganja ob naravnih in drugih nesreèah, s poudarkom na tistih tveganjih, ki so v Sloveniji še posebej prisotna oziroma izražena. V drugem delu tega podprojekta bodo predstavljene rešitve v primerljivih evropskih državah.

- ? 2. podprojekt: “*Izdelava celostnih rešitev za vsa možna tveganja*”;

Drugi podprojekt zajema predlog možnih rešitev za posamezna tveganja, ki bo zajemal tako premoženjska kot osebna zavarovanja.

¹ Dr. J. Boncelj: Zavarovalna ekonomika, Založba Obzorja Maribor, Maribor 1983, str. 13.

- ? 3. podprojekt: “Izdelava kriterijev, variant in primerjalne mednarodne analize ter predlogov zavarovalniških razmerij”.

Zadnji podprojekt je namenjen izdelavi kriterijev za razmejevanje odgovornosti pri povzroèeni škodi in ocenitvi stroškov povezanih z vzroki nezgod ter kriterijev za povraèilo stroškov v primerih škode, ki je nastala ob nujnih intervencijah in drugih primerih. Nadalje bodo izdelane najmanj tri variante možnih naèinov zmanjševanja stroškov, ki se za kritje škode ob naravnih in drugih nesreèah plaèujejo s sredstvi državnega proraèuna. Izdelana bo primerjalna analiza za tuje države ter najmanj dva predloga za vzpostavitev sodelovanja med državo in zavarovalnicami na podroèju tveganj ob naravnih in drugih nesreèah.

1.3. METODA

V nalogi je pretežno uporabljena *komparativna metoda*.

Za primerjavo so izbrane naslednje države:

- ? Avstrija;
- ? Italija;
- ? Nemèija;
- ? Švica;
- ? Francija;
- ? Švedska;
- ? Norveška;
- ? Španija.

Prav tako so na kratko predstavljene rešitve v nekaterih drugih državah, kar predstavlja še dodatno razširitev naloge. Statistièni podatki o naravnih in drugih nesreèah se nanašajo na podatke za celoten svet, kar nudi celovit pregled dogajanja na tem podroèju.

Navedena izbira držav je doloèena predvsem z:

- ? visoko razvitostjo sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesreèami;
- ? visoko razvitostjo zavarovalnega trga v navedenih državah;
- ? primerljivostjo s Slovenijo v smislu geografskih, meteoroloških, demografskih, ekonomskih, socialnih in kulturoloških znaèilnosti države, ozemlja in prebivalcev.

Pri metodoloških pojasnilih ob izdelavi raziskovalne naloge je nujno na zaèetku opredeliti tudi obseg podroèij tveganj, ki bodo analizirana. Podroèja tveganj, ki jih naloga analizira in za katera predlaga rešitve so:

- ? prostoèasne dejavnosti;
- ? naravne nesreèe;
- ? civilizacijske nesreèe.

V nadaljevanju so posamezna podroèja natanèeneje definirana in obdelana.

2. PODROÈJA TVEGANJ

2.1. DEFINICIJE PODROÈIJ TVEGANJ

V tem poglavju moramo nujno opredeliti podroèja tveganja, ki bodo predmet nadaljnje analize. Kot reèeno, v grobem loèimo tri podroèja tveganja:

- ? prostoèasne aktivnosti oziroma dejavnosti;
- ? naravne nesreèe;
- ? civilizacijske nesreèe.

2.1.1. Prostoèasne aktivnosti

Prostoèasnih aktivnosti je v vsakdanjem življenju vsakega posameznika cel niz. Le nekatere med njimi pa lahko, z ozirom na stopnjo tveganja, oznaèimo kot nevarne oziroma kot take prostoèasne aktivnosti, pri katerih obstaja relativno visoka stopnja verjetnosti, da bo do nesreèe tudi dejansko prišlo.

8. èlen *Zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesreèami* opredeljuje pojem nesreèe na naslednji naèin:² *”Nesreèa je dogodek ali vrsta dogodkov, povzroèenih po nenadzorovanih naravnih in drugih silah, ki prizadenejo oziroma ogrozijo življenje ali zdrave ljudi, živali ter premoženje, povzroèijo škodo na kulturni dedišèini in okolju v takem obsegu, da je za njihov nadzor in obvladovanje potrebno uporabiti posebne ukrepe, sile in sredstva.”* Navedena definicija zelo jasno pove, kaj pomeni pojem nesreèe v okviru prostoèasnih aktivnosti.

Z ozirom na relativno visoke stopnje tveganj ter v skladu s potrebami raziskovalne naloge lahko loèimo naslednje oblike prostoèasnih aktivnosti:

- ? prostoèasne aktivnosti v gorah;
- ? prostoèasne aktivnosti v vodah;
- ? prostoèasne aktivnosti v jamah;
- ? prostoèasne aktivnosti v zraku.

Oblika prostoèasne aktivnosti ter okolje, v katerem se posamezna prostoèasna aktivnost izvaja, sta ključna elementa, ki nadalje determinirata tudi obliko in obseg tveganja za posamezno prostoèasno aktivnost. Ne glede na navedeno pa je na začetku raziskovalne naloge potrebno opredeliti, katere so tiste prostoèasne aktivnosti, ki glede na okolje in obliko predstavljajo tak obseg izvajanja določene aktivnosti, da bi bilo smotrno zanje pripraviti celovite zavarovalne podlage, kot rešitev za izravnavanje nevarnosti ter poplačilo nastalih stroškov reševanja izven sredstev proračuna države.

Celovita analiza po posameznih prostoèasnih aktivnostih je navedena v nadaljevanju, v tem delu raziskovalne naloge pa navajamo samo spisek takih prostoèasnih aktivnosti:

? **prostoèasne aktivnosti v gorah:**

planinarjenje, smuèanje, turno smuèanje, alpinizem, športno plezanje;

? **prostoèasne aktivnosti v vodah:**

potapljanje, rafting, spust s kajaki in kanuji po divjih vodah, surfanje, plavanje izven urejenih obmoèij kopališè;

? **prostoèasne aktivnosti v jamah:**

jamarstvo, potapljanje v jamah;

² Uradni list RS, št. 64/94.

? **prostočasne aktivnosti v zraku:**

padalstvo, jadralno padalstvo, jadralno padalstvo z motorjem, letenje z zmaji, letenje z motornimi zmaji, letenje z jadralnimi letali, letenje z letali (neprofesionalno), letenje z ultralahkimi letali.

2.1.2. Naravne nesreče

Naravne nesreče so vse tiste nesreče, ki jih je povzročila neka naravna sila. Ponavadi gre za nenadna in od človeške volje popolnoma neodvisna dejanja, katerih posledice so katastrofalne in daljnosežne.

Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami opredeljuje pojem naravne nesreče na naslednji način: "Naravne nesreče so potres, poplava, zemeljski plaz, snežni plaz, visok sneg, močan veter, toča, žled, pozeba, suša, množični pojav nalezljive človeške, živalske ali rastlinske bolezni in druge nesreče, ki jih povzročijo naravne sile."

V nadaljevanju so podane definicije naravnih nesreč³:

? **POTRES**

Potres je naravno tresenje, premikanje ali valovanje tal, zlasti zgornjega dela zemeljske skorje, ki ga povzročijo geofizikalni procesi v notranjosti zemlje.

? **ZEMELJSKI PLAZ**

Zemeljski plaz je nenadno drsenje dela zemeljske površine na nagnjenem zemljišču z jasno vidnimi razpokami tal in gubanjem zemljišča, ki v kratkem času povzroči statično nevarne deformacije ali široke razpoke na zgradbah.

Za zemeljski plaz se šteje tudi utrganje zemljišča ali tal kot geološko odstopanje in kotaljenje trdih kosov zemlje ali tal.

? **USAD**

Usad je vdolbina, jama na strmem pobočju, kjer se utrga zemlja in zdrsne navzdol.

? **PODOR**

Za podor se šteje podiranje, rušenje, navadno zemlje, kamnine, ki ima spodkopano podlago.

? **VIHAR**

Vihar je veter s hitrostjo najmanj 17,2 m v sekundi ali 62 km na uro (8.stopnja po *Beaufortovi lestvici*).

? **SUŠA**

Suša je stanje zelo majhne vlage v zemlji zaradi dolgotrajnega pomanjkanja padavin.

? **POZEBA**

Pozeba je pojav, kateri nastane zaradi mraza, predvsem na rastlinah.

? **ŽLED**

Žled je tanka ledena obloga na drevju ali skalovju.

? **TOČA**

Toča je padavina v obliki večjih ledenih zrn.

? **VELIK SNEG**

³ Vir: Adriatic zavarovalna družba d.d. Koper – Splošni in posebni pogoji za zavarovanja.

Veliki sneg so izredno moène padavine v obliki snežink.

? **SNEŽNI PLAZ**

Snežni plaz je drsenje snežnih gmot s planinskih poboèij. Za snežni plaz se šteje tudi zraèni pritisk, ki ga povzroèi snežni plaz.

? **POPLAVA**

Poplava je, èe stalne vode (reke, jezera, morje) po naključju poplavijo zemljišee, ker so prestopile bregove, predrle nasipe, porušile jezove ali se razlile zaradi izredno visoke plime, valov ali zaradi izrednega pritoka vode iz umetnih jezer. Poplava je tudi hitro poplavljanje voda zaradi utrganja oblaka, kakor tudi naključno poplavljanje voda, ki zaradi izredno moènih padavin derejo po poboèjih, cestah in poteh (hudournik).

Za poplavo se šteje tudi talna voda, èe je nastala zaradi poplavljanja zemljišea.

2.1.3. Civilizacijske nesreèe

Civilizacijske nesreèe so vse tiste nesreèe, ki jih povzroèi èlovek s svojo dejavnostjo in ravnanjem. To je tudi temeljna loènica, ki loèi naravne od civilizacijskih nesreè. Prav tako pa velja, da so tudi posledice civilizacijskih nesreè ponavadi katastrofalne in daljnosežne.

Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesreèami opredeljuje civilizacijske nesreèe kot druge nesreèe. Ne glede na tako delitev pa zakon o drugih nesreèah pravi : “Druge nesreèe so velike nesreèe v cestnem, železniškem in zraènem prometu, požar, rudniška nesreèa, porušitev jezu, nesreèe, ki jih povzroèijo aktivnosti na morju, jedrska nesreèa in druge ekološke ter industrijske nesreèe, ki jih povzroèi èlovek s svojo dejavnostjo in ravnanjem, pa tudi vojna, izredno stanje in druge oblike množiènega nasilja.”

V nadaljevanju so podane definicije civilizacijskih oziroma drugih nesreè⁴:

? **POŽAR V NARAVI, POŽAR NA OBJEKTU**

Požar je ogenj, ki nastane zunaj doloèenega ognjišea ali to zapusti in je sposoben, da se širi s svojo lastno moèjo. Veèine požarov ne moremo šteti za naravne nesreèe, razen tistih, ki jih povzroèi strela, to pa so požari v gozdovih, grmièevju, podrasti ipd.

? **VOJNA**

Vojna je vojaški spopad, navadno med državami. Vojna je tudi hudo prepiranje in medsebojno spopadanje med nasprotujoèimi si skupinami.

? **TERORIZEM IN DRUGE OBLIKE MNOŽIÈNEGA NASILJA**

Terorizem je veliko nasilje, zlasti proti politiènim nasprotnikom, s katerim se hoèe doseèi, da se kdo boji.

? **NEPREDVIDENE MIGRACIJE PREBIVALSTVA**

Migracija je selitev ali preseljevanje prebivalstva oziroma spreminjanje stalnega ali zaèasnega bivališea, zlasti iz gospodarskih razlogov.

Civilizacijske nesreèe so tudi:

- ? **NESREÈA Z NEVARNO SNOVJO,**
- ? **JEDRSKA NESREÈA,**
- ? **NESREÈA V PROMETU,**
- ? **RUDNIŠKA NESREÈA,**
- ? **PORUŠITEV JEZU,**
- ? **INDUSTRIJSKE NESREÈE,**
- ? **EKOLOŠKE NESREÈE,**
- ? **NESREÈE, KI JIH POVZROÈIJO AKTIVNOSTI NA MORJU.**

⁴ Vir: Adriatic zavarovalna družba d.d. Koper – Splošni in posebni pogoji za zavarovanja.

3. ANALIZA IN PREDSTAVITEV OBSTOJEČEGA STANJA V SLOVENIJI

3.1. UVOD

Za uvodne misli v tretje poglavje, ki analizira in predstavlja obstoječe stanje na področju zavarovanja tveganj pred naravnimi in drugimi nesrečami v Sloveniji, smo si avtorji raziskovalne naloge dovolili izposoditi odstavke s spletnih strani Uprave za zaščito in reševanje Republike Slovenije, ki na zelo kratek, a celovit način povzema nekaj osnovnih informacij relevantnih za nadaljnji potek raziskovalne naloge:

”Slovenija leži na stičišču Alp, Panonske nižine, dinarsko-kraškega sveta in Sredozemlja. Kras obsega okoli 9000 km² ali 44 % vsega ozemlja. Omenjeni pokrajinski tipi zaznamujejo življenjski prostor Slovenije z izjemno pokrajinsko pestrostjo in naravnimi lepotami, obenem pa tudi s številnimi naravnimi nesrečami. Davek, ki ga vsako leto poberejo poletna neurja, vodne ujme, žled, zemeljski plazovi in druge naravne nesreče, v povprečju presega dva odstotka bruto domačega proizvoda (BDP). V posameznih letih je škoda, ki jo povzročijo te nesreče, še znatno večja; leta 1990 je na primer škoda, ki jo je povzročila vodna ujma, presegla petino BDP. Gospodarski razvoj pa je ob vse večjih in bolj nasilnih posegih v okolje, z graditvijo industrijskih obratov, jedrskih objektov, velikih vodnih zbiralnikov, kemizacijo okolja, naraščajočim prometom tudi v Slovenijo prinesel številne nevarnosti civilizacijskih nesreč.”⁵”

Že uvodni odstavek jasno nakazuje na potrebo po celoviti, predvsem zavarovalni zaščiti oseb in premoženja pred posledicami naravnih in drugih nesreč. Eno ključnih vlog na tem področju morajo imeti zavarovalnice in pozavarovalnice, seveda ob vsestranski pomoči države.

V državah z razvitim tržnim gospodarstvom so zavarovalnice med najpomembnejšimi subjekti varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. S svojo dejavnostjo neposredno prispevajo k splošni ekonomski varnosti posameznika ter družbe kot celote, zavarovance usmerjajo k pravilnem vrednotenju in varovanju premoženja, pospešujejo usposabljanje za varnejše delo in življenje ter spodbujajo ukrepe za preprečevanje oziroma zmanjševanje posledic naravnih in drugih nesreč. Naše zavarovalnice imajo na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, če izvzamemo požarna zavarovanja, obrobni položaj. Glavni vzrok za takšno stanje je prejšnji sistem solidarnosti, ki je temeljil na socializaciji tveganj in pri ljudeh vzbujal občutek socialne varnosti. Solidarnostna pomoč je na mnogih ogroženih področjih še danes glavni vir sredstev pri odpravljanju posledic naravnih nesreč. Ne smemo pa prezreti tako imenovane državne pomoči, s katero pri vsaki malo večji naravni nesreči priskoči na pomoč država. To se dogaja predvsem v kmetijstvu (suša, pozeba, toča, poplava).

Vendar pa se ob vsaki naravni ali drugi nesreči, katera prizadene določeno področje, ugotavlja, kolikšna je stopnja zavarovanosti. Pereč problem predstavlja prometna infrastruktura, katera je v lasti države, potem so tu gozdovi, pa tudi precej posevkov in plodov, da o premoženju fizičnih oseb niti ne govorimo. Tudi v gospodarstvu, kjer je sicer zavarovanost iz leta v leto boljša, se ob vsaki nesreči ugotavlja, kaj vse bi še lahko bilo zavarovano. Omenimo naj samo letošnji primer požara v tovarni Gorenje iz Velenja. Imeli so požarno zavarovanje gradbenih objektov in opreme, niso pa sklenili zavarovanja izpada prihodka zaradi požara (t.i. šomažno zavarovanje). Gospodarska škoda, katera je in še bo pri tem nastala zaradi izpada proizvodnje, je nedvomno večja, kot zavarovalna premija za tovrstno zavarovanje, četudi nekaj zaporednih let tovarna ni utrpela večje škode.

3.2. VARSTVO PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI

Zaradi celovitega pregleda področja je bržkone primeren kratek oris nalog po *Zakonu o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami*. Osnovni cilj in namen raziskovalne naloge je seveda področje zavarovalstva, zato povzemamo samo bistvene zakonske določbe. Zakon celovito ureja varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami v Sloveniji, pri čemer država in občine organizirajo varstvo kot enoten sistem, katerega cilj je zmanjšanje števila nesreč ter preprečitev žrtev oziroma zmanjšanje njihovega števila in drugih posledic nesreč. Temeljne naloge varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami po zakonu so:

⁵ Vir: spletna stran Ministrstva za obrambo republike Slovenije – Uprave republike Slovenije za zaščito in reševanje.

- ? preprečevanje nevarnosti oziroma nesreè;
- ? vzpostavitev in vzdrževanje pripravljenosti za zašèito, reševanje in pomoè;
- ? zašèita, reševanje in pomoè;
- ? zagotavljanje osnovnih življenjskih razmer ob nesreèi (hrana, voda, zdravstveno varstvo, bivalne razmere, elektrièna energija, prehodnost komunikacij, javno obveščanje itd.);
- ? preprečevanje sekundarnih posledic;
- ? popis in dokumentiranje škode in drugih posledic;
- ? obnova pripravljenosti za zašèito, reševanje in pomoè.

Od preventivnih ukrepov ureja zakon le ukrepe za neposredno tehnièno in fizièno zašèito ljudi ter premoženja pred nevarnostmi. Zakon prav tako ureja ocenjevanje škode ter financiranje ukrepov za odpravljanje posledic naravnih in drugih nesreè do zagotovitve osnovnih življenjskih razmer. Pri financiranju ukrepov za odpravo posledic naravnih nesreè se zaradi pomanjkljive ureditve in nedoreèenih rešitev na tem podroèju ohranja stara praksa, ki temelji na socializaciji tveganj.

Vlada Republike Slovenije je 16. novembra 2000 objavila *Predlog nacionalnega programa varstva pred naravnimi in drugimi nesreèami (NPVNDN)*⁶ za prvo obravnavo v Državnem zboru RS. Predlog nacionalnega programa vsebuje pregled in vsebino možnih virov ogrožanja ter strateške cilje in naloge pri preprečevanju nesreè in odpravljanju njihovih posledic. V predlogu programa so v kratkem predstavljene možnosti zavarovanja pred tveganji, kar je tudi temeljni cilj naše naloge. Med usmeritvami za financiranje pa lahko najdemo tudi za to nalogo pomembno izhodišèe: "Vlada RS zagotavlja namenska sredstva za spodbujanje zavarovanj pred naravnimi nesreèami v okviru proraèuna Republike Slovenije na raèun zmanjšanja sredstev za sanacijo posledic teh nesreè."

3.3. ANALIZA NESREÈ IN DOGODKOV

V tem poglavju so prikazani nekateri statistièni podatki o dogajanjih v Sloveniji na podroèju naravnih in drugih nesreè za zadnjih nekaj let. Ob tem je pomembno opozoriti na dejstvo, da leto 2000 ni statistièno obdelano, saj za to leto še ni relevantnih podatkov. Viri podatkov, ki so navedeni v tem pregledu, so razlièni, doloèeni podatki temeljijo na poroèilih o intervencijah, ki so jih ob naravnih in drugih nesreèah izvajali predvsem gasilci in druge odgovorne sluþbe, podatke o nesreèah, katere so se zgodile v gorah ob prostoèasnih aktivnostih, pa je posredovala Gorska reševalna sluþba pri Planinski zvezi Slovenije.

Metodološko so podatki o nesreèah razdeljeni na tri temeljna podroèja tveganja: prostoèasne aktivnosti, naravne nesreèe in druge oziroma civilizacijske nesreèe. Nadalje so nesreèe in dogodki razdeljeni po štirih osnovnih kazalcih:

- ? število nesreè in dogodkov po podroèjih tveganja;
- ? število sodelujoèih reševalcev in drugih oseb pri intervencijah po podroèjih tveganja;
- ? stroški intervencij izraženi v tolarjih (SIT) po podroèjih tveganja;
- ? povzročena ekonomska škoda izražena v tolarjih zaradi nesreè.

3.3.1. ŠTEVILO NESREÈ IN DOGODKOV

3.3.1.1. Prostoèasne aktivnosti

Tabela 1: Število nesreè in dogodkov – prostoèasne aktivnosti za obdobje 1996-1999

VRSTA NESREÈE	Leto 1999	Leto 1998	Leto 1997	Leto 1996
Nesreèe v gorah –skupaj:	199	197	203	165
- planinarjenje		124	131	104
- alpinizem		18	19	13
- smuèanje		14	13	7
- gorsko kolesarjenje		2	2	1

⁶ Poroèevalec Državnega zbora št. 95, Ljubljana, 2000.

- aktivnosti v vodi		1	1	1
-aktivnosti v zraku		8	14	13
- drugo	2	31	23	26
Nesreče v jamah	2	2		
Nesreče na vodi in v vodi	26	30		

VIR: Naravne in druge nesreče v RS v letu 1999, Naravne in druge nesreče v RS v letu 1998, Požari v RS v letu 1997, UJMA;

Zaradi pomanjkljive evidence o nekaterih nesrečah so tudi dostopni podatki nekoliko pomanjkljivi. Ne glede na navedeno pa lahko ocenimo, da se **v okviru prostočasnih aktivnosti večina nesreč zgodi med planinarjenjem (60 do 65 odstotkov)**, kar je z ozirom na množičnost te aktivnosti v Sloveniji tudi razumljivo.

3.3.1.2. Naravne nesreče

Tabela 2: Število naravnih nesreč v Sloveniji v letih 1998 in 1999

VRSTA NESREČE	Leto 1999	Leto 1998	Leto 1997	Leto 1996
Potres	56 ⁷	115 ⁸	26	50
Vihar	13	19	7	9
Žled	1	1	2	4
Toča	23	25	32	20
Veliki sneg	7	*** ⁹	5	8
Poplava	18	16	18	15

VIR: Naravne in druge nesreče v RS v letu 1999, Naravne in druge nesreče v RS v letu 1998, Požari v RS v letu 1997, UJMA;

Število naravnih nesreč seveda ne predstavlja relevantnega podatka, saj so lahko posledice ene naravne nesreče katastrofalne in prizadenejo veliko število ljudi oziroma povzročijo veliko ekonomsko škodo. V tem se naravne nesreče tudi nekoliko razlikujejo od nesreč ob prostočasnih aktivnostih katerih posledice ponavadi niso tako obsežne in katastrofalne. Zato je utemeljena tudi nekoliko drugačna obravnava enih ali drugih.

Analiza izpostavljenosti ozemlja Slovenije naravnim nesrečam seveda presega osnovni namen raziskovalne naloge. Kljub temu pa je na tem mestu potrebno opozoriti na nekatere osnovne značilnosti, ki nakazujejo izpostavljenost Slovenije in posameznih področij določenim tveganjem zaradi naravnih nesreč:

- ? **Območje Slovenije spada zaradi geotektonskih razmer med potresno ogrožena področja.** Rušilni potresni sunki so možni na relativno velikem območju naše države. Iz zgodovine poznamo nekaj zelo močnih rušilnih potresov, ki so povzročili veliko materialno škodo in žrtve. Potresna ogroženost slovenskega teritorija je razvidna iz naslednje tabel:

Tabela 3: Število prebivalcev po potresnih območjih

Potresno območje	Površina v km ²	% ozemlja Slovenije	Število prebivalcev	% vseh prebivalcev	Št. Preb/km ²
IX. MSK¹⁰	363	1,79	10.573	0,54	29
VIII. MSK	4.332	21,37	640.207	32,56	148
VII. MSK	15.023	74,11	1.284.614	65,34	86
VI. MSK	553	2,73	30.622	1,56	55
Skupaj	20.271	100,00	1.965.986	100,00	97

VIR: spletna stran MORS-URSZR, podatki veljajo za leto 1993

Več kot tretjina vseh prebivalcev Slovenije prebiva na območjih, kjer lahko pričakujemo potrese VIII. in IX. stopnje MSK, kar preprosteje pomeni potrese z rušilno močjo. S tega vidika je Slovenija potresno ogroženo področje.

- ? **Tudi z vidika poplave spada Slovenija v relativno ogrožena območja.** Poplave grozijo več kot 300.000 hektarjem površin, kar predstavlja skoraj 15% vsega ozemlja Slovenije. Na poplavno ogroženih

⁷ Preliminarni podatek Uprave Republike Slovenije za geofiziko o številu potresov, ki so jih čutili prebivalci Slovenije.

⁸ Preliminarni podatek Uprave Republike Slovenije za geofiziko o številu potresov, ki so jih čutili prebivalci Slovenije.

⁹ Ni preverjenega podatka.

¹⁰ Jakost potresa po poenostavljeni 12-stopenjski MSK potresni lestvici..

območjih živi preko 500.000 prebivalcev. Najbolj so ogrožene doline vzdolž hudourniških rek in potokov (237.000 ha).

- ? *Zemeljski plazovi, podori in usadi so še posebej pogosti na Kozjanskem, v Halozah, na Koroškem, Škofjeloškem, Tolminskem, Idrijskem in Cerkljanskem.* Evidentiranih je več kot 6.000 plazov, 600 od teh je aktivnih, ogrožajo pa okoli 7.000 km² ozemlja. Omenimo naj zadnji veliki zemeljski plaz v Logu pod Mangartom, ki je povzročil veliko škodo¹¹.
- ? *Viharji so redni spremljevalci hudih poletnih nalivov in neurij, pozimi pa se največkrat pojavljajo ob vdorih hladnega zraka (burja na Primorskem, "fen" pod Karavankami in v Posočju).* Škoda povzročajo tako v gozdovih kot v naseljih in na infrastrukturnih objektih. Slovenije ima glede na svojo zemljepisno lego dokaj ugodne razmere za nastanek neviht in toče. Toča pada skoraj vsako leto in to izključno v toplem obdobju leta, najpogosteje junija, julija in avgusta. Povzroča veliko gospodarsko škodo, predvsem v kmetijstvu¹².
- ? *Poleg navedenih Slovenijo ogrožajo tudi druge naravne nesreče, kot so suša, žled, pozeba, in snežni plazovi.*

3.3.1.3. Civilizacijske (druge) nesreče

Tabela 4: Število požarov v Sloveniji v obdobju 1994-1999

VRSTA NESREČE	Leto 1999	Leto 1998	Leto 1997	Leto 1996	Leto 1995	Leto 1994
Požari skupaj	3582	5192	3639	2854	2913	2510
- požari v naravi	990	2466	1563	1079	1095	838
- požari v objektih	1497	1567	1649	1403	1481	1360
- požari na prometnih sredstvih	471	469	427	372	337	312
- drugi požari	624	690	0	0	0	0

VIR: Naravne in druge nesreče v RS v letu 1999, Naravne in druge nesreče v RS v letu 1998, Požari v RS v letu 1997, UJMA;

Vsako leto zabeležimo v Sloveniji veliko število požarov. Število požarov po letih nekoliko niha, izstopa pa leto 1998, ko je bilo zabeleženo več kot 5000 požarov. Skoraj polovica vseh požarov odpade na požare v različnih objektih, ki ponavadi povzročajo tudi največjo gmotno škodo.

Tabela 5: Število ostalih civilizacijskih nesreč v Sloveniji v obdobju 1998-1999

VRSTA NESREČE	Leto 1999	Leto 1998
Nesreče z nevarnimi snovmi – skupaj	486	393
- brez vpliva na okolje	120	64
- onesnaženje okolja	47	59
- v industriji	20	11
- v cestnem prometu	141	120
- v železniškem prometu	7	7
- v prometu na vodi	0	3
- sproščanje nevarnih snovi – ekološke nesreče	121	101
- druge nesreče z nevarno snovjo	30	28
Eksplozije – skupaj	11	/
- v proizvodnih, obrtnih in energetskih objektih	1	/
- v stanovanjskih objektih	8	/
- neznanih eksplozivnih teles	1	/
- druge eksplozije	1	/
Jedrske nesreče	/	/
Nesreče v prometu	791	389¹³

¹¹ Vir: Odpravljanje posledic naravnih in drugih nesreč, zbornik referatov, URSZR, Ljubljana, 1996.

¹² Vir: Odpravljanje posledic naravnih in drugih nesreč, zbornik referatov, URSZR, Ljubljana, 1996.

¹³ Podatek zajema nesreče v cestnem prometu, pri katerih so bili poklicani na intervencijo poklicani tudi gasilci.

V zadnjih letih v Sloveniji ne beležimo zares velikih civilizacijskih nesreč s katastrofalnimi posledicami, kljub temu pa se vsako leto zgodi kar precej obravnavanih nesreč. Izstopa povečanje števila nesreč v prometu, kjer so bili na intervencijo klicani gasilci, ki beleži podvojitev števila primerov. Relevantnega podatka o eksplozijah nismo uspeli pridobiti.

3.3.2. ŠTEVILO SODELUJOËIH REŠEVALCEV IN DRUGIH OSEB PRI INTERVENCIJAH

3.3.2.1. Prostočasne aktivnosti

Tabela 6: Število sodelujoèih reševalcev in drugih oseb v obdobju 1998-1999

VRSTA NESREËE	Leto 1999	Leto 1998
Nesreèe v gorah –skupaj	1349 ¹⁴	1284 ¹⁵
Nesreèe v jamah	28	78
Nesreèe na vodi in v vodi	278	396
Nesreèe v zraku	13	*** ¹⁶

VIR: Naravne in druge nesreèe v RS v letu 1999, Naravne in druge nesreèe v RS v letu 1998, Požari v RS v letu 1997, UJMA;

Število sodelujoèih reševalcev in drugih oseb pri intervencijah zaradi nesreè med prostoèasnimi aktivnostmi se nanaša na vse osebe, ki so izvajale dejavnost reševanja in zajema: gorske reševalce, reševalce v jamah, gasilce, policiste, èlane Civilne zašèite in druge osebe. Navedeni podatek je zanimiv, saj število sodelujoèih pri intervencijah na nek naèin nakazuje obseg delovanja reševalcev na eni ter s tem povezane stroške na drugi strani, kar bo obdelano v nadaljevanju.

Zaradi velikega števila nesreè, ki se zgodijo med planinarjenjem, je razumljivo najveè reševalcev vkljuèenih pri reševanju v gorah. Leta 1998 je pri reševanju v gorah sodelovalo 1.248 gorskih reševalcev. Leta 1999 je pri reševanju v gorah sodelovalo 1.334 gorskih reševalcev, kateri so sodelovali v 197 intervencijah, predvsem zaradi nesreè, katere se dogajajo pri hoji po gorskih poteh in pri hoji po brezpotjih ter pri plezanju. Seveda so gorski reševalci sodelovali tudi pri drugih intervencijah, kamor so bili poklicani.

3.3.2.2. Naravne nesreèe

Tabela 7: Število sodelujoèih reševalcev in drugih oseb v obdobju 1998-1999

VRSTA NESREËE	Leto 1999	Leto 1998
Potres	0	942
Zemeljski plaz	193	297
Vihar	2164	524
Žled	0	29
Toèa	75	90
Veliki sneg	617	4
Poplava	785	5385

VIR: Naravne in druge nesreèe v RS v letu 1999, Naravne in druge nesreèe v RS v letu 1998, Požari v RS v letu 1997, UJMA;

V letu 1998 je pri raznih oblikah reševanja zaradi posledic naravnih nesreè sodelovalo skupno skoraj 4.000 oseb v prvi vrsti gasilcev in drugih reševalcev.

Skupaj je leta 1999 v reševalnih akcijah zaradi posledic naravnih nesreè sodelovalo preko 7.000 reševalcev, levji delež pa odpade na reševanje posledic poplav.

3.3.2.3. Civilizacijske (druge) nesreèe

¹⁴ Podatek zajema sodelujoèe gorske reševalce in gasilce.

¹⁵ Podatek zajema sodelujoèe gorske reševalce in gasilce.

¹⁶ Ni preverjenega podatka.

Tabela 8: Število sodelujočih gasilcev in drugih oseb v obdobju 1996-1999

VRSTA NESREČE	Leto 1999	Leto 1998	Leto 1997	Leto 1996
Požari skupaj	31.955	49.382	36.498	27.745
- požari v naravi	8.039	24.339	13.633	/
- požari v objektih	18.325	19.214	20.659	/
- požari na prometnih sredstvih	2.805	2.873	2.206	/
- drugi požari	2.786	2.956	/	/

VIR: Naravne in druge nesreče v RS v letu 1999, Naravne in druge nesreče v RS v letu 1998, Požari v RS v letu 1997, UJMA;

Tabela 9: Število sodelujočih reševalcev in drugih oseb v obdobju 1998-1999

VRSTA NESREČE	Leto 1999	Leto 1998
Nesreče z nevarnimi snovmi – skupaj	3.063	2.656
- brez vpliva na okolje	565	283
- onesnaženje okolja	371	390
- v industriji	193	92
- v cestnem prometu	892	792
- v železniškem prometu	82	80
- v prometu na vodi		27
- sprošanje nevarnih snovi – ekološke nesreče	806	850
- druge nesreče z nevarno snovjo	154	142

VIR: Naravne in druge nesreče v RS v letu 1999, Naravne in druge nesreče v RS v letu 1998, Požari v RS v letu 1997, UJMA;

Pri gašenju požarov je leta 1999 sodelovalo 31.955 oseb, od tega 18.582 prostovoljnih gasilcev, 7.577 poklicnih gasilcev, 5.796 je bilo drugih sodelujočih oseb, v vseh teh akcijah pa je bilo uporabljenih 6.531 gasilskih vozil.

Leta 1998 je pri gašenju požarov sodelovalo 49.382 oseb, 30.603 prostovoljnih gasilcev, 10.278 poklicnih gasilcev in 8.501 drugih sodelujočih oseb. Uporabljeno je bilo tudi 9.739 gasilskih vozil.

Požare je leta 1997 gasilo 36.498 oseb (1996 leta 27.745), od tega 22.019 prostovoljnih (15.587) gasilcev in 9312 poklicnih (8044) gasilcev. Drugih udeležencev je bilo 5.167 (4.114), uporabljenih pa je bilo tudi 7.311 gasilskih vozil.

Pri nesrečah, katere so se zgodile z nevarnimi snovmi v letu 1999, je bilo sodelujočih v reševalnih akcijah 3.063 oseb, leta 1998 pa je pri nesrečah z nevarnimi snovmi sodelovalo 2.656 oseb,

Opazno je dejstvo, da je število sodelujočih reševalcev pri vseh vrstah nesreč zelo visoko, kar seveda nakazuje tudi na visoke stroške intervencij.

3.3.3. STROŠKI INTERVENCIJ

3.3.3.1. Skupni stroški intervencij po posameznih področjih tveganja

Tabela 10: Stroški intervencij za nesreče v obdobju 1996-1999 (v SIT)

VRSTA NESREČE	Leto 1999	Leto 1998	Leto 1997	Leto 1996
Prostočasne aktivnosti	2.805.116	10.354.310	5.890.822	7.875.555
Naravne nesreče	57.785.954	91.246.269	*** ¹⁷	***
Civilizacijske nesreče	190.781.759	233.169.727	***	***
Uporaba helikopterjev	31.650.000	4.839.300 ¹⁸	***	***
SKUPAJ	246.313.540	348.641.197	/	/

VIR: Naravne in druge nesreče v RS v letu 1999, Naravne in druge nesreče v RS v letu 1998, Požari v RS v letu 1997, UJMA;

¹⁷ Za polja brez navedbe stroškov velja, da za te stroške ni preverjenega podatka.

¹⁸ V podatek niso vključeni stroški uporabe helikopterjev slovenske policije.

Stroški intervencij ob nesreèah zaradi prostoeasnih aktivnostih in naravnih nesreèah so leta 1999 znašali cca 92.000.000,00 SIT in sicer je GRS (gorska reševalna služba) "porabila" 2.805.116,00 SIT, stroški uporabe helikopterjev (uporabljeni so bili 67 krat) so znašali 31.650.000,00 SIT, 57.785.954 SIT pa so znašali stroški intervencij ob naravnih nesreèah.

V letu 1998 so stroški znašali cca. 107.000.000 SIT (brez stroškov uporabe helikopterjev slovenske policije). Za intervencije GRS je bilo potrebnih 10.354.310 SIT stroškov, stroški reševanja s helikopterji slovenske vojske pa so znašali 4.839.300 SIT. Podatka za stroške helikopterjev slovenske policije žal nismo uspeli pridobiti. Za reševalne stroške ob naravnih nesreèah pa je bilo potrebnih 91.246.269,00 SIT

Intervencije GRS so leta 1997 znašale 5.890.822 SIT, leta 1996 pa 7.875.555 SIT.

Za civilizacijske nesreèe je bilo v letu 1999 porabljenih 190.781.759 SIT stroškov. Samo požari so v tem letu povzročili za 154.072.470 SIT stroškov intervencij vseh navedenih reševalnih ekip. V štirih primerih je bil za gašenje uporabljen tudi helikopter (skupaj 28 ur).

Stroški intervencij so leta 1998 znašali 233.169.727,00 SIT, od tega samo požari 205.492.029,00 SIT. To je tudi najvišji znesek v zadnjih petih letih. Vanj so všteti tudi stroški porabljenih in unièene opreme, vrednost porabljenih gasilskih in tehnièno-reševalnih sredstev ter stroški helikopterskega gašenja požarov v naravi (56 ur), kateri so leta 1998 poleg velikega števila požarov tudi vplivali na izredno visoke stroške intervencij.

Stroški gasilskih intervencij so leta 1997 znašali 182.633.573 SIT, leta 1996 pa samo 130.321.845 SIT.

Pri nesreèah, katere so se zgodile z nevarnimi snovmi v letu 1999, je bilo za reševanje potrebnih 36.709.289,00 SIT stroškov, leta 1998 pa je bilo potrebnih 27.677.698,00 SIT stroškov za intervencije.

3.3.4. POVZROÈENA MATERIALNA ŠKODA

3.3.4.1. Skupna povzroèena ekonomska škoda za naravne in civilizacijske nesreèe

Tabela 11: Povzroèena škoda za naravne in civilizacijske nesreèe v obdobju 1996-1999 (v SIT)

VRSTA NESREÈEE	Leto 1999	Leto 1998	Leto 1997	Leto 1996
Naravne nesreèe	6.630.000.000	8.298.000.000	12.771.000.000	8.027.000.000
Civilizacijske nesreèe	2.240.395.741	1.824.566.807	1.968.776.964	2.396.733.218 ¹⁹

VIR: *Naravne in druge nesreèe v RS v letu 1999, Naravne in druge nesreèe v RS v letu 1998, Požari v RS v letu 1997, UJMA*; Poroèevalec DZ RS štev. 95, Ljubljana, 2000

Škoda povzroèena zaradi naravnih in civilizacijskih nesreè v Sloveniji v zadnjih letih je, kot je to razvidno iz gornje tabele, izredno visoka, saj se giblje v višini približno 10 milijard SIT. Pri tem je nujno opozoriti tudi na dejstvo, da podatek za leto 1998 ne vsebuje sredstev za odpravo posledic potresa.

3.4. UREJENOST ZAVAROVALNEGA PODROÈJA V SLOVENIJI

3.4.1. UVOD

Slovensko zavarovalstvo je pred kratkim praznovalo stoletnico ustanovitve prve zavarovalnice na slovenskih tleh. Že navedeni podatek razkriva, da ima zavarovalstvo v Sloveniji sorazmerno dolgo tradicijo. Seveda je bilo poslovanje slovenskih zavarovalnic podvrženo mnogim spremembam, njihovo delovanje pa je bilo v mnogoèem pogojeno tudi z vsakokratno obliko družbeno-politiènih razmer. Ne glede na navedeno pa lahko trdimo, da v Sloveniji premoremo nekaj kvalitetnih zavarovalnic, ki se pospešeno pripravljajo na izzive bodoènosti ter prièakovane spremembe v smislu prikljuèevanja Slovenije EU in svetovnega fenomena globalizacije.

Slovenske zavarovalnice poslujejo v skladu z novim *Zakonom o zavarovalništvu*²⁰, ki je zaèel veljati 3. marca 2000. Trenutno na slovenskem zavarovalnem trgu deluje 17 zavarovalnic in pozavarovalnic. Od tega premoremo

¹⁹ Vzrok za tako veliko škodo je predvsem en škodni dogodek, kjer je nastalo za približno milijardo SIT škode (požar Perutninski Kombinat Pivka na Kalu).

14 zavarovalnic in 3 pozavarovalnice. Klasičnih zavarovalnic, zanimivih v luči zavarovanja pred posledicami naravnih in drugih nesreč, je v Sloveniji 9. To so tiste zavarovalnice, katere se ukvarjajo z zavarovanjem premoženja, premoženjskih interesov in oseb. Organizirane so kot delniške družbe. Te so:

- ? Adriatic zavarovalna družba d.d. Koper,
- ? Generali SKB zavarovalnica d.d. Ljubljana,
- ? Krekova zavarovalnica d.d. Ljubljana,
- ? Merkur zavarovalnica d.d. Ljubljana,
- ? Prima zavarovalnica d.d. Maribor,
- ? Slovenica zavarovalna hiša d.d. Ljubljana,
- ? Zavarovalnica Maribor d.d. Maribor,
- ? Zavarovalnica Tilia d.d. Novo Mesto,
- ? Zavarovalnica Triglav d.d.; Ljubljana.

Fizične in pravne osebe lahko pri navedenih zavarovalnicah zavarujejo ljudi in premoženje pred naravnimi in drugimi nesrečami z naslednjimi oblikami zavarovanj:

- ? požarno zavarovanje,
- ? zavarovanje stanovanjskih premoženj,
- ? zavarovanje motornih vozil,
- ? zavarovanje posevkov in plodov,
- ? zavarovanje živali,
- ? življenjsko zavarovanje in
- ? nezgodno zavarovanje.

V Sloveniji so sicer registrirane še druge zavarovalnice, vendar so bolj specializirane in se ukvarjajo s posameznimi zavarovalnimi vrstami predvsem na področju življenjskih, zdravstvenih in kreditnih zavarovanj. Naštete zavarovalnice imajo v svoji ponudbi praktično vse vrste in oblike zavarovanj, katere pokrivajo tveganja, ki jih opisujemo v nalogi. Odločitev o sklenitvi zavarovanja je torej prepuščena vsakemu posamezniku, razen nekaterih oblik zavarovanj, ki so z zakoni predpisana kot obvezna.

Ključnega pomena pri uvodu v poglavje o zavarovanjih pred posledicami naravnih in drugih nesreč v Sloveniji, je prav gotovo dejstvo, da imamo v Sloveniji sorazmerno dobro razvit zavarovalni trg. Še posebej to velja za področje premoženjskih zavarovanj, ne obstaja pa državno urejena in regulirana oblika ureditve zavarovanj pred posledicami naravnih in drugih nesreč. Preprosteje, zavarovanje obravnavanih tveganj je bolj ali manj prepuščeno ponudbi slovenskih zavarovalnic na tem področju oziroma individualni iniciativi prebivalcev Slovenije, ki želijo zavarovati sebe, svoje premoženjske interese ali svojo lastnino.

Seveda so se morale tudi slovenske zavarovalnice prilagoditi nastalim družbenim spremembam. Še pred desetimi ali petnajstimi leti je bilo na slovenskem zavarovalnem trgu nemogoče zavarovati nekatere nevarnosti. Sedaj je ponudba slovenskih zavarovalnic bistveno obogatena in se v tem segmentu praktično ne razlikuje od ponudbe zavarovalnic v najrazvitejših državah. Vendar pa zavarovalna kultura na tem področju še vedno ni dovolj visoko razvita. Ljudje se še vedno zanašajo na prej opisane oblike pomoči, katerih pa je iz leta v leto manj. Tako beležijo zavarovalnice največji porast sklenjenih zavarovanj za določena tveganja neposredno v času po nastali nesreči. Takrat se ljudje, kljub temu, da so utrpeli škodo, katera ni bila zavarovana, bolj pogosto odločajo za zavarovanje. Tako je praktično pri vseh slovenskih zavarovalnicah danes mogoče zavarovati premoženje fizičnih in pravnih oseb, izpad prihodkov ter osebe - ljudi zaradi naslednjih nevarnosti oziroma tveganj:

- ? požar,
- ? strela (direktni in indirektni udar strele),
- ? eksplozija,
- ? vihar,
- ? toča,
- ? padec letala;
- ? poplava,
- ? izliv vode,
- ? zemeljski plaz,
- ? utrganje zemljišča,
- ? snežni plaz,
- ? samovžig zalog,
- ? iztek tekočine – lekaža,

²⁰ Uradni list RS, št. 13/00.

- ? zavarovanje izgube prihodka zavarovanca zaradi ene od zgoraj naštetih nevarnosti požarnega zavarovanja,
- ? potres,
- ? pozeba (zavarovanje posevkov),
- ? žled (vključen v strojelomnem zavarovanju - za stroje, aparate in instalacije),
- ? razne oblike nezgodnih zavarovanj oseb (tudi z vključenimi stroški reševanja zavarovane osebe v primeru nesreče).

Z zgoraj naštetimi oblikami zavarovanj je mogoče torej zavarovati skoraj vse oblike tveganj, katere omenjamo v raziskavi, kar jasno nakazuje na dejstvo, da tiči ključni problem v zavarovanosti posameznih tveganj in nikakor ne v ponudbi zavarovalnic. V nadaljevanju je podan pregled, kako je mogoče posamezne zavarovalne vrste vključiti v zavarovanje posameznih tveganj.

3.4.2. ZAVAROVANJE TVEGANJ PRI PROSTOÈASNIH AKTIVNOSTIH

Že dolgo ugotavljamo, da se v Sloveniji ljudje sorazmerno pogosto odločajo za različne prostočasne aktivnosti, katere pa v primeru nesreče običajno ne povzročajo večje materialne ali celo gospodarske škode. Povzročajo pa precej visoke stroške reševanja in pa škodo zaradi poškodb ali celo smrti samih ponesrečencev.

Pri slovenskih zavarovalnicah je mogoče skleniti nezgodno zavarovanje za primer poškodbe, ki vsebuje dve osnovni kritiji:

- ? invalidnost,
- ? nezgodno smrt.

Kritije se lahko dodatno razširi še:

- ? na dnevno odškodnino zaradi nezgode,
- ? na dnevno odškodnino v primeru bolnišničnega zdravljenja zaradi nezgode,
- ? na stroške zdravljenja,
- ? na stroške reševanja poškodovane osebe, ki predstavlja novost na trgu.

Življenjsko zavarovanje je mogoče skleniti za nevarnost smrti (iz kakršnegakoli vzroka), lahko pa se ga razširi z dodatnim nezgodnim zavarovanjem, katero vsebuje enaka kritija kot so navedena pri nezgodnem zavarovanju.

Odločitev o sklenitvi zavarovanja je prepuščena vsakemu posamezniku. Tudi v navedenem primeru je jasno, da je mogoče posledice nesreče, ki je plod ukvarjanja s prostočasnimi aktivnostmi, zavarovati. Dodatne prisile oziroma stimulacije za sklenitev takega zavarovanja pa v Sloveniji ne premoremo, kar je verjetno tudi razlog za visoke stroške reševanja, ki se plačujejo v breme državnega proračuna.

Poleg nezgodnega zavarovanja pa so, v segmentu prostočasnih aktivnosti, pomembna tudi zavarovanja lastnikov oziroma upravljavcev objektov in naprav ter drugih pripomočkov za izvajanje prostočasnih aktivnosti²¹. Gre predvsem za razna zavarovanja odgovornosti iz dejavnosti za škodo povzročeno tretji osebi. Pri tem je nujno opozoriti na relativno nerazvitost tovrstne zavarovalne ponudbe v primerjavi z najrazvitejšimi državami oziroma na relativno nizko povpraševanje po takih zavarovanjih s strani odgovornih. Res pa je tudi, da se v zadnjih letih stanje na tem področju bistveno spreminja, ponudba in povpraševanje na področju zavarovanja odgovornosti iz dejavnosti pa skokovito narašča. Morda nas je k temu spodbudila tudi nedavna nesreča – katastrofa v Kaprunu v Avstriji, ko je prišlo do požara na železnici, ki je peljala smučarje na smučišče. Tudi v Sloveniji imamo kar nekaj naprav, katere predvsem v zimski sezoni prepeljejo na tisoče smučarjev dnevno

3.4.3. ZAVAROVANJE TVEGANJ OB NARAVNIH NESREÈAH

Pri slovenskih zavarovalnicah se je mogoče zavarovati pred posledicami skoraj vseh naravnih nesreč, ki se pojavljajo v Sloveniji. Ob tem pa moramo nujno opozoriti na dejstvo, da se navedenih zavarovanj ne da skleniti zgolj proti posledicam določene naravne nesreče, temveč je pri vseh zavarovalnicah takšno kritje vezano z nekim drugim, osnovnim zavarovanjem. Največkrat je to požarno zavarovanje, takšno tveganje pa smo razvrstili med civilizacijske nesreče. Kakšna kritija nudi požarno zavarovanje za posledice naravne nesreče, kako je mogoče takšna kritija zavarovati in kaj takšno kritje v primeru nesreče krije, bo zato opisano v okviru analize pri civilizacijskih nesrečah. Za enaka kritija kot jih vsebuje požarno zavarovanje, je možno zavarovati stanovanjsko

²¹ Pri tem mislimo predvsem na upravljavce žiènic in drugih podobnih naprav, smučišè, objektov za rekreativno in športno dejavnost, itd.

opremo v lasti fizičnih oseb in to s stanovanjskim zavarovanjem. Zavarovalnice pa imajo za nevarnosti naravnih in drugih (civilizacijskih) nesreč v svoji ponudbi tudi zavarovanje motornih vozil, zavarovanje posevkov in plodov ter zavarovanje živali. Na tem mestu so opisana zgolj tista kritja, katera je mogoče zavarovati dodatno, kar pomeni, da moramo predhodno skleniti osnovno zavarovanje²².

? **POTRES**

Zavarovanje potresa je v Sloveniji nova oblika zavarovanja, katero so slovenske zavarovalnice uvedle v svojo ponudbo v začetku leta 1998. Za zavarovanje potresa je značilno, da je velik del zavarovanih vrednosti pozavarovan pri tujih pozavarovalnicah, saj so tudi možne posledice oziroma nastale škode zaradi potresa katastrofalne in bistveno presegajo zmoglosti slovenskih zavarovalnic. Ob tem je zanimivo, da spada celotna Slovenija v enotno potresno območje, kar pomeni, da se to zavarovanje po celotnem ozemlju Slovenije sklepa po enotni premiji, ki jo za pozavarovanje zahteva tuji pozavarovatelj. Zavarovanje potresa krije vso škodo, katero povzroči potres na zavarovani stvari, do dogovorjene zavarovalne vsote, katera je navedena v zavarovalni pogodbi.

Zavarovanje potresa ni mogoče skleniti samostojno, temveč samo po predhodno sklenjenem požarnem zavarovanju za isti zavarovalni predmet.

Potresno zavarovanje je mogoče skleniti ob samoudeležbi ali franšizi zavarovanca v višini 2% oziroma 5%.

? **ZEMELJSKI PLAZ, USAD, PODOR, VIHAR, TOČA, VELIK SNEG, SNEŽNI PLAZ, POPLAVA**

Vsa našeta tveganja sodijo v segment tveganj ob naravnih nesrečah. Značilnost zavarovanj za našeta tveganja pa je, da jih ni mogoče samostojno zavarovati, temveč so najpogosteje vključena v osnovno požarno zavarovanje, kjer so tudi v nadaljevanju natančneje opredeljena.

? **SUŠA**

Suša je naravna nesreča, katere posledice so največkrat prisotne v kmetijstvu. Škoda, ki nastane kot posledica suše, pa se najpogosteje pozna na pridelkih in zmanjšuje ali celo uniči letino.

Pojav suše je značilen za poletne mesece, ko veča količina padavin. V Sloveniji suše ni mogoče zavarovati.

? **POZEBA**

Pozeba je naravna nesreča, katere posledice so po povzročeni škodi podobno suši. Prisotna je torej predvsem v kmetijstvu, prizadane pridelke, razlika pa je v tem, da se pojavlja predvsem v zimskih mesecih. Takšnega pojava ni mogoče zavarovati.

Poznamo pa pojav, ki ga imenujemo pomladanska pozeba, katero je mogoče zavarovati tudi na našem trgu. Pogoj za sklenitev tega zavarovanja je predhodno sklenjeno osnovno zavarovanje posevkov in plodov proti nevarnosti toče, požara ali udara strele.

? **ŽLED**

Žled je tveganje, katero se pojavlja pozimi zaradi mraza. Prizadane pa predvsem drevice. Posledica žleda pa so lahko prisotne tudi na električnih, telefonskih in drugih napeljavah. Posledic žleda se ne da zavarovati.

Izjema pa so nekateri primeri, ko je krita škoda, ki nastane zaradi posledic žleda po ponovni otoplitvi ozraja. Vendar je taka škoda krita iz drugih oblik zavarovanj. Primer je dodatno kritje izliva vode iz vodovodnih in odvodnih cevi pri požarnem zavarovanju in sicer je krita škoda, katero povzroči izlita voda na zavarovanih stvareh.

Posledice žleda je mogoče zavarovati tudi v okviru strojelomnega zavarovanja, ki krije škodo katero je povzročil žled na električnih, telefonskih in drugih napeljavah.

3.4.4. ZAVAROVANJE TVEGANJ OB CIVILIZACIJSKIH NESREČAH

? **POŽAR**

²² Npr. potresnega zavarovanja ni mogoče skleniti, v kolikor nimamo predhodno sklenjenega požarnega zavarovanja za isti zavarovalni predmet.

Najbolj razširjena civilizacijska nesreča je požar. Požar lahko nastopi neposredno, večkrat pa je samo posledica drugih dogodkov ali pojavov. Značilni taki primeri so požari kot posledica eksplozije, potresa ali udarca strele. Škode, ki nastanejo pri požaru, je mogoče zavarovati, pri tem pa požarno zavarovanje zajema še cel niz drugih kritij, ki so lahko posledica naravnih ali drugih nesreč²³. Požarno zavarovanje je najbolj razširjena oblika zavarovanja nepremičnin na slovenskem zavarovalnem trgu.

Požarno zavarovanje največkrat zajema kritja za posledice naslednjih tveganj oziroma nevarnosti:

- ? požar,
- ? udar strele, ki zajema direktni in indirektni udar strele,
- ? eksplozija,
- ? vihar,
- ? toča,
- ? padec letala.

Ob navedenih je mogoče z doplačilom premije do vnaprej dogovorjene zavarovalne vsote zavarovalno kritje razširiti še za naslednja tveganja:

- ? poplava,
- ? izliv vode iz vodovodnih in odvodnih cevi,
- ? zemeljski plaz,
- ? utrganje zemljišča,
- ? snežni plaz,
- ? samovžig zalog,
- ? iztek tekočine ali t.i. "lekaža".

? **STANOVANJSKO ZAVAROVANJE**

Stanovanjsko zavarovanje je oblika zavarovanja, s katerim je mogoče zavarovati stanovanjsko opremo. Zavarovanje lahko sklenejo samo fizične osebe. Zavarovalno kritje je enako kot pri požarnem zavarovanju, le da tu ni ločenih kritij na osnovne in dodatne nevarnosti temveč so vsa tveganja vključena v osnovne nevarnosti stanovanjskega zavarovanja.

? **ZAVAROVANJE IZGUBE PRIHODKA ZARADI NEVARNOSTI POŽARNEGA ZAVAROVANJA – t.i. "ŠOMAŽ POŽAR"**

Tovrstno zavarovanje pokriva škodo, katero utrpí zavarovanec, kadar nastanejo posledice ene od osnovnih nevarnosti požarnega zavarovanja. Zato tudi tega zavarovalnega kritja ni mogoče zavarovati brez predhodno sklenjenega požarnega zavarovanja. V kolikor je vnaprej dogovorjeno, krije takšno zavarovanje tudi škodo, katera nastane zaradi ene od dodatnih nevarnosti požarnega zavarovanja (npr. poplava, zemeljski plaz, itd.). Zavaruje se lahko izpad celotnega prihodka zavarovanca, lahko pa samo posamezne finančne kategorije odhodkov zavarovanca kot so stroški, amortizacija, osebni dohodki zaposlenih oziroma kombinacije navedenih kategorij. Zavarovanje je primerno zgolj za podjetja, katera v primeru naravne nesreče utrpíjo takšno škodo, da pride do zastoja v proizvodnji oziroma pri izvajanju storitev (hoteli, restavracije, ipd.). Podlaga za obračun škode so finančni podatki iz preteklih let iz katerih je razvidno, kako je posamezno podjetje poslovalo.

? **ZAVAROVANJE MOTORNIH VOZIL**

Zavarovanje motornih vozil poleg nevarnosti, katere se zgodijo v prometu (prometna nesreča, prevrnitev, udarec, zdrs, strmo glavljenje) vsebuje tudi zavarovalno kritje za tveganja pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Omenjena tveganja so:

- ? požar,
- ? strela,
- ? eksplozija,
- ? vihar,
- ? toča,
- ? snežni plaz,

²³ Zaradi te značilnosti požarnega zavarovanja prihaja tudi do določene mešanje pri razdelitvi zavarovanj pred posledicami naravnih nesreč in posledicami civilizacijskih ali drugih nesreč. Kljub temu pa, če zaradi samega imena, obravnavamo požarno zavarovanje med zavarovanji tveganj ob civilizacijskih nesrečah. Nenazadnje spada lahko tudi požar tako med naravne, kot tudi civilizacijske nesreče.

- ? padec zraènega vozila,
- ? poplava,
- ? hudourniška ali visoka voda.

Zgoraj omenjene so nevarnosti, proti katerim je lahko zavarovano vsako motorno vozilo.

? ZAVAROVANJE POSEVKOV IN PLODOV TER ZAVAROVANJE ŽIVALI

Obe obliki zavarovanj sta značilni za zavarovanje v kmetijstvu. Posevke in plodove je mogoče zavarovati za nevarnosti požara, strele in toče, z razširitvijo zavarovanja pa je mogoče vključiti še nevarnosti, kot so vihar, poplava in spomladanska pozeba. Mladi nasadi se lahko poleg osnovnih nevarnosti še dodatno zavarujejo za nevarnosti zemeljskega in snežnega plazu ter erozije. Živali se lahko zavaruje proti nevarnostim požara, strele, viharja, eksplozije, poplave ter zemeljskega in snežnega plazua.

3.4.5. UREJENOST OBVEZNIH ZAVAROVANJ V SLOVENIJI²⁴

3.4.5.1. Uvod

Obvezna individualna²⁵ zavarovanja so v zadnjem desetletju pri nas doživela pravcati “boom”, zlasti na področju zavarovanj poklicne odgovornosti in ekoloških zavarovanj. S predpisovanjem obveznih zavarovanj želi država v največji možni meri zaščititi tako tretje osebe (oškodovance, žrtve), kakor tudi lastnike (uporabnike) nevarnih stvari oziroma izvajalce nevarnih storitev. Slovenija spada po številu in pestrosti obveznih zavarovanj, v primerjavi s članicami EU ali OECD, v skupino držav, kjer je predpisanih povprečno število obveznih zavarovanj.

Za obvezno zavarovanje štejemo tisto zavarovanje, “katerega zavarovalno razmerje nastane po prisili kakega predpisa, ki izključuje bodisi svobodo odločitve zavarovalnega kandidata ali celo njegovo odločitev samo, in sicer kakor hitro nastane neko predpisano gospodarsko in pravno dejstvo”²⁶.

Večina obveznih zavarovanj spada med individualna zavarovanja, kjer gre za neposredno varovanje posameznika, nekatera pa spadajo med socialna zavarovanja, kjer je neposredno varovana družbena skupina²⁷. Velika večina obveznih zavarovanj ima naravo premoženjskih zavarovanj pred odgovornostjo²⁸, za katera velja nekaj posebnosti. Pri teh zavarovanjih odgovarja zavarovalnica za škodo, ki je nastala z zavarovalnim primerom, le tedaj, če tretja oseba (oškodovanec) zahteva odškodnino. Oškodovanec lahko zahteva povrnitev škode, ki jo je utrpel zaradi dogodka, za katerega odgovarja zavarovanec, neposredno od zavarovalnice, vendar največ do zneska njene obveznosti. Pri obveznih zavarovanjih pa je potrebno omeniti še nekatere druge vrste obveznih zavarovanj, kot so obvezno nezgodno zavarovanje potnikov v javnem prometu in tudi druga obvezna nezgodna zavarovanja, kot na primer zavarovanje potapljačev, gasilcev in policistov.

Obvezna individualna zavarovanja v Sloveniji je tako mogoče razdeliti na šest skupin:

- ? obvezna zavarovanja v prometu;
- ? obvezna zavarovanja poklicne odgovornosti;
- ? obvezno kreditno zavarovanje organizatorjev potovanj;
- ? obvezno zavarovanje odgovornosti proizvajalcev zdravil in medicinskih pripomočkov;
- ? obvezna ekološka zavarovanja;
- ? obvezna nezgodna in življenjska zavarovanja (razen obveznih nezgodnih zavarovanj v prometu).

V nadaljevanju so podani kratki orisi obveznih zavarovanj po posameznih skupinah s poudarkom na obveznih zavarovanjih, ki so vsebinsko povezana z osnovno temo raziskovalne naloge in posegajo na posamezna področja tveganj, kot smo jih opredelili: prostočasne aktivnosti, naravne in civilizacijske oziroma druge nesreče.

3.4.5.2. Obvezna zavarovanja v Sloveniji

? Obvezna zavarovanja v prometu

²⁴ VIR: dr. Marko Pavliha: Zavarovalno pravo, Gospodarski vestnik, Ljubljana, 2000

²⁵ Angl. *compulsory, obligatory, mandatory insurance*

²⁶ M. Pavliha, prav tam.

²⁷ Socialna obvezna zavarovanja so npr. obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, obvezno zdravstveno varstvo, otroško varstvo in zavarovanje za primer brezposelnosti.

²⁸ Angl. *Liability insurance*.

Po drugi svetovni vojni je bilo v bivši Jugoslaviji uvedeno obvezno zavarovanje državnega (kasneje družbenega) premoženja, klasično obvezno zavarovanje v prometu pa šele leta 1965. Obvezna zavarovanja v prometu danes v Sloveniji ureja *Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu*²⁹ iz leta 1994, ki jih razvršča na tri skupine:

- ? zavarovanje lastnika motornega vozila proti odgovornosti za škodo, ki je povzročena tretjim osebam (*obvezno zavarovanje avtomobilske odgovornosti - AO*);
- ? zavarovanje lastnika zraènega plovila proti odgovornosti za škodo, ki je povzročena tretjim osebam na zemlji oziroma na tleh (*obvezno zavarovanje letalske odgovornosti*);
- ? zavarovanje potnikov v javnem prometu proti posledicam nesreèe (*obvezno nezgodno zavarovanje*).

Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu v splošnih doloèbah zahteva, da lastnik prevoznega sredstva sklene obvezno zavarovanje preden zaène uporabljati prevozno sredstvo v prometu, ter ga obnavlja, dokler je vozilo v uporabi. Zavarovanje mora skleniti pri zavarovalnici, ki je registrirana za sklepanje teh zavarovanj po slovenskem *Zakonu o zavarovalništvu*. Èe je za prevozno sredstvo predpisana registracija, sme organ, pristojen za registracijo, izdati prometno dovoljenje šele potem, ko lastnik prometnega sredstva predloži dokaz o sklenjenem zavarovanju, ki velja za najmanj toliko èasa, kolikor bo veljalo prometno dovoljenje.

Pri obveznem zavarovanju avtomobilske odgovornosti (AO zavarovanje) znašajo najnižje zavarovalne vsote za vsak posamezni zavarovalni primer, ne glede na število oškodovancev³⁰:

- ? **za škodo zaradi smrti, telesne poškodbe in prizadetega zdravja:**
 - ? za avtobuse in tovorna vozila 68.800.000 tolarjev;
 - ? za druga motorna vozila 34.400.000 tolarjev;
 - ? za motorna vozila, ki prevažajo nevarne tovore 137.700.000 tolarjev;
- ? **za škodo zaradi unièenja ali poškodovanja stvari:**
 - ? za avtobuse in tovorna vozila 45.900.000 tolarjev;
 - ? za druga motorna vozila 22.900.000 tolarjev;
 - ? za motorna vozila, ki prevažajo nevarne tovore 91.800.000 tolarjev.

Osebno vozilo, na primer, moramo torej zavarovati za najmanj 57.300.000 tolarjev.

Obveznost zavarovalnice je, tudi pri obveznem zavarovanju lastnika zraènega plovila proti odgovornosti, omejena z zavarovalno vsoto, veljavno na dan škodnega dogodka, èe z zavarovalno pogodbo ni dogovorjena višja vsota. Najnižje predpisane zavarovalne vsote (za posamezni zavarovalni primer, ne glede na število oškodovancev), se razlikujejo glede na maso zraènega plovila, in sedaj znašajo:

- ✍ za zraèna plovila z maso do 2.000 kg: 57.400.000 tolarjev;
- ✍ za zraèna plovila z maso nad 2.000 kg do 6.000 kg: 114.700.000 tolarjev;
- ✍ za zraèna plovila z maso nad 6.000 kg do 30.000 kg: 229.400.000 tolarjev;
- ✍ za zraèna plovila z maso nad 30.000 kg: 458.900.000 tolarjev;
- ✍ za jadralna letala, ultralahka letala in za druga zraèna plovila, èe je za njih predpisana registracija: 22.900.000 tolarjev.

Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu posebej ureja obvezno nezgodno zavarovanje oziroma zavarovanje potnikov v javnem prometu proti posledicam nesreèe, ki ga morajo skleniti lastniki vozil, katera se uporabljajo za prevoz potnikov v javnem prometu.

Pogodbo morajo skleniti lastniki naslednjih prevoznih sredstev:

- ? avtobusov, s katerimi se opravlja javni prevoz v domaèem in mednarodnem linijskem ali izvenlinijskem (prostem) prometu;
- ? avtobusov, s katerimi se opravlja prevoz na delo in z dela;
- ? avtobusov turistiènih organizacij za prevoz turistov;
- ? taxi vozil s pet ali veè sedeži;
- ? tirnih vozil za prevoz potnikov;

²⁹ Uradni list RS, št. 70/94.

³⁰ Višina zavarovalnih vsot veljavna na dan 15.11. 2000.

- ? letal, s katerimi se opravlja javni prevoz potnikov na rednih in posebnih linijah ali z izrednimi prevozi;
- ? turističnih letal, ki se uporabljajo za krajše lete in panoramske prelete;
- ? najemnih letal, ki se dajejo v najem s pilotom;
- ? plovil, s katerimi se opravlja javni prevoz potnikov po morju in notranjih vodah na rednih in posebnih linijah ali z izrednimi prevozi;
- ? drugih prevoznih sredstev, ne glede na vrsto pogona, s katerimi se opravlja javni prevoz proti plačilu.

Najnižje zavarovalne vsote za zavarovanje posameznega potnika v javnem prometu sedaj znašajo:

- ? za primer smrti: 574.000 tolarjev;
- ? za primer trajne izgube splošne zmožnosti (invalidnosti): 1.147.000 tolarjev;
- ? v primeru začasne nezmožnosti za delo za povračilo izgubljenega dohodka in nujno potrebnih stroškov zdravljenja: 287.000 tolarjev.

? **Obvezna zavarovanja poklicne odgovornosti**

V Sloveniji so predpisana obvezna zavarovanja odgovornosti odvetnikov, notarjev, projektivnih podjetij, revizijskih družb, zavarovalnih posredniških družb, zdravnikov, sodnih izvršiteljev, overiteljev kvalificiranih potrdil elektronskih podpisov, gorskih vodnikov, geodetskih podjetij, certifikacijskih organov za potrjevanje skladnosti gradbenih proizvodov in upravljalcev strelišč.

Za potrebe te raziskovalne naloge omenjamo nekoliko podrobneje obvezno zavarovanje odgovornosti gorskih vodnikov.

*Zakon o gorskih vodnikih*³¹ iz leta 1999 predpisuje zavarovanje odgovornosti gorskih vodnikov. Gorski vodniki in pripravniki ter drugi udeleženci pri izvajanju programov usposabljanja morajo imeti zavarovano svojo odgovornost proti tretjim osebam in morajo biti nezgodno zavarovani. Najmanjše zavarovalne vsote predpiše pristojni minister na predlog Zveze gorskih vodnikov Slovenije. Gorski vodniki in pripravniki za gorske vodnike, ki svoje dejavnosti ne zavarujejo, se kaznujejo z denarno kaznijo 200.000 tolarjev in s suspenzom od najmanj enega meseca do največ enega leta.

? **Obvezna ekološka zavarovanja**

Na našem zavarovalnem tržišču lahko med ekološka obvezna zavarovanja uvrstimo zavarovanja odgovornosti za jedrsko škodo, za onesnaženje morja z oljem, za škodo zaradi prevoza nevarnih in škodljivih snovi oziroma nevarnega blaga, za "splošne" ekološke nesreče ter za škodo zaradi požara.

Jedrsko nevarnosti so običajno izključene iz vseh zavarovanj, zato so v petdesetih letih začeli nastajati posebni zavarovalni in pozavarovalni jedrski pooli, ki so specializirani na tem področju. V Sloveniji se z jedrskimi zavarovanji ukvarja Pool za zavarovanje in pozavarovanje jedrskih nevarnosti GIZ, ki združuje večino slovenskih zavarovalnic in pozavarovalnico po načelu sozavarovanja ter solidarne odgovornosti. Pool med drugim zavaruje NEK pred odgovornostjo za jedrske škode s posebno "TPL"³² polico, ki krije vsako škodo, povzročeno z jedrsko nesrečo na območju Republike Slovenije v času zavarovanja, za katero nuklearna odgovarja na podlagi *Zakona o odgovornosti za jedrsko škodo*³³. V kritje je vključeno tako zavarovanje odgovornosti za jedrsko škodo (limit 42 milijonov ameriških dolarjev) in vseh pravnih stroškov ter obresti (limit 4,2 milijona ameriških dolarjev), kot tudi zavarovanje splošne (civilne) odgovornosti (limit 2.620.800 ameriških dolarjev).

Lastnik ladje je, ki prevažna več kot 2.000 ton olja, je dolžan zavarovati objektivno odgovornost za ladjo v primeru onesnaženja morja. Zavarovalna vsota mora znašati najmanj toliko kot znesek, do katerega lahko lastnik ladje omeji svojo odgovornost. Odgovornost je usmerjena k lastniku ladje (in ne k ladjarju), ki mora imeti posebno potrdilo o zavarovanju odgovornost za škodo zaradi onesnaženja z oljem. Veljavnost zavarovanja ali drugega finančnega poročstva ne sme prenehati pred potekom treh mesecev od dneva, ko je bilo Ministrstvu za promet in zveze sporočeno, da bo izgubilo veljavnost, če ne bo hkrati eno zavarovanje oziroma poročstvo nadomeščeno z drugim. Odškodninsko tožbo za škodo, povzročeno z onesnaženjem, je mogoče vložiti neposredno proti zavarovalnici.

V okviru obveznih ekoloških zavarovanj je nadalje potrebno omeniti zavarovanje odgovornosti za škodo zaradi prevoza nevarnih in škodljivih snovi oziroma nevarnega blaga. Ureja ga novi *Zakon o prevozu nevarnega blaga*³⁴ iz leta 1999, ki je nadomestil podedovani *Zakon o prevozu nevarnih snovi* iz leta 1990 in tako slovensko

³¹ Uradni list RS, št. 63/99.

³² TPL – Third Party Liability, slov. odgovornost do tretjih oseb.

³³ Uradni list RS, št. 22/78 in 34/79.

³⁴ Uradni list RS, št. 79/99.

zakonodajo uskladi s pravnim redom EU. Zakon ureja zlasti tehnične vidike prevoza nevarnega blaga v cestnem in železniškem prometu, po morju, notranjih (celinskih) vodah in v zračenem (letalskem) prometu. V 8. alineji 17. člena je predvideno obvezno zavarovanje odgovornosti prevoznika za škodo, povzročeno tretjim osebam, brez katerega ne bo mogoče prevažati nevarnega blaga. Če prevoznik ne bo izpolnil te dolžnosti, bo pravna oseba (prevoznik) kaznovana za prekršek z denarno kaznijo od 300.000 do 8 milijonov, posameznik od 150.000 do 5 milijonov tolarjev, odgovorna oseba pravne osebe pa od 30.000 do 350.000 tolarjev. Za razliko od bivšega zakona, ki je predpisoval obvezno zavarovanje, podobno zavarovanju proizvajalčeve odgovornosti, se je zakonodajalec pri sedanjem zakonu odločil za dodatno zavarovanje avtomobilske odgovornosti. Država žal ni predpisala najnižjih zavarovalnih vsot, niti ni predvidela sprejem podzakonskega akta na tem področju. Za (cestna) motorna vozila, ki prevažajo nevarne tovore, so minimalne zavarovalne vsote predpisane v *Zakonu o obveznih zavarovanjih v prometu*, druga vozila pa so prepuščena pravni praznini. V praksi se bodo verjetno zavarovalne vsote za zavarovanje avtomobilske odgovornosti pri prevozu nevarnega tovora analogno uporabljale tudi za druge prometne panoge.

Vlada Republike Slovenije ima na podlagi zakona možnost, da predpiše primere ekološkega zavarovanja za "splošne" ekološke škode in "varšèine"³⁵ za povraèilo morebitne škode zaradi onesnaženja okolja, vendar do zdaj tega ni storila. Obstojeèi splošni pogoji za zavarovanje odgovornosti veèine slovenskih zavarovalnic izkljuèujejo kritje za odgovornost zaradi ekoloških škod. Obièajno se uporablja posebna klavzula za zavarovanje odgovornosti proti ekološkim škodam kot dodatek k splošnim pogojem za zavarovanje odgovornosti, lahko pa se izda posebna polica. Bistvo kritja je v tem, da zavarovalnica jamèi za škodo zaradi odškodninskih zahtevkov, ki jih tretje osebe uveljavljajo proti zavarovalcu zaradi storjene ekološke škode, katera izvira iz nenadnega, neprièakovanega in presenetljivega dogodka oziroma nesreèe. Kritje obsega škodo zaradi smrti, telesnih poškodb in obolenja oseb ter škode zaradi unièenja in poškodb stvari, vkljuèeno z zemljišèi, tekoèimi in stojeèimi vodami, podtalnico, rastlinami, živalmi in ozraèjem. Del škode mora zavarovalec nositi sam v obliki franšize, doloèen pa je tudi letni agregat, ki predstavlja najveèjo možno vsoto zavarovalnin po eni polici v enem letu.

Pod vplivom pravne ureditve varstva okolja je država oèitno sprejela tudi *Zakon o varstvu pred požarom*³⁶ iz leta 1993. Iz 31. člena izhaja, da je požarno zavarovanje, ki ga izvajajo zavarovalnice, sestavni del varstva pred požarom. Zavarovalnice morajo v zavarovalnih pogojih za požarno zavarovanje doloèiti najmanj enako požarno varnost, kot jo doloèa navedeni zakon in na njegovi podlagi izdani predpisi. Obvezno zavarovanje je predpisano za "povzroèitelja požarnega tveganja"³⁷, ki se mora zavarovati proti odgovornosti za škodo, ki jo lahko povzroèi nesreèa tretjim osebam, lokalni skupnosti ali državi. Gre za podoben absurd kot pri zavarovanju, ki je predpisano v *Zakonu o varstvu okolja*³⁸. Tudi tu minimalne zavarovalne vsote žal niso predpisane.

? Obvezna nezgodna in življenjska zavarovanja

Med obvezna nezgodna in življenjska zavarovanja³⁹ lahko na podlagi veljavnih predpisov uvrstimo obvezno nezgodno in življenjsko zavarovanje tujih potapljaèev, kakor tudi obvezno nezgodno zavarovanje prostovoljnih gasilcev in policistov. Žal so tudi na tem področju zakonske doloèbe skope in nepopolne.

Novi *Zakon o varstvu pred utopitvami*⁴⁰ iz leta 2000 je uvedel dokaj nenavadno obvezno zavarovanje tujih državljanov, ki se želijo tehnièno potapljati. Tehnièno potapljanje je potapljanje z avtonomno potapljaško opremo (z jeklenko, regulatorji, kompenzatorjem plovnosti itd.) globlje od štirideset metrov oziroma vsako potapljanje v podzemnih jamah, rudnikih in drugih objektih, izviri, podzemnih vodotokih in pod ledom. Tuji državljanji se lahko tehnièno potapljajo na obmoèju Republike Slovenije le pod naslednjimi pogoji:

- ? èe o nameravanem kraju in èasu potapljanja obvestijo krajevno pristojno policijsko postajo, ki o prijavi izda potrdilo in vodi evidenco izdanih potrdil;
- ? èe se izkažejo, da so nezgodno in življenjsko zavarovani;
- ? èe se izkažejo, da so usposobljeni za tehnièno potapljanje;
- ? èe jih pri potapljanju spremlja slovenski državljan, ki je usposobljen za potapljanje v skladu z zakonom o varstvu pred utopitvami.

Kot je že skoraj obièajno, je zakonodajalec tudi na tem mestu "pozabil" predpisati najnižje zavarovalne vsote in kazensko sankcijo za kršitelja (posameznika) navedenih zahtev. Z denarno kaznijo najmanj 500.000 tolarjev pa se kaznuje za prekršek pravna oseba, ki dovoli potapljanje tujemu državljanu, ki ne izpolnjuje predpisanih pogojev. Poleg tega tudi ni jasno, katero življenjsko zavarovanje mora skleniti potapljaè.

³⁵ Verjetno minimalne zavarovalne vsote.

³⁶ Uradni list RS, št. 71/93.

³⁷ Žal zakon ne odreja natanèno kdo so "povzroèitelji požarnega tveganja", kar predstavlja doloèeno pomanjkljivost pri uspešnem izvajanju doloèb zakona.

³⁸ Uradni list RS, št. 32/93 in 1/96.

³⁹ Razen obveznih nezgodnih zavarovanj potnikov, ki spadajo v skupino prometnih zavarovanj.

⁴⁰ Uradni list RS, št. 44/00.

V sedmem odstavku 26. člena *Zakona o gasilstvu*⁴¹ iz leta 1993 lahko najdemo določbo, ki gotovo spominja na obvezno nezgodno zavarovanje. Gasilska organizacija mora namreč zavarovati operativne člane svoje gasilske enote za primer smrti, trajne izgube splošne delovne zmožnosti in prehodne nezmožnosti za delo, nastale v nesreči pri gašenju in reševanju, na vajah ali med šolanjem.

V 89. členu *Zakona o policiji*⁴² iz leta 1998 je določeno, da policija "zavaruje policiste za primer nesreče pri delu, katere posledica je smrt ali trajna izguba splošne delovne zmožnosti, če opravljajo delo, ki je zdravju in življenju posebno nevarno. Delovna mesta, na katerih so policisti zavarovani, so določena v aktu o sistemizaciji delovnih mest".

3.4.5. UREJENOST POZAVAROVANJA ZA NARAVNE IN DRUGE NESREČE V SLOVENIJI

Slovenske zavarovalnice v okviru svojega "normalnega" poslovanja skrbijo seveda tudi za ustrezno pozavarovalno zaščito za tveganja, ki so jih prevzele v kritje. Del zavarovanih tveganj zaradi naravnih in drugih nesreč je tako ustrezno pozavarovan pri domačih in tujih pozavarovalnicah. Z ozirom na temo te raziskovalne naloge pa je potrebno vsebinsko opredeliti še posebno obliko pozavarovanja tveganj v primeru katastrofalnih škod.

Zavarovalnice lahko pri pozavarovalnici pozavarujejo tisti del v zavarovanje prevzetih nevarnosti, ki po tabelah maksimalnega kritja presegajo lastne deleže v izravnavanju nevarnosti. Tveganje pred naravnimi nesrečami v okviru lastnega kritja pa lahko še posebej pozavarujejo in to tako, da kupijo tako imenovano kritje "Cat-cover"⁴³. Višino kritja si izračuna vsaka zavarovalnica zase. Višina kritja se določi na podlagi števila tveganj na določenem področju, višine zavarovalnih vsot zavarovanih stvari, višine že oblikovanega sklada za naravne in druge nesreče, najbolj pomembna pa je ocena maksimalne možne škode ali s tujko "PML"⁴⁴, katera se določi na podlagi podatkov in izkušenj iz preteklih let.

3.4.6. IZRAVNALNE REZERVACIJE ZA NARAVNE IN DRUGE NESREČE V SLOVENIJI

Izravnalne rezervacije za naravne in druge nesreče so posebna oblika zavarovalno-tehničnih rezervacij namenjena izravnavanju škod nastalih zaradi naravnih in drugih nesreč v daljšem časovnem obdobju. Zavarovalnice jih oblikujejo zaradi zagotavljanja izravnave nihanj pri škodnem dogajanju na področju naravnih in drugih nesreč v daljšem obdobju. Preprosteje povedano, v letih, ko so škode nastale zaradi naravnih in drugih nesreč relativno nizke, se izravnalne rezervacije polnijo, v letih, ko so nastale škode relativno visoke, pa se rezervacije črpajo in s tem zagotavljajo poplačilo škod tudi v primerih, ko le-te presegajo siceršnjo zmožnost zavarovalnice. Ponavadi se to dogodi ob katastrofalnih dogodkih in nesrečah.

Država lahko veliko pomaga pri oblikovanju navedenih izravnalnih rezervacij predvsem z stimuliranjem oblikovanja rezervacij preko davčnih olajšav. Resnica pa je tudi, da so v preteklosti mnoge zavarovalnice v razvitih državah uporabljale izravnalne rezervacije za naravne in druge nesreče kot orodje za skrivanje dobička. Ravno zato obstaja na tem področju državna regulativa, ki pa je po različnih državah precej raznolika.

Tudi slovenske zavarovalnice lahko oblikujejo izravnalne rezervacije za naravne in druge nesreče. Oblikovanje rezervacij in načini izračunavanja velikosti teh rezervacij v Sloveniji so precej podobni rešitvam v Nemčiji. V nadaljevanju raziskovalne naloge, kjer obravnavamo zavarovanja pred naravnimi in drugimi nesrečami v primerljivih državah, je kratko orisan tudi nemški model oblikovanja izravnalnih rezervacij za naravne in druge nesreče.

3.4.7. PREGLED ZAVAROVALNE DEJAVNOSTI V SLOVENIJI

Zaradi zagotavljanja celovitosti pregleda zavarovanj na področju naravnih in drugih nesreč v nadaljevanju podajamo še pregled zavarovalne dejavnosti v Sloveniji. Pregled vsebuje:

⁴¹ Uradni list RS, št. 71/93.

⁴² Uradni list RS, št. 49/00.

⁴³ "Cat-cover" – angl. Catastrophe Cover, slov.zaščita samopridržaja v primeru katastrofalnih škod

⁴⁴ "PML" - angl. Probably Maximum Loss, slov. maksimalna možna škoda

- ? osnovne statistične podatke o premiji zavarovanj v Sloveniji, ki nakazuje skupen obseg zavarovalne dejavnosti v Sloveniji;
- ? podatke o premiji neživiljenjskih zavarovanj, ki nakazuje obseg zavarovanosti materialnih dobrin in interesov v Sloveniji;
- ? zavarovalnine (odškodnine) vseh in ločeno neživiljenjskih zavarovanj, ki govori o škodnem dogajanju v Sloveniji;
- ? ločeno so predstavljene premije in odškodnine premoženjskih in odgovornostnih zavarovanj;
- ? ob koncu pa predstavljamo še primerjavo slovenskega zavarovalnega trga in nekaterih trgov v drugih državah, ki je namenjena primerjavi s tujino in umestitvi Slovenije na tem področju.

Tabela 12: Premija vseh zavarovanj v Sloveniji v obdobju 1991-1999 (v 000 SIT)

Leto	Bruto obračunana premija	Letna rast ⁴⁵	Delež v BDP (v %)
1991	11.518.799	-	3,30
1992	32.901.978	285,60	3,23
1993	47.414.878	144,10	3,30
1994	62.962.405	132,80	3,41
1995	102.373.707	162,60	4,65
1996	121.815.413	119,00	4,85
1997	129.589.589	106,40	4,46
1998	154.044.988	118,90	4,74
1999	171.381.310	111,30	4,71

VIR: Statistični zavarovalniški bilten 2000, Slovensko zavarovalno združenje, Ljubljana, 2000

Pri ocenitvi razvoja slovenskega zavarovalstva v zadnjem desetletju je prav gotovo ključni podatek, ki realno nakazuje ta razvoj, delež zbranih zavarovalnih premij v BDP Slovenije v tem obdobju. Navedeni delež je od začetka desetletja do leta 1999 zrasel za 1,4 odstotne točke, kar prav gotovo nakazuje na realno rast in razvoj slovenskega zavarovalstva. Leta 1999 je tako vsak prebivalec Slovenije za zavarovanje neživiljenja in življenja potrošil 86.314 SIT ali 11,10% več denarja kot leto prej.

Tabela 13: Premija neživiljenjskih zavarovanj v Sloveniji v obdobju 1991-1999 (v 000 SIT)

Leto	Bruto obračunana premija	Letna rast ⁴⁶	Delež v BDP (v %)
1991	10.739.155	-	3,07
1992	30.445.061	283,50	2,99
1993	42.400.200	139,30	2,95
1994	53.931.371	127,20	2,92
1995	87.222.388	161,70	3,96
1996	101.688.385	116,60	4,05
1997	106.711.302	104,90	3,67
1998	127.715.007	119,70	3,93
1999	140.474.823	110,00	3,86

VIR: Statistični zavarovalniški bilten 2000, Slovensko zavarovalno združenje, Ljubljana, 2000

Z neživiljenjskimi zavarovanji so zavarovalnice leta 1999 zbrale nekaj več kot 140 milijard SIT bruto obračune premije. Delež zbrane premije iz naslova neživiljenjskih zavarovanj pa je znašal 3,86% BDP. Do sedaj navedeni kazalci že dovolj jasno nakazujejo na glavno značilnost slovenskega zavarovalnega trga v primerjavi z najrazvitejšimi državami, ki je, da je delež neživiljenjskih zavarovanj med vsemi sklenjenimi zavarovanji bistveno višji kot v prej omenjenih državah.

⁴⁵ Nominalni indeks rasti premij (inflacija ni vračunana).

⁴⁶ Nominalni indeks rasti premij (inflacija ni vračunana).

Tabela 14: Kosmate odškodnine oziroma zavarovalnine vseh zavarovanj brez cenilnih stroškov v Sloveniji v obdobju 1991-1999 (v 000 SIT)

Leto	Kosmate odškodnine	Letna rast ⁴⁷
1991	8.221.210	-
1992	20.794.141	252,90
1993	30.156.734	145,00
1994	41.898.515	138,90
1995	65.584.385	156,50
1996	78.004.548	118,90
1997	87.646.839	112,40
1998	96.511.651	110,10
1999	104.387.362	108,20

VIR: Statistični zavarovalniški bilten 2000, Slovensko zavarovalno združenje, Ljubljana, 2000

Leta 1999 so kosmate odškodnine oziroma zavarovalnine brez vključenih cenilnih stroškov presegle 104 milijarde SIT in so znašale približno 60% kosmatih obračunanih premij vseh zavarovanj v istem letu.

Tabela 15: Kosmate odškodnine oziroma zavarovalnine neživiljenjskih zavarovanj brez cenilnih stroškov v Sloveniji v obdobju 1991-1999 (v 000 SIT)

Leto	Kosmate odškodnine	Letna rast ⁴⁸
1991	8.017.259	-
1992	19.926.927	248,60
1993	28.535.199	143,20
1994	39.018.025	136,70
1995	60.808.022	155,80
1996	71.855.671	118,20
1997	80.882.465	112,60
1998	89.050.835	110,10
1999	96.537.666	108,40

VIR: Statistični zavarovalniški bilten 2000, Slovensko zavarovalno združenje, Ljubljana, 2000

Leta 1999 so kosmate odškodnine oziroma zavarovalnine brez vključenih cenilnih stroškov neživiljenjskih zavarovanj presegle 96 milijard SIT in so znašale približno 68% kosmatih obračunanih premij neživiljenjskih zavarovanj v istem letu. Nominalno rast odškodnin zaostaja za rastjo kosmatih premij neživiljenjskih zavarovanj, kar nakazuje na počasno izboljševanje škodnega rezultata teh zavarovanj.

Tabela 16: Bruto obračunane premije in kosmate zavarovalnine premoženjskih zavarovanj brez cenilnih stroškov v Sloveniji v obdobju 1995-1999 (v milijardah SIT)

Leto	Bruto obračunana premija	Kosmate odškodnine	Škodni rezultat
1995	19,70	9,20	46,70
1996	21,90	10,70	48,86
1997	22,40	11,20	50,00
1998	23,80	13,10	55,04
1999	23,00	11,70	50,90

VIR: Statistični zavarovalniški bilten 2000, Slovensko zavarovalno združenje, Ljubljana, 2000

Zavarovalnice, katere sklepajo premoženjska zavarovanja, so v letu 1999 skupaj zbrale skoraj 23 milijard SIT zavarovalnih premij, izplačale pa za 11,70 milijard SIT odškodnin. Največji delež v premoženjskih zavarovanjih predstavlja zavarovalna vrsta požar (46,50%), katera s svojimi osnovnimi in dodatnimi kritji nudi zavarovalnino za nastale škode na gradbenih objektih in opremi, saj pokriva pretežen del naravnih, civilizacijskih in drugih

⁴⁷ Nominalni indeks rasti premij (inflacija ni vračunana).

⁴⁸ Nominalni indeks rasti premij (inflacija ni vračunana).

nesreè. Sledi ji zavarovanje strojeloma (21,2%) za kritje škod (žled), katere nastanejo na strojih in aparatih ter instalacijah. Tretje po vrsti je stanovanjsko zavarovanje (11,1%), katero ima enaka kritja kot požarno zavarovanje (možno ga je skleniti samo pri fiziènih osebah), zavarujejo pa se lahko stanovanjske premie. Zavarovanja živali, posevkov in plodov ter raèunalnikov skupaj predstavlja 10%-ni delež zavarovanj v premiji premoženjskih zavarovanj, lahko pa nudi kritje za enake nevarnosti kot požarno zavarovanje, v odvisnosti od izbire vsakega posameznega zavarovanca.

Tabela 17: Bruto obraèunane premije in kosmate odškodnine odgovornostnih zavarovanj brez cenilnih stroškov v Sloveniji v obdobju 1995-1999 (v milijardah SIT)

Leto	Bruto obraèunana premija	Kosmate odškodnine	Škodni rezultat
1995	20,00	16,00	80,00
1996	22,70	19,00	83,70
1997	25,20	20,70	82,14
1998	28,80	22,30	77,43
1999	32,20	25,10	78,00

VIR: Statistièni zavarovalniški bilten 2000, Slovensko zavarovalno združenje, Ljubljana, 2000

Odgovornostna zavarovanja so druga najbolj razširjena skupina zavarovanj. V Sloveniji jih zavarovalnice rade prištejajo v premoženjska zavarovanja, èeprav to seveda po vsebini niso. Sestavljena je iz štirih razliènih vrst odgovornostnih zavarovanj, vse pa imajo en sam namen, t.j., da v primeru nastanka škodnega primera po krivdi zavarovanca, oškodovanec dobi primerno odškodnino. Najbolj poznano je nedvomno zavarovanje odgovornosti lastnikov cestnih vozil (t.i. zavarovanje avtomobilske odgovornosti – AO), nato zavarovanje odgovornosti ladjarjev in popraviljavcev ladij, zavarovanje odgovornosti v zraènem prometu ter druga zavarovanja odgovornosti. Škodni rezultat je pri zavarovanju odgovornosti med najslabšimi, predvsem na raèun zavarovanja avtomobilske odgovornosti, kjer premija zaradi nadzora države ni rasla skladno z inflacijo ter s cenami rezervnih delov in storitev. Premija vseh zavarovanj odgovornosti je v letu 1999 znašala 32,20 milijard, od tega znaša premija avtomobilskih zavarovanj 87,5 %.

V zgornjih tabelah je bil predstavljen obseg zavarovalne dejavnosti v Sloveniji s poudarkom na tistih vrstah zavarovanj, ki so vsebinsko povezana tudi z zavarovanjem tveganj pred naravnimi in drugimi nesreèami, kar še posebej velja za analizo premoženjskih in odgovornostnih zavarovanj.

Tabela 18: Zavarovalna dejavnost v Sloveniji (leto 1999) v primerjavi z drugimi državami in EU (leto 1998)

Država	Število zavarovalnic	Število zavarovalnih delavcev	Premija v mio EUR	Premija na prebivalca v EUR	Delež premij v BDP v %
Luksemburg	93	1.706	5.061	11.994	34,80
Danska	260	13.600	10.644	2.020	6,80
Belgija	234	25.313	15.034	1.483	6,70
Avstrija	77	29.166	10.225	1.256	5,40
Italija	251	42.787	50.984	889	4,80
Portugalska	90	14.200	5.628	570	5,90
SLOVENIJA	14	4.546	869	437	4,70
Grèija	126	9.300	1.998	189	2,00
Madžarska	23	27.420	969	96	2,40
Turèija	63	9.483	1.496	23	1,10
EU	4832	876.550	558.515	1.492	7,40
Primerjava SLO/EU v %	0,29	0,52	0,16	29,29	63,51

VIR: Statistièni zavarovalniški bilten 2000, Slovensko zavarovalno združenje, Ljubljana, 2000

V gornji tabeli vidimo, da je bruto obraèunana premija v Sloveniji leta 1999 dosegla 0,16% premije, katero so dosegle države èlanice EU v letu 1998. Premija na prebivalca znaša v Sloveniji tretjino premije v primerjavi s premijo na prebivalca EU, kar pomeni, da se v Sloveniji še vedno premalo ljudi odloèa, da s plaèilom ustrezne zavarovalne premije skrb pred naravnimi in drugimi nesreèami prepustijo zavarovalnicam. Prav tako v Sloveniji zaostaja tudi delež premij v BDP, saj je leta 1999 znašal 4,7%, delež premij v BDP v EU pa je leta 1998 znašal 7,40%. Kljub navedenim trditvam pa je nujno opozoriti na dejstvo, da se gornje zaostajanje v veliki meri lahko

pripiše zaostajanju Slovenije na področju življenjskih in drugih zavarovanj z naložbeno funkcijo. Na področju premoženjskih zavarovanj je Slovenija sorazmerno dobro zavarovalno razvita država, ki dosega in presega po kazalcih zavarovalne razvitosti kot sta odstotek premije v BDP in zavarovalna premija *per capita* nekatere države članice EU.

Primerjava zavarovalne dejavnosti v Sloveniji z nekaterimi najrazvitejšimi državami ob koncu poglavja o urejenosti zavarovanj za tveganja pred naravnimi in drugimi nesrečami predstavlja najboljšo iztočnico za prehod na pregled in analizo dogajanja na področju naravnih in drugih nesreč po svetu ter pregled ureditve zavarovanj na tem področju v nekaterih primerljivih državah.

4. ANALIZA IN PREDSTAVITEV OBSTOJEČEGA STANJA V TUJINI

4.1. UVOD

Naravne in druge nesreče predstavljajo tudi v svetu enega od osnovnih zaviralcev gospodarskega in družbenega razvoja. Število smrtnih žrtev, ranjenih, ljudi brez strehe nad glavo ter povzročena ekonomska škoda zaradi naravnih in drugih nesreč narašča iz leta v leto. Pri tem pa zares katastrofalne posledice naravnih in drugih nesreč velikokrat prizadenejo ravno najmanj razvita in najbolj poseljena področja na zemeljski obli. Države v razvoju ponavadi ne premorejo posebnega sistema za obrambo pred posledicami obravnavanih nesreč. Tako so, ob takih dogodkih, prepuščene milosti razvitejših držav oziroma samopomoči in iznajdljivosti vsakega prizadetega posameznika. V podatkih, ki sledijo, bo mogoče jasno razbrati, da naravne in druge nesreče prizadenejo predvsem nerazvite države v Aziji, Afriki ali Južni Ameriki.

Naravne in druge nesreče se dogajajo tudi na razvitih področjih Severne Amerike ali Evrope. Bistvena razlika od nerazvitih držav pa je v sorazmerno razvitem sistemu prevencije in obrambe pred posledicami naravnih nesreč na eni strani ter odpravljanju posledic in povrnitvi nastale škode preko zavarovalnega sistema na drugi strani. Med razvitimi državami tako ločimo predvsem dve skupini: tiste, ki z državno intervencijo in regulacijo pospešujejo sklepanje raznih oblik zavarovanj tveganj ob naravnih in drugih nesrečah ter druge, ki ne premorejo takega sistema. Pri obeh skupinah držav pa je značilno, da imajo dobro razvite zavarovalne trge, ki ponujajo celo kopico zavarovanj tudi za tveganja ob naravnih in drugih nesrečah. Sistemi v nekaterih od omenjenih držav so opredeljeni v nadaljevanju.

Ta del raziskovalne naloge je tako sestavljen iz:

- ? analize dogajanja na področju naravnih in drugih nesreč v svetu, ki podaja statistični pregled, trende ter razloge za različna gibanja;
- ? orisa zavarovanj za tveganja ob naravnih in drugih nesrečah v najrazvitejših državah.

Uvodoma bi želeli poudariti, da je drugi del tega poglavja predvsem osredotočen na oblike državnega reguliranja in stimuliranja zavarovanj za tveganja ob naravnih in drugih nesrečah, manj pa se ukvarja z osnovnimi oblikami zavarovanj. Razlog za tak način obravnave je zelo preprost. Vrste in oblike zavarovanj za posamezna tveganja ob naravnih in drugih nesrečah so bile obdelane že v poglavju o stanju v Sloveniji. Osnovne oblike zavarovanj v razvitih državah so našim zelo podobne oziroma se razlikujejo samo v določenih manj pomembnih kritjih, zato bi bilo nesmiselno ponavljati že povedano.

4.2. ANALIZA NARAVNIH IN DRUGIH NESREČ V SVETU

Naravne nesreče so stalni spremljevalec človeške zgodovine. O posameznih naravnih nesrečah zasledimo zapise, ki segajo globoko v zgodovino človeštva. Natančneje pa naravne nesreče spremljamo šele v zadnjih desetletjih. Obseg škod in žrtev, ki so jih povzročile naravne nesreče, je izredno visok, kar jasno nakazuje na nujnost izvajanja preventivnih, represivnih (kurativnih) in drugih ukrepov zaščite in reševanja zaradi zmanjševanja ekonomske škode in žrtev nastalih zaradi naravnih nesreč. Zato je zelo primerno, da poglavje o naravnih nesrečah priënemo s statistično analizo naravnih nesreč v obdobju med leti 1950-2000. Spodnja tabela prikazuje dogajanje na področju naravnih nesreč po naslednjih parametrih:

- ? vrsti naravne nesreče,
- ? kontinentu,
- ? številu naravnih nesreč,
- ? žrtvah,
- ? ekonomski škodi povzročeni z naravnimi nesrečami,
- ? zavarovanih škodah povzročenih z naravnimi nesrečami.

Tabela 19: Naravne nesreèe v obdobju 1985 – 1999⁴⁹

<i>Kontinent</i>	<i>Vrsta naravne nesreèe</i>	<i>Število naravnih nesreè</i>	<i>Žrtve naravnih nesreè (umrli in pogrešani)</i>	<i>Povzročena ekonomska škoda v mio.US\$</i>	<i>Zavarovane škode v mio.US\$</i>
AVSTRALIJA	Poplava	130	3.290	2.280	520
	Vihar	290	440	6.600	2.500
	Potres	70	180	2.540	1.200
	Ostalo	90	490	5.060	120
	Skupaj	580	4.390	16.480	4.330

<i>Kontinent</i>	<i>Vrsta naravne nesreèe</i>	<i>Število naravnih nesreè</i>	<i>Žrtve naravnih nesreè (umrli in pogrešani)</i>	<i>Povzročena ekonomska škoda v mio.US\$</i>	<i>Zavarovane škode v mio.US\$</i>
AFRIKA	Poplava	330	15.810	1.950	350
	Vihar	230	1.250	1.300	260
	Potres	60	2.670	1.310	0
	Ostalo	140	2.660	2.270	0
	Skupaj	760	22.390	6.820	610

<i>Kontinent</i>	<i>Vrsta naravne nesreèe</i>	<i>Število naravnih nesreè</i>	<i>Žrtve naravnih nesreè (umrli in pogrešani)</i>	<i>Povzročena ekonomska škoda v mio.US\$</i>	<i>Zavarovane škode v mio.US\$</i>
AZIJA	Poplava	900	222.780	192.690	2.630
	Vihar	730	59.810	55.520	9.970
	Potres	550	127.020	141.940	4.470
	Ostalo	470	19.490	19.640	580
	Skupaj	2.640	429.090	409.790	17.640

<i>Kontinent</i>	<i>Vrsta naravne nesreèe</i>	<i>Število naravnih nesreè</i>	<i>Žrtve naravnih nesreè (umrli in pogrešani)</i>	<i>Povzročena ekonomska škoda v mio.US\$</i>	<i>Zavarovane škode v mio.US\$</i>
SEVERNA	Poplava	420	3.670	37.540	4.650
AMERIKA	Vihar	1.030	18.140	182.680	83.140
	Potres	270	11.510	56.800	16.940
	Ostalo	340	3.610	62.410	12.220
	Skupaj	2.050	36.930	339.430	116.940

<i>Kontinent</i>	<i>Vrsta naravne nesreèe</i>	<i>Število naravnih nesreè</i>	<i>Žrtve naravnih nesreè (umrli in pogrešani)</i>	<i>Povzročena ekonomska škoda v mio.US\$</i>	<i>Zavarovane škode v mio.US\$</i>
JUŽNA	Poplava	210	4.480	4.130	60
AMERIKA	Vihar	90	560	640	30
	Potres	120	27.900	4.500	240
	Ostalo	150	2.610	1.650	100
	Skupaj	570	35.540	10.910	420

⁴⁹ Vir: Muenchner Rueckversicherungs-Gesellschaft, Topics 2000 – Natural catastrophes – The current position, Muenchen, december 2000.

<i>Kontinent</i>	<i>Vrsta naravne nesreče</i>	<i>Število naravnih nesreč</i>	<i>Žrtve naravnih nesreč (umrli in pogrešani)</i>	<i>Povzročena ekonomska škoda v mio.US\$</i>	<i>Zavarovane škode v mio.US\$</i>
EVROPA	Poplava	430	1.800	41.230	5.840
	Vihar	650	1.460	35.410	20.660
	Potres	170	320	11.420	970
	Ostalo	490	4.320	24.320	2.520
	Skupaj	1.740	7.900	112.380	29.990

<i>Kontinent</i>	<i>Vrsta naravne nesreče</i>	<i>Število naravnih nesreč</i>	<i>Žrtve naravnih nesreč (umrli in pogrešani)</i>	<i>Povzročena ekonomska škoda v mio.US\$</i>	<i>Zavarovane škode v mio.US\$</i>
SKUPAJ	Poplava	2.410	251.820	279.810	14.040
SVET	Vihar	3.010	81.660	282.150	116.560
	Potres	1.250	169.590	218.500	23.810
	Ostalo	1.680	33.170	115.350	15.530
	Skupaj	8.350	536.250	895.800	169.940

Zgornji podatki jasno nakazujejo izredne razsežnosti posledic naravnih nesreč v obravnavanem obdobju. V obdobju petnajstih let so naravne nesreče zahtevale več kot pol milijona žrtev, nastala ekonomska škoda pa je znašala nepredstavljenih 895 milijard US\$.

Še posebej pa velja v nadaljevanju podrobneje analizirati zavarovanost posameznih škod nastalih kot posledica naravnih nesreč v tem obdobju.

Tabela 20: Analiza zavarovanosti posledic naravnih nesreč v obdobju 1985 – 1999

<i>Vrsta naravne nesreče</i>	<i>Povzročena ekonomska škoda v mio.US\$</i>	<i>Zavarovane škode v mio.US\$</i>	<i>% zavarovanih škod</i>
Poplava	279.810	14.040	5,02
Vihar	282.150	116.560	41,31
Potres	218.500	23.810	10,90
Ostalo	115.350	15.530	13,46
Skupaj	895.800	169.940	18,97

Vir: Muenchner Rueckversicherungs-Gesellschaft, Topics 2000 – Natural catastrophes – The current position, Muenchen, december 2000

Odstotek zavarovanih škod, ki so nastale kot posledica naravnih nesreč se približuje 20%. Pri tem je opazna velika razlika med zavarovanostjo posledic posameznih naravnih nesreč. Najbolj zavarovane so škode nastale kot posledica viharja, najmanj pa škode, ki so posledica poplav. Na zavarovanost posameznih posledic naravnih nesreč pa seveda bistveno vplivajo mnogi dejavniki, ki so:

- ? kraj nastanka nesreče (kontinent),
- ? pogostost nastanka posledic naravnih nesreč na posameznem kontinentu,
- ? ekonomska razvitost področja, kjer se je naravna nesreča zgodila,
- ? razvitost zavarovalstva na področju, kjer se je naravna nesreča zgodila,
- ? ponudba zavarovalnic;
- ? ostali demografski, geografski in ekonomski dejavniki.

Tako lahko ugotovimo, da znaša odstotek zavarovanih posledic naravnih nesreč v Severni Ameriki skoraj 35%, v Južni Ameriki in Aziji pa približno 4%.

Zaradi zagotavljanja komparativnih učinkov raziskovalne naloge je prav gotovo zanimiva navedba zavarovanosti posledic naravnih nesreč v Evropi.

Tabela 21: Analiza zavarovanosti posledic naravnih nesreč v obdobju 1985 – 1999 v Evropi

<i>Vrsta naravne nesreče</i>	<i>Povzročena ekonomska škoda v mio.US\$</i>	<i>Zavarovane škode v mio.US\$</i>	<i>% zavarovanih škod</i>
Poplava	41.230	5.840	14,16
Vihar	35.410	20.660	58,35
Potres	11.420	970	8,49
Ostalo	24.320	2.520	10,36
Skupaj	112.380	29.990	26,69

Vir: Muenchner Rueckversicherungs-Gesellschaft, Topics 2000 – Natural catastrophes – The current position, Muenchen, december 2000

Opazna je relativno visoka zavarovanost posledic viharja, saj je v Evropi v navedenem obdobju le-ta znašala skoraj 60%, po drugi strani pa skupna zavarovanost posledic naravnih nesreč v Evropi v obravnavanem obdobju znaša približno četrtino vseh ekonomskih škod.

Proučevanje dogajanja na področju naravnih nesreč v drugi polovici 20. stoletja, natančneje v obdobju med leti 1950-2000, kaže zelo dramatične premike v smeri povečevanja števila in žrtev naravnih nesreč ter skokovite rasti škod, ki so posledica naravnih nesreč. Navedeni trend se jasno izkazuje v spodnji tabeli, kjer so zbrani podatki o vrsti, številu in žrtvah ter škodah. Navedba in analiza trendov dogajanj na področju naravnih nesreč je zelo pomembna, saj nakazuje tudi verjetnost bodočega dogajanja na posameznem področju naravnih nesreč.

Pri navedeni analizi pa je nujno opozoriti na metodološko značilnost. Trendi dogajanj navedeni v nadaljevanju se nanašajo na t.i. velike naravne katastrofe. Definicija velikih naravnih katastrof je podana v publikaciji pozavarovalnice iz Muenchna:⁵⁰ "Naravne nesreče so klasificirane kot velike naravne katastrofe v kolikor so možnosti regije, katero je naravna nesreča prizadela, za samopomoč premajhne oziroma je neobhodno potrebna medregijska oziroma mednarodna pomoč za sanacijo posledic. Ponavadi so to naravne nesreče, v katerih je izgubilo življenje na tisoče ljudi, na desetine tisoče ljudi je ostalo brez strehe nad glavo, nastala ekonomska škoda pa je zelo velika."

Tabela 22: Velike naravne katastrofe v obdobju 1950 - 1999

	Desetletje 1950-1959	Desetletje 1960-1969	Desetletje 1970-1979	Desetletje 1980-1989	Desetletje 1990-1999
Število	20	27	47	63	82
Ekonomska škoda (mld.US\$)	38,5	69,0	124,2	192,9	535,8
Zavarovana škoda (mld.US\$)	neznano	6,6	11,3	23,9	98,8

Vir: Muenchner Rueckversicherungs-Gesellschaft, Topics 2000 – Natural catastrophes – The current position, Muenchen, december 2000

Gornja tabela nakazuje izrazit trend povečevanja števila, ekonomske škode in zavarovane škode kot posledice velikih naravnih katastrof v letih 1950-1999. Obenem pa nakazuje tudi na dejstvo, da si v prvem desetletju novega tisočletja ne moremo obetati nič dobrega na tem področju. Zato je nujno podati nekaj osnovnih elementov, ki na navedene trende bistveno vplivajo. **Razlogi za povečevanje škod in števila naravnih nesreč ter velikih naravnih katastrof so predvsem naslednji:**

? Ekstremna rast števila prebivalcev

Število prebivalcev našega planeta raste iz leta v leto hitreje. Projekcije Organizacije združenih narodov (OZN) predvidevajo, da se bo v naslednjih petdesetih letih število prebivalcev približalo 10 milijardam. Še leta 1800 pa je na Zemlji živela komaj milijarda ljudi. Navedena ekstremna rast prebivalstva ima za posledico tudi večjo izpostavljenost ljudi naravnim in drugim nesrečam.

Poleg rasti predstavlja dodatno težavo tudi vse večja urbanizacija. Po podatkih OZN je leta 1950 živelo v mestih nekaj manj kot 30% vsega prebivalstva. Leta 2000 živi v mestih že preko 50% od šestih milijard vsega prebivalstva. V istem času se je število milijonskih mest povečalo s 83 leta 1950 na 360 leta 2000.

⁵⁰ Muenchner Rueckversicherungs-Gesellschaft, Topics 2000 – Natural catastrophes – The current position, str. 41, Muenchen, december 2000.

Naslednja posledica rasti števila prebivalcev je vedno večja poseljenost, urbanizacija in industrializacija območij, ki so, v smislu naravnih nesreč, ocenjena kot visoko rizična. Varnejša območja so že poseljena oziroma je cena zemljišča na takih območjih izredno visoka. Navedeni faktorji bistveno vplivajo tudi na posledice naravnih nesreč.

? Povečanje vrednosti dobrin in zavarovanosti

Ta element vpliva na povečevanje posledic naravnih in drugih nesreč vsaj na dveh bistvenih področjih. Prvo področje predstavlja povečanje vrednosti dobrin, kateremu smo priča v zadnjih desetletjih. Z navedenim povečanjem vrednosti je mišljeno predvsem naslednje: nove in dražje metode gradnje stavb in ostalih objektov, povečevanje obsega stanovanjskih in drugih površin, dražja oprema poslovnih stavb in stanovanj, moderna in dražja oprema industrijskih obratov, povečane količine in dražje zaloge izdelkov, večje število in dražja prevozna sredstva za poslovne in osebne namene.

Drugo področje se nanaša na vedno višjo stopnjo zavarovanosti premoženja, ljudi in interesov. Zavarovanost ponavadi merimo z dvema osnovnima kazalcema: odstotkom premij v bruto družbenem produktu določene države in tržno penetracijo, ki pomeni število denarnih enot *per capita*, ki se v določeni državi nameni za plačilo zavarovalne premije. Oba kazalca se globalno povečujeta po vsem svetu.

? Spremembe v klimi in okolju

Spremembe v klimi in okolju, ki jih s svojimi nesmotnimi posegi v naravno okolje povzročajo ljudje, predstavljajo naslednji ključni element, ki vpliva na vse bolj katastrofalne posledice naravnih nesreč oziroma velikih naravnih katastrof. Še posebej velja pri tem izpostaviti efekte, ki jih povzročajo t.i. globalno segrevanje ozračja. Posledice navedenega efekta na klimo in vremenske razmere so mnoge, v nadaljevanju pa je podan pregled, ki je pripravljen v skladu z znanstveno determinirano verjetnostjo, da bo do določene posledice v prihodnosti tudi dejansko prišlo.

Tabela 23: Posledice globalnega segrevanja

Znanstvena verjetnost	Posledice globalnega segrevanja
Zelo visoka	<ul style="list-style-type: none"> ? Globalno povečanje temperature v spodnjih plasteh atmosfere in gornjih plasteh oceanov ? Globalno znižanje temperature v stratosferi ? Postopno uničevanje ozonske plasti v stratosferi na polih (ozonska luknja) ? Globalno znižanje koncentracije ozona v stratosferi ? Zmanjševanje obsega in topljenje ledenikov na celinah
Visoka	<ul style="list-style-type: none"> ? Pospešeno dvigovanje ravni morske gladine ? Povečevanje turbulenc v ozračju ? Povečevanje frekvence milih zim z nizko snežno odejo v centralni Evropi ? Povečan obseg zimskih deževnih padavin v centralni Evropi in zmanjšan obseg zimskih deževnih padavin v južni Evropi ? Povečan obseg močnih zimskih viharjev nad severnim Atlantikom
Nizka	<ul style="list-style-type: none"> ? Povečan obseg zimskih viharjev v zahodni in centralni Evropi ? Povečan obseg tropskih viharjev (orkani) ? Povečan obseg neviht z bliski in strelami, izredno intenzivnih padavin in neviht s točo ? Spremembe v flori in favni ? Ekspanzija puščav v krajih s subtropsko klimo ? Razširitev tropskih nalezljivih bolezní

Vir: Muenchner Rueckversicherungs-Gesellschaft, Topics 2000 – Natural catastrophes – The current position, Muenchen, december 2000

Vsi navedeni elementi in dejavniki ter jasno zažrtani trendi narekujejo, da je potrebno naravnim nesrečam in njihovim posledicam v bodoče nameniti veliko pozornost ter poiskati najboljše rešitve za preventivno zaščito ter reševanje ljudi in dobrin pred katastrofalnimi posledicami, ki jih take nesreče lahko povzročijo.

V nadaljevanju podajamo zelo natančne pregled dogajanja na področju naravnih in civilizacijskih nesreč. Pregled je pripravljen v obliki posebne tabele, kjer so posledice nesreč ločene po posameznih vrstah nesreč za obdobje 1994 – 1999. Za posamezno opazovano leto so predstavljene tudi največje naravne ali civilizacijske nesreče za države v Evropi.

Pri tem je potrebno podati zelo pomembno metodološko pojasnilo k pregledu. Za mnoge naravne ali civilizacijske nesreče je nemogoče podati pregled po posameznih državah, saj prizadenejo posledice teh nesreč velika področja, ki segajo daleč preko meja posameznih držav. Temu primerno je pripravljen tudi pregled. Poleg navedenega pregled zajema samo naslednje izbrane nesreče: število smrtnih žrtev najmanj 20 ali najmanj 50 ranjenih ali najmanj 2000 ljudi brez strehe nad glavo oziroma škode, ki so glede na posamezno leto znašale najmanj 11,7-12,8 mio.US\$ pri morski plovbi, 23,4-25,7 mio.US\$ pri letalstvu, 29,3-32,3 mio.US\$ pri ostalih nesrečah ali kjer je skupna škoda za posamezno nesrečo znašala najmanj 58,6-64,6 mio. US\$.

Leto 1994 – Značilnost: leto v katerem so bile izplačane tretje največje odškodnine v zgodovini zavarovalstva

Tabela 24: Pregled naravnih in civilizacijskih nesreč v letu 1994 – cel svet

	<i>Število nesreč</i>	<i>V %</i>	<i>Smrtne žrtve in pogrešani</i>	<i>V %</i>	<i>Zavarovane škode v mio. US\$</i>	<i>V %</i>
Naravne nesreče	130	38,2	11.566	56,3	14.427,9	76,6
? Poplava	43		4.284		883,5	
? Vihar	43		3.047		1.427,7	
? Potres	17		3.165		10.411,7	
? Suša	8		518		0,0	
? Mraz, led	11		318		1.550,0	
? Ostalo	8		234		155,0	
Veliki požarji, eksplozije	39	11,4	895	4,4	1.603,8	8,5
? Industrija	21		155		1.179,3	
? Nafta, plin	7		11		387,5	
? Hoteli	0		0		0,0	
? Skladišča	0		0		0,0	
? Zgradbe	9		705		0,0	
? Ostalo	2		24		37,0	
Letalstvo	35	10,3	1.456	7,1	2.236,0	11,9
? Padci plovil	22		1.347		1.154,6	
? Eksplozije, požar	0		0		0,0	
? Škode na tleh	7		87		323,4	
? Trki v zraku	1		20		0,0	
? Vesoljske nesreče	5		2		758,0	
? Ostalo	0		0		0,0	
Plovba, ladje	40	11,7	2.993	14,6	361,7	1,9
? Trgovske ladje	10		236		94,3	
? Potniške ladje	23		2.437		166,6	
? Tankerji	4		33		77,0	
? Naftne ploščadi	0		0		0,0	
? Ostalo	3		287		23,8	
Zemeljski transport	58	17,0	1.638	8,0	0,0	0,0
? Avtobusi	31		970			
? Vlaki	22		558			
? Verižna trženja	1		20			
? Ostalo	4		90			
Rudniške nesreče	9	2,6	444	2,2	53,1	0,3
Sesedanje zgradb	14	4,1	373	1,8	119,8	0,6
Razne nesreče	16	4,7	1.152	5,6	45,2	0,2
? Terorizem	4		176		0,0	
? Ostalo	12		576		45,2	
SKUPAJ	341	100,0	20.517	100,0	18.847,5	100,0

Vir: Swiss Re, SIGMA, Zuerich, 1995

V letu 1994 so se zgodile v Evropi naslednje veče naravne ali civilizacijske nesreče, ki ustrezajo izbranim kriterijem:⁵¹

- ? Velika Britanija, Francija, Nemčija, Italija, Švica – velike poplave vsled močnega deževja in sneženja v Z Evropi (9 mrtvih, skupna škoda ocenjena na 1,9 mld.US\$);
- ? Velika Britanija, Nizozemska, Francija, Nemčija, Italija, Švica, Avstrija, Belgija – uragan Lore (najmanj 10 mrtvih, 27 pogrešanih, 200 mio.DEM zavarovane škode);
- ? Evropa 11 držav – mraz s temperaturami do –30 stopinj Celzija (50 mrtvih);
- ? Velika Britanija, Španija – uragana Kundry in Lydia (15 mrtvih);
- ? Nemčija, Avstrija – poplave vsled obilnih padavin (2 mrtva, 300 mio.DEM zavarovane škode);
- ? Nemčija, Švica – poplave vsled obilnih padavin (130 mio.CHF zavarovane škode);
- ? Švica – toča (42 mio.CHF zavarovane škode);
- ? Španija – veliki požari na jugu in vzhodu so zajeli 145.000 hektarjev površin (20 mrtvih);
- ? Italija, Francija, Španija – izredno hude poplave, sesedanje stavb (73 mrtvih, 48 pogrešanih, 12,2 mld. CHF skupne škode);
- ? Italija – sesedla se je stavba doma ostarelih (27 mrtvih);
- ? Nemčija – eksplozija v električni centrali (230 mio.DEM zavarovane škode);
- ? Nemčija – požar v tovarni avtomobilskih pnevmatik (200 mio.DEM skupne škode);
- ? Francija – Airbus A-340 je zgorel (131 MIO.US\$ zavarovane škode);
- ? Poljska – avtobus se je zaletel v drevo (31 mrtvih);
- ? London – na koncertu skupine Pink Floyd se je sesedla tribuna (96 ranjenih);
- ? Španija – zastupitev ljudi z govejimi jetri neprimernimi za prehrano (127 zastrupljenih).

Leto 1995 – Značilnost: padec obsega izplačanih odškodnin z ozirom na preteklo leto

Tabela 25: Pregled naravnih in civilizacijskih nesreč v letu 1995 – cel svet

	<i>Število nesreč</i>	<i>V %</i>	<i>Smrtne žrtve in pogrešani</i>	<i>V %</i>	<i>Zavarovane škode v mio. US\$</i>	<i>V %</i>
Naravne nesreče	127	43,	20.245	72,3	12.428,7	85,0
? Poplava	45		5.835		367,0	
? Vihar	47		3.826		7.452	
? Potres	13		8.406		2.472,2	
? Suša	8		1.452		0,0	
? Mraz, led	7		421		535,9	
? Ostalo	7		305		1.601,6	
Veliki požarji, eksplozije	36	12,4	871	3,1	1.260,4	8,6
? Industrija	18		48		1.013,5	
? Nafta, plin	4		20		103,5	
? Hoteli	5		178		0,0	
? Skladišča	2		4		83,6	

⁵¹ Navedene so samo izbrane naravne in civilizacijske nesreče, ki so imele za posledico veliko smrtnih žrtev oziroma veliko ekonomsko škodo. Celoten spisek nesreč bi presegel obseg in potrebe te raziskovalne naloge.

? Zgradbe	6		512		55,9	
? Ostalo	1		109		3,9	
Letalstvo	24	8,2	1.176	4,2	595,4	4,1
? Padci plovil	20		1.176		268,4	
? Eksplozije, požar	0		0		0,0	
? Škode na tleh	1		0		63,1	
? Trki v zraku	0		0		0,0	
? Vesoljske nesreče	3		0		263,9	
? Ostalo	0		0		0,0	
Plovba, ladje	30	10,3	1.762	6,3	127,2	0,9
? Trgovske ladje	6		217		63,4	
? Potniške ladje	21		1.544		4,0	
? Tankerji	0		0		0,0	
? Naftne ploščadi	0		0		0,0	
? Ostalo	3		1		49,8	
Zemeljski transport	50	17,2	2.051	7,3	0,1	0,0
? Avtobusi	33		901		0,1	
? Vlaki	14		1.037		0,0	
? Verižna trè enja	0		0		0,0	
? Ostalo	3		113		0,0	
Rudniške nesreče	8	2,7	353	1,3	0,0	0,0
Sesedanje zgradb	6	2,1	741	2,6	0,0	0,0
Razne nesreče	10	3,4	791	2,8	206,8	1,4
? Terorizem	8		350		125,0	
? Ostalo	2		441		81,8	
SKUPAJ	291	100,0	27.990	100,0	14.618,6	100,0

Vir: Swiss Re, SIGMA, Zuerich, 1996

V letu 1995 so se zgodile v Evropi naslednje veëje naravne ali civilizacijske nesreče, ki ustrezajo izbranim kriterijem:⁵²

- ? Belgija, Francija, Nemèija, Nizozemska, Švica, Luxemburg, Poljska – velike poplave vsled moènega deževja (37 mrtvih, skupna škoda ocenjena na 3 mld.US\$, zavarovana škoda 1 mld.US\$);
- ? Grèija – potres (6,6 stopnje po Richterju) (najmanj 26 mrtvih, 120 mio.CHF skupne škode);
- ? Grèija – potres (6,1 stopnje po Richterju) (najmanj 26 mrtvih, 422 mio.US\$ skupne škode, 0,2 mio.US\$ zavarovane škode);
- ? Nemèija – neurje z moèno toèo (210 mio.US\$ skupne škode, 140 mio.US\$ zavarovane škode);
- ? Nemèija – požar v univerzitetni bolnišnici zaradi kratkega stika (56 mio.US\$ zavarovane škode);
- ? Romunija – strmoglavil Airbus A310-324 (60 mrtvih, 160 mio.US\$ zavarovane škode);
- ? Italija – strmoglavil romunski Antonov 24B (49 mrtvih, 10.3 mio.US\$ zavarovane škode);
- ? Turèija – eksplozija v rudniku (36 mrtvih);
- ? Francija – zatajil alarmni sistem med ropom draguljev (81,8 mio.US\$ zavarovane škode).

Leto 1996 – Značilnost: velik obseg izplaèanih odškodnin iz naslova civilizacijskih nesreè ter padec izplaèanih odškodnin iz naslova naravnih nesreè

⁵² Navedene so samo izbrane naravne in civilizacijske nesreèe, ki so imele za posledico veliko smrtnih žrtev oziroma veliko ekonomsko škodo. Celoten spisek nesreè bi presegel obseg in potrebe te raziskovalne naloge.

Tabela 26: Pregled naravnih in civilizacijskih nesreè v letu 1996 – cel svet

	<i>Število nesreè</i>	<i>V %</i>	<i>Smrtne žrtve in pogrešani</i>	<i>V %</i>	<i>Zavarovane škode v mio. US\$</i>	<i>V %</i>
Naravne nesreèe	129	37,8	13.950	62,8	7.906,1	64,1
? Poplava	44		6.853		233,1	
? Vihar	50		5.385		5.252,4	
? Potres	8		544		0,0	
? Suša	7		97		0,0	
? Mraz, led	10		779		2.360,0	
? Ostalo	10		292		60,6	
Veliki požarji, eksplozije	37	10,9	595	2,7	2.102,0	17,0
? Industrija	20		54		1.156,0	
? Nafta, plin	3		9		212,0	
? Hoteli	2		179		0,0	
? Skladišèa	3		79		0,0	
? Zgradbe	9		274		734,0	
? Ostalo	0		0		0,0	
Letalstvo	35	10,3	1.976	8,9	813,7	6,6
? Padci plovil	25		1.658		301,1	
? Eksplozije, požar	0		0		0,0	
? Škode na tleh	2		0		52,0	
? Trki v zraku	1		312		36,0	
? Vesoljske nesreèe	7		6		424,6	
? Ostalo	0		0		0,0	
Plovba, ladje	40	11,7	2.822	12,7	194,3	1,6
? Trgovske ladje	8		123		136,2	
? Potniške ladje	29		2.673		0,0	
? Tankerji	2		26		32,4	
? Naftne plošèadi	1		0		25,7	
? Ostalo	0		0		0,0	
Zemeljski transport	57	16,7	1.526	6,9	373,2	3,0
? Avtobusi	31		975		0,0	
? Vlaki	16		299		365,5	
? Verižna trèenja	1		11		0,0	
? Ostalo	9		241		7,7	
Rudniške nesreèe	5	1,5	265	1,2	0,0	0,0
Sesedanje zgradb	7	2,1	241	1,1	0,0	0,0
Razne nesreèe	31	9,1	842	3,8	943,0	7,6
? Terorizem	19		468		893,5	
? Ostalo	12		374		49,5	
SKUPAJ	341	100,0	22.217	100,0	12.332,3	100,0

Vir: Swiss Re, SIGMA, Zuerich, 1997

V letu 1996 so se zgodile v Evropi naslednje veèje naravne ali civilizacijske nesreèe, ki ustrezajo izbranim kriterijem:⁵³

- ? Italija – velike poplave vsled moènega deževja (13 mrtvih, zavarovana škoda 33 mio.US\$);
- ? Romunija, Bolgarija – vroèina preko 40 stopinj Celzija (najmanj 16 mrtvih);
- ? Španija – zemeljski plazovi in padajoèe kamenje v Pirenejih (najmanj 85 mrtvih);
- ? Hrvaška – potres v Dalmaciji (2000 brezdomcev);

⁵³ Navedene so samo izbrane naravne in civilizacijske nesreèe, ki so imele za posledico veliko smrtnih žrtev oziroma veliko ekonomsko škodo. Celoten spisec nesreè bi presegel obseg in potrebe te raziskovalne naloge.

- ? UK, Francija, Nemèija, Irska – hurikan Lili (6 mrtvih, 240 mio.US\$ zavarovane škode);
- ? Italija – požar unièil gledališèe Fenice v Veneciji (280 mio.US\$ skupne škode, 16 mio.US\$ zavarovane škode);
- ? Nemèija – požar in strupeni plini na letališèu (16 mrtvih, 315 mio.US\$ zavarovane škode);
- ? Norveška – strmoglavil Tupolev154 (143 mrtvih);
- ? Italija – verižno trèenje v Veroni (11 mrtvih);
- ? UK – bombni napad (2 mrtva, 100 ranjenih, 240 mio.US\$ skupne škode, 229 mio.US\$ zavarovane škode).

Leto 1997 – Znaèilnost: izrazit upad izplaèanih odškodnin

Tabela 27: Pregled naravnih in civilizacijskih nesreè v letu 1997 – cel svet

	<i>Število nesreè</i>	<i>V %</i>	<i>Smrtne ųrtve in pogrešani</i>	<i>V %</i>	<i>Zavarovane škode v mio. US\$</i>	<i>V %</i>
Naravne nesreèe	122	35,1	14.384	65,6	4.140,6	61,9
? Poplava	48		4.950		1.420,4	
? Vihar	42		5.315		2.460,1	
? Potres	16		2.878		12,1	
? Suša	5		667		0,0	
? Mraz, led	7		417		168,0	
? Ostalo	4		157		80,0	
Veliki požarji, eksplozije	40	11,5	1.054	4,6	1.543,4	23,1
? Industrija	22		119		1.206,6	
? Nafta, plin	4		57		258,8	
? Hoteli	4		167		10,5	
? Skladišèa	1		3		0,0	
? Zgradbe	9		708		67,5	
? Ostalo	0		0		0,0	
Letalstvo	32	9,2	1.396	6,1	932,1	13,9
? Padci plovil	18		1.289		220,1	
? Eksplozije, požar	0		0		0,0	
? Škode na tleh	5		0		217,8	
? Trki v zraku	2		106		0,0	
? Vesoljske nesreèe	6		0		494,2	
? Ostalo	1		1		0,0	
Plovba, ladje	36	10,3	1.894	8,2	36,2	0,5
? Trgovske ladje	7		219		36,2	
? Potniške ladje	23		1.499		0,0	
? Tankerji	2		1		0,0	
? Naftne plošèadi	0		0		0,0	
? Ostalo	4		175		0,0	

Zemeljski transport	76	21,8	2.247	9,7	6,6	0,1
? Avtobusi	59		1.822		0,0	
? Vlaki	12		357		6,6	
? Verižna trèenja	4		12		0,0	
? Ostalo	1		56		0,0	
Rudniške nesreèe	12	3,4	583	2,5	0,0	0,0
Sesedanje zgradb	8	2,3	206	0,9	0,0	0,0
Razne nesreèe	22	6,3	551	2,4	35,3	0,5
? Terorizem	15		434		35,3	
? Ostalo	7		117		0,0	
SKUPAJ	348	100,0	22.315	100,0	6.694,2	100,0

Vir: Swiss Re, SIGMA, Zuerich, 1998

V letu 1997 so se zgodile v Evropi naslednje veèje naravne ali civilizacijske nesreèe, ki ustrezajo izbranim kriterijem:⁵⁴

- ? Romunija – velika toèa, neurje (12 mrtvih, unièeni pridelki na površini 100.000 hektarjev);
- ? Ukrajina, Belorusija – vihar, padavine (najmanj 15 mrtvih, 50 ranjenih, 19 mio.US\$ skupne škode);
- ? Velika Britanija, Škotska – poplave po enomeseènem deževju (1 mrtev, 100 mio.US\$ skupne škode);
- ? Poljska, Èeška, Nemèija, Slovaška, Avstrija, Madžarska, Ukrajina, Romunija – velike poplave z neurjem (najmanj 100 mrtvih, 18.000 ranjenih, 5 mld.US\$ skupne škode, 940 mil.US\$ zavarovane škode);
- ? Švica – poplave, vihar, zameljski plazovi (100 mil.CHF skupne škode, 50 mil.CHF zavarovane škode);
- ? Italija – potres (5,8 stopnje po Richterju) (14 mrtvih, 38.000 brezdomcev, skupne škode 4,5 mld. US\$, zavarovane škode 4,1 mil.US\$).

Leto 1998 – Znaèilnost: Viharji, toèa in led so povzročili škode merjene v milijardah dolarjev

Tabela 28: Pregled naravnih in civilizacijskih nesreè v letu 1998 – cel svet

⁵⁴ Navedene so samo izbrane naravne in civilizacijske nesreèe, ki so imele za posledico veliko smrtnih žrtev oziroma veliko ekonomsko škodo. Celoten spisek nesreè bi presegel obseg in potrebe te raziskovalne naloge.

	<i>Število nesreè</i>	<i>V %</i>	<i>Smrtne žrtve in pogrešani</i>	<i>V %</i>	<i>Zavarovane škode v mio. US\$</i>	<i>V %</i>
Naravne nesreèe	123	36,0	34.915	78,1	13.977,1	79,8
? Poplava	39		11.149		724,8	
? Vihar	54		12.831		11.793,3	
? Potres	14		8.941		103,0	
? Suša	8		1.245		25,0	
? Mraz, led	5		623		1.331,0	
? Ostalo	3		126		0,0	
Veliki požarji, eksplozije	34	9,9	1.445	3,2	1.454,4	8,3
? Industrija	19		94		835,5	
? Nafta, plin	4		1.113		615,2	
? Hoteli	3		85		0,0	
? Skladišèa	0		0		0,0	
? Zgradbe	7		106		3,7	
? Ostalo	1		47		0,0	
Letalstvo	33	9,6	1.304	2,9	1.562,6	8,9
? Padci plovil	17		1.199		249,0	
? Eksplozije, požar	0		0		0,0	
? Škode na tleh	7		83		269,5	
? Trki v zraku	1		22		0,0	
? Vesoljske nesreèe	8		0		1.044,1	
? Ostalo	0		0		0,0	
Plovba, ladje	30	8,8	1.625	3,6	177,3	1,0
? Trgovske ladje	7		311		122,1	
? Potniške ladje	20		1.314		9,7	
? Tankerji	0		0		0,0	
? Naftne plošèadi	3		0		45,5	
? Ostalo	0		0		0,0	
Zemeljski transport	79	23,1	2.601	5,8	46,5	0,3
? Avtobusi	60		1.839		1,5	
? Vlaki	8		532		45,0	
? Verižna trèenja	5		69		0,0	
? Ostalo	6		161		0,0	
Rudniške nesreèe	15	4,4	601	1,3	0,0	0,0
Sesedanje zgradb	7	2,0	167	0,4	0,0	0,0
Razne nesreèe	21	6,1	2.045	4,6	294,0	1,7
? Terorizem	8		1.580		250,0	
? Ostalo	13		465		44,0	
SKUPAJ	342	100,0	44.703	100,0	17.511,9	100,0

Vir: Swiss Re, SIGMA, Zuerich, 1999

V letu 1998 so se zgodile v Evropi naslednje veèje naravne ali civilizacijske nesreèe, ki ustrezajo izbranim kriterijem:⁵⁵

- ? Velika Britanija, Škotska, Francija, Nemèija, Španija, Belgija, Nizozemska, Švica – zimske nevihte Cilly, Desiree in Fanny (najmanj 25 mrtvih, 873,7 mio.US\$ skupne škode, 491,4 mio.US\$ zavarovane škode);
- ? Italija – zemeljski plazovi sproženi po moènem deževju (najmanj 146 mrtvih, 100 pogrešanih, 3.000 brezdomcev);
- ? Velika Britanija – požar na svinjski farmi (skupna škoda 71,5 mio.US\$);
- ? Švedska – požar v diskoteki (63 mrtvih);

⁵⁵ Navedene so samo izbrane naravne in civilizacijske nesreèe, ki so imele za posledico veliko smrtnih žrtev oziroma veliko ekonomsko škodo. Celoten spisek nesreè bi presegel obseg in potrebe te raziskovalne naloge.

- ? Vesolje – izguba ruskega satelita Kupon 1 zaradi napake v računalniškem sistemu (84,3 mio.US\$ zavarovane škode);
- ? Vesolje – napaka v delovanju satelite Echostar IV (220 mio.US\$ zavarovane škode);
- ? Italija – padec kabinske žiènice, katere kabel je prerezalo ameriško bojno letalo (20 mrtvih);
- ? Nemèija – hitri vlak ICE je iztiril (101 mrtev, 300 mil.DEM skupne škode, 75 mio.DEM zavarovane škode);
- ? Jugoslavija – eksplozija plina v rudniku Soko Banja (29 mrtvih);
- ? Italija – zgradba zgrajena leta 1953 se je sesedla (27 mrtvih);
- ? Velika Britanija – eksplozija bombe v Omaghu (28 mrtvih, 220 ranjenih).

Leto 1999 – Znaèilnost: Viharji in potresi so povzročili velikanske škode, leto v katerem so bile izplaèane druge najveèje odškodnine v zgodovini zavarovalstva

Tabela 29: Pregled naravnih in civilizacijskih nesreè v letu 1999 – cel svet

	<i>Število nesreè</i>	<i>V %</i>	<i>Smrtne žrtve in pogrešani</i>	<i>V %</i>	<i>Zavarovane škode v mio. US\$</i>	<i>V %</i>
Naravne nesreèe	138	42,3	98.185	93,1	24.441,0	85,5
? Poplava	50		55.360		1.298,1	
? Vihar	47		16.863		17.036,5	
? Potres	20		24.964		3.100,0	
? Suša	6		404		0,0	
? Mraz, led	6		409		1.330,0	
? Ostalo	9		185		1.676,4	
Veliki požarji, eksplozije	36	11,0	723	0,7	2.551,1	9,0
? Industrija	20		189		2.107,7	
? Nafta, plin	4		8		443,4	
? Hoteli	4		82		0,0	
? Skladišèa	0		0		0,0	
? Zgradbe	6		365		0,0	
? Ostalo	2		79		0,0	
Letalstvo	27	8,3	660	0,6	1.360,9	4,8
? Padci plovil	14		570		234,1	
? Eksplozije, požar	0		0		0,0	
? Škode na tleh	8		90		367,5	
? Trki v zraku	0		0		0,0	
? Vesoljske nesreèe	5		0		759,3	
? Ostalo	0		0		0,0	
Plovba, ladje	29	8,9	2.268	2,2	190,0	0,7
? Trgovske ladje	6		176		33,0	
? Potniške ladje	18		2.067		80,0	
? Tankerji	2		0		42,0	
? Naftne plošèadi	2		0		35,0	
? Ostalo	1		25		0,0	
Zemeljski transport	66	20,2	2.341	2,2	46,4	0,2
? Avtobusi	50		1.695		36,4	

? Vlaki	11		514		10,0	
? Verižna trèenja	0		0,0		0,0	
? Ostalo	5		132		0,0	
Rudniške nesreèe	8	2,5	328	0,3	0,0	0,0
Sesedanje zgradb	6	1,8	247	0,2	0,0	0,0
Razne nesreèe	16	4,9	671	0,6	1,9	0,0
? Terorizem	5		272		0	
? Ostalo	11		399		1,9	
SKUPAJ	329	100,0	105.423	100,0	28.591,3	0,0

Vir: Swiss Re, SIGMA, Zuerich, 2000

V letu 1999 so se zgodile v Evropi naslednje veèje naravne ali civilizacijske nesreèe, ki ustrezajo izbranim kriterijem:⁵⁶

- ? Švica, Nemèija, Avstrija – poplave zaradi padavin in topljenja snega (najmanj 6 mrtvih, 752 mio.US\$ skupne škode, 319,7 mio.US\$ zavarovane škode);
- ? Jugoslavija, Romunija, Madžarska, SLOVENIJA – poplave, nevihte (najmanj 5 mrtvih, 66,6 mio.US\$ skupne škode, zavarovane škode 36,4 mio.US\$);
- ? Danska, Švedska, UK, Nemèija, Litva, Latvija – zimska nevihta Anatol (20 mrtvih, 2 mld.US\$ skupne škode, 500 mio.US\$ zavarovane škode);
- ? Francija, Švica, Nemèija, Belgija, UK, Irska – zimski vihar Lothar z hitrostjo vetra 220 km/h (80 mrtvih, skupna škoda preko 9 mld.US\$, zavarovana škoda 4,5 mld.US\$);
- ? Francija, Švica, Španija – zimski vihar Martin z hitrostjo vetra 200 km/h (45 mrtvih, skupna škoda preko 4,5 mld.US\$, zavarovana škoda 2,2 mld.US\$);
- ? Turèija – veliki potres (7 do 7,4 stopnje po Richterju) (17.118 mrtvih, 50.000 ranjenih, 600.000 brezdomcev, skupna škoda preko 20 milijard US\$, zavarovana škoda 1 milijarda US\$);
- ? Grèija – potres (5,9 stopnje po Richterju) (139 mrtvih, 2.000 ranjenih, 60.000 brezdomcev, skupna škoda preko 150 mil.US\$);
- ? Švica, Francija, Italija – visoki sneg, plazovi (najmanj 70 mrtvih, 646mio.US\$ skupne škode, 188 mio.US\$ zavarovane škode);
- ? Francija – zagorel tovornjak v tunelu Mont Blanc (39 mrtvih. Skupna škoda 200 mio.US\$);
- ? Švica – mrtvi turisti med canyoningom (20 mrtvih, zavarovana škoda 3 mio.US\$).

Kot zanimivost je v nadaljevanju predstavljena tabela s petimi najveèjimi škodami nastalimi kot posledica naravnih in civilizacijskih nesreè, ki so jih plaèale zavarovalnice. Tabela je predstavljena za celoten svet ter posebej za Evropo in velja za obdobje 1970-1999.

Tabela 30: Najveèje izplaèane odškodnine in zavarovalnine v obdobju 1970-1999

<i>Kraj</i>	<i>Datum</i>	<i>Vrsta nesreèe</i>	<i>Žrtev</i>	<i>Zavarovana škoda v milijardah US\$</i>
Cel svet				
? ZDA	1992	Hurikan Andrew	38	19,086
? ZDA	1994	Northridge potres	60	14,122
? Japonska	1991	Tajfun Mireille	51	6,906
? Evropa	1990	Vihar Daria	95	5,882
? Portoriko	1989	Hurikan Hugo	61	5,664
Evropa				

⁵⁶ Navedene so samo izbrane naravne in civilizacijske nesreèe, ki so imele za posledico veliko smrtnih žrtev oziroma veliko ekonomsko škodo. Celoten spisek nesreè bi presegel obseg in potrebe te raziskovalne naloge.

?	Evropa	1990	Vihar Daria	95	5,882
?	Evropa	1999	Vihar Lothar	80	4,500
?	Evropa	1987	Vihar, poplave	13	4,415
?	Evropa	1990	Vihar Vivian	64	4,088
?	Velika Britanija	1988	Eksplorzija nafte	167	2,831

Vir: Swiss Re, SIGMA, Zuerich, 2000

4.3. UREJENOST ZAVAROVANJ ZA TVEGANJA OB NARAVNIH IN DRUGIH NESREČAH V EVROPI

4.3.1. UREJENOST ZAVAROVANJ ZA PROSTOČASNE AKTIVNOSTI V EVROPI

Na področju prostočasnih aktivnosti smo pregledali ureditve v različnih evropskih državah, kjer se ljudje ukvarjajo s podobnimi aktivnostmi kot v Sloveniji. Osnovna ugotovitev pri pregledu ponudbe zavarovalnic za navedeno področje je, da se ponudba zavarovalnic na tem področju med posameznimi državami ne razlikuje bistveno, kar je seveda tudi razumljivo z ozirom na transnacionalni značaj velikih evropskih zavarovalnic. Analiza ponudbe je zajela naslednje zavarovalnice:

- ? **Zurich Sport** je specializirana zavarovalnica, ki nudi zavarovanja za različne športe in ostale prostočasne aktivnosti. Ponudba zajema tudi popolno "športno" zavarovanje, ki ni omejeno na določeno vrsto športa ali prostočasne aktivnosti. Ta zavarovalnica je še posebej zanimiva saj ima sklenjeno pogodbo o zavarovanju članov "Planinske zveze Francije"⁵⁷;
- ? **Elvia** in **Generali Lloyd** sta zanimivi asistenčni podjetji in zavarovalnici, ker sta poslovna partnerja "Planinske zveze Nemčije"⁵⁸. Ob sodelovanju Elvie se je tako razvil poseben servis za planince z nazivom "ASS"⁵⁹;
- ? **Axa** je trenutno največja zavarovalnica na svetu, sicer doma v Franciji v okviru katere deluje tudi posebna asistenčni podjetje "Axa Assistance";
- ? **Maphre** je španska zavarovalnica z dolgoletno tradicijo na področju asistenc, ki ne velja samo za področje medicinske asistenc.

Ob tem je nujno opozoriti na značilnost, da je v vseh evropskih državah približno enaka urejenost na področju nujenja pomoči v primeru nesreče ob prostočasnih aktivnostih. **Država v primeru nezgode ne plača nobenih stroškov reševanja ali zdravljenja, razen če ponesrečenec nima druge oblike kritja tovrstnih stroškov. Vse stroške iskanja, reševanja, zdravstvene oskrbe in posledic nesreče torej poravnava oseba, ki se poškoduje.** V primeru nezgode se lahko osebe zdravijo v državnih zdravstvenih ustanovah ali pa pri zasebnih zdravstvenih ustanovah. Razlike so tako v kvaliteti zdravstvene storitve kot v ceni zdravstvene storitve. Vsak udeleženec prostočasnih aktivnosti pa ima možnost, da se pred začetkom prostočasne aktivnosti zavaruje oziroma s plačilom premije tako nastale stroške prenese na zavarovalnico. Sklenitev zavarovanja je torej prepuščena vsakemu posamezniku.

Zavarovalna ponudba na tem področju je precej razvita in kvalitetna. Opozoriti moramo na dejstvo, da podobno ponudbo srečamo tudi že v Sloveniji, nudi pa kritje za različna tveganja, vendar izključno za dogodke, ki se zavarovani osebi pripetijo v tujini. Tovrstna zavarovanja v Sloveniji se največkrat imenujejo zavarovanja "zdravstvene asistenc v tujini".

Navedena zavarovanja je mogoče skleniti za najrazličnejše športe oziroma prostočasne aktivnosti, največkrat pa so zanimiva za razne oblike planinarjenja, alpinizma in smučanja.

Osnovna kritja, ki jih zavarovanja nudijo v primeru bolezni ali nesreče pri izvajanju prostočasnih aktivnosti, so predvsem:

- ? kritje stroškov iskanja in reševanja poškodovane osebe, tudi z vključenimi stroški helikopterskega iskanja in reševanja;
- ? nujna medicinska pomoč na kraju nezgode, po potrebi helikopterski prevoz do zdravstvene ustanove po izbiri zavarovalnice;
- ? medicinska konzultacija pri splošnem zdravniku ali zdravniku specialistu;
- ? organiziranje prevoza domov, v kolikor zdravstveno stanje zavarovanca to dopušča (v kolikor je potrebno, zavarovanca na poti domov spremlja tudi zdravstvena ekipa);
- ? invalidnost zaradi nezgode;
- ? smrt zaradi nezgode;
- ? dnevna odškodnina;
- ? dnevna odškodnina za bolnišnično zdravljenje;
- ? kritje stroškov poškodbe ali izgube stvari ali opreme;
- ? kritje odgovornosti zavarovanca za škodo povzročeno tretjim osebam;
- ? organiziranje prevoza posmrtnih ostankov zavarovanca s kraja, kjer je nastopila smrt, do kraja pokopa;

⁵⁷ Fra. "Club Alpin Francais"

⁵⁸ Nem. "Deutscher Alpenverein"

⁵⁹ ASS – Alpiner Sicherheits Service

- ? obveščanje svojcev in delodajalca o nastali nezgodi.

Zavarovalnice, ki smo jih navedli in še nekatere druge imajo praktično po celem svetu razpredeno mrežo svojih sodelavcev, ki 24 ur dnevno čakajo na morebitni klic ter sprožijo potrebne aktivnosti v primeru nezgode ali bolezni. Vsak, ki se zavaruje in plača premijo, prejme posebno kartico, na kateri je telefonska številka, katero je potrebno poklicati v primeru nezgode. V kolikor to ni mogoče takoj, je s pogoji vsake zavarovalnice določen rok, v katerem je potrebno obvestiti zavarovalnico. Zavarovati se je mogoče za različna časovna obdobja, od nekaj dni do celega leta. Taka zavarovanja je mogoče skleniti na sedežu vsake zavarovalnice, ki ima v svoji ponudbi navedena zavarovanja. Predvsem pa so zanimivi drugačni načini sklepanja omenjenih zavarovanj:

- ? plačilo premije in sklenitev zavarovanja ob včlanitvi v planinsko zvezo, kar velja v primerih francoske in nemške planinske zveze;
- ? plačilo premije in sklenitev zavarovanja ob včlanitvi v določen klub oziroma športni kolektiv (takih primerov je izredno veliko);
- ? plačilo premije in sklenitev zavarovanja ob nakupu določene vstopnice pri izvajanju prostočasnih aktivnosti (npr. vstopnice za bazen ali dvorano);
- ? plačilo premije in sklenitev zavarovanja ob nakupu smučarske vozovnice za žičnice, kar je še posebej zanimiva oblika;
- ? zelo zanimiva oblika je tudi zavarovanje, ki ga ponuja Zurich Sport, ki ima posebno pogodbo z izdelovalcem športne opreme Fila in kjer se zavarovanje lahko sklene celo ob nakupu določene športne opreme.

Zgoraj navedena kritja, ki jih vsebujejo zavarovanja, so ponavadi omejena z zavarovalnimi vsotami za posamezno kritje. Razpon zavarovalnih vsot je precej različen in je predvsem odvisen od izbire vsakega posameznika, ki se odloča za nakup oziroma sklenitev enega od navedenih zavarovanj. Ponavadi pa so zavarovalne vsote pri tako sklenjenih zavarovanjih tako visoke, da omogočajo izvedbo vseh zgoraj navedenih aktivnosti iskanja, reševanja, zdravljenja in prevoza poškodovanca oziroma obolelega.

Premija oziroma cena zavarovanja je odvisna od izbranega zavarovanja, kritij, ki jih zavarovanje vsebuje, izbrane soudeležbe zavarovanca v škodi ali franšize, dobe zavarovanja in predvsem zavarovalnih vsot. Razpon cen je seveda zelo širok, v načelu pa lahko trdimo, da stanejo standardne oblike zavarovanj od 5.000 do 40.000 SIT. Seveda pa so možni tudi popolnoma prilagojeni ("tailor-made") dogovori z zavarovalnico za posameznika ali posamezne klube in organizacije o pripravi posebne ponudbe. Pri vsakem zavarovanju so navedene tudi izključitve, to so tista stanja in dejanja, v katerih zavarovalnica ne krije nastale škode. Izključitve so lahko teritorialne, časovne ali bolj konkretne (npr. profesionalno ukvarjanje s športom ali prostočasno aktivnostjo, posebne ekspedicije v tuja gorstva, športi v zraku, posebej rizični športi in dejavnosti, kjer je potrebno doplačati za sklenitev zavarovanja, itd.).

Ob koncu tega poglavja bi radi opozorili na dejstvo, da navedena zavarovanja ne predstavljajo nobene posebnosti in jih lahko izvajajo tudi slovenske zavarovalnice. Nekaj posebnih dogovorov je bilo v Sloveniji že sklenjenih med zavarovalnicami in različnimi organizacijami ali klubi. Za pripravo in izvajanje takih zavarovanj bi bilo v Sloveniji potrebno sorazmerno malo časa in naporov, vendar veliko volje in poslušnosti odgovornih.

4.3.2. UREDITEV ZAVAROVANJ ZA KRITJE POSLEDIC NARAVNIH IN DRUGIH NESREČ V EVROPI

Ureditev zavarovanj za kritje posledic naravnih in drugih nesreč po svetu in posebej v Evropi predstavlja enega od ključnih temeljev v sistemu varovanja in odpravljanja posledic, ki jih povzročijo obravnavane nesreče. Ob tem pa je treba nujno opozoriti na nekaj specifičnih elementov tega sistema:

- ? kljub zavarovalnim direktivam EU, katerih temeljna naloga je unifikacija in harmonizacija zakonodaje na področju zavarovalstva, je področje zavarovanj pred naravnimi in drugimi nesrečami v Evropi zelo različno urejeno;
- ? ureditev obravnavanega področja je v veliki meri odvisna tudi od tradicionalne pripadnosti posamezne države določenemu sistemu ureditve zavarovalstva (t.i. anglosaški tip ureditve in kontinentalni tip ureditve);
- ? na ureditev vpliva ekonomska in specifično zavarovalna razvitost države, kjer imamo opraviti z državami, ki so v samem svetovnem vrhu po razvitosti zavarovalnega področja na eni strani ter relativno manj razvitimi državami v zavarovalnem smislu na drugi strani;
- ? kljub naporom v raznih državah po celoviti ureditvi področja zavarovanja pred naravnimi in drugimi nesrečami, lahko ugotovimo, da ostaja individualna aktivnost vsakega posameznika na tem področju še vedno ključnega pomena.

Zelo pomembno je tudi dejstvo, da se osnovna ponudba⁶⁰ zavarovanj evropskih zavarovalnic ter zavarovalnic v ZDA ne razlikuje bistveno od ponudbe zavarovalnic na tem področju v Sloveniji. Celo več, Slovenija predstavlja na področju premoženjskih zavarovanj relativno dobro razvito državo, merjeno z odstotkom premoženjske premije v družbenem bruto produktu. Posameznik, ki živi v eni od držav EU in želi poskrbeti za varnost svojega premoženja v primeru naravne ali druge nesreče, lahko tako izbira med zavarovalnimi produkti, ki so zelo podobni zavarovalnim produktom, ki jih imajo v ponudbi zavarovalnice v Sloveniji.

Veliko pomembnejše pa se zdi vprašanje, kako imajo visoko razvite države urejen celovit sistem državne podpore in pomoči posameznikom, ki jih je naravna ali druga nesreča prizadela na področju zavarovanja. Že uvodoma smo zapisali, da imajo različne države tudi zelo raznolik sistem reševanja težav na tem področju.

V naèelu loèimo dve skupini držav glede na osnovni naèin reševanja problema zavarovanja tveganj v primeru naravnih in drugih nesreè:

- ? prvo skupino predstavljajo države, kjer v imenu nacionalne solidarnosti državna administracija posega in ureja zavarovalni trg za zavarovanja tveganj ob vseh ali delu naravnih in drugih nesreè;
- ? v drugo skupino spadajo države, kjer je celotni sistem zavarovanj v primeru naravnih in drugih nesreè v rokah zavarovalnic in pozavarovalnic.

Takoj na tem mestu pa je nujno opozoriti, da raziskave kažejo na dejstvo, da je zavarovalna pokritost tveganj v primeru naravnih in drugih nesreè bistveno višja v državah iz prve skupine, kar je seveda tudi razumljivo.

Metodološko je pregled ureditve področja zavarovanj tveganj pred naravnimi in drugimi nesreèami urejen na naslednji naèin:

? pregled ureditve ne zajema pregleda osnovne ponudbe zavarovalnic, ker se osnovna ponudba zavarovalnic v razvitih državah ne razlikuje bistveno od osnovne ponudbe zavarovalnic v Sloveniji, ki je obdelana v poglavju o ureditvi področja zavarovanj za naravne in druge nesreèe v Sloveniji;

? veliko pomembnejše je predstaviti celovite sisteme zavarovanj tveganj pred naravnimi in drugimi nesreèami na področju državnega urejanja in stimuliranja sklepanja teh zavarovanj, kjer so rešitve po posameznih državah precej raznolike;

? pregled zajema oris osnovnih rešitev na področju kritij za naravne in druge nesreèe, ki jih zajema ponudba zavarovalnic v posameznih državah ter oblike državnega stimuliranja za sklepanje takih zavarovanj;

? v pregledu zavarovanj po posameznih državah so predstavljena tudi obvezna zavarovanja predpisana s strani države, ki se vsebinsko navezujejo na prostočasne aktivnosti oziroma naravne in druge nesreèe; pri tem ni vsakiè navedeno obvezno zavarovanje odgovornosti lastnika motornega vozila za škodo povzročeno tretjim osebam, ki je seveda v vseh obravnavanih državah prisotno;

? pregled prav tako zajema oris vloge pozavarovalnic pri zavarovanju tveganj pred naravnimi in drugimi nesreèami;

? zelo zanimiv je tudi pregled davènih stimulacij, ki jih predpisujejo posamezne države in se nanašajo na oblikovanje izravnalnih rezervacij za naravne in druge nesreèe, ki jih oblikujejo zavarovalnice;

? ob koncu pregleda je predstavljen še poseben vprašalnik, ki se nanaša na odgovore posameznih držav o vplivu klimatskih sprememb na naravne in druge nesreèe v prihodnosti.

Posebno dragocenost pri pregledu ureditve obravnavanega področja pa predstavlja vir pridobljenih podatkov. Osnovni vir podatkov je namreè *posebno sreèanje nacionalnih zavarovalnih združenj v Seville dne 10/11-ega junija 1999, ki ga je organizirala CEA*⁶¹. Gre torej za zelo relevantne podatke, še posebej pa bi radi opozorili, da gre za relativno nove podatke, do katerih je ponavadi na področju zavarovalstva relativno težko priti zaradi narave samega posla.

Z ozirom na osnovno razdelitev držav v dve skupini bo tudi obravnava sistemov zavarovanj tveganj v primeru naravnih in drugih nesreè razdeljena v dve skupini.

4.3.2.1. Države s sistemom državnega urejanja in usmerjanja zavarovanj tveganj ob naravnih in drugih nesreèah

V državah, kjer se državna administracija aktivno vkljuèuje v sisteme zavarovanj tveganj ob naravnih in drugih nesreèah v imenu nacionalne solidarnosti, je osnovna znaèilnost ureditve področja obravnavanih zavarovanj ta, da se ob sklenitvi zavarovanja za osnovne nevarnosti doda osnovni zavarovalni pogodbi tudi poseben del pogodbe, namenjen razširitvi kritja na katastrofalne posledice v primeru naravnih in drugih nesreè. Navedena

⁶⁰ Z osnovno ponudbo zavarovalnic mislimo predvsem na osnovne zavarovalne vrste, ki smo jih opredelili in opisali v poglavju o urejenosti zavarovanj pred naravnimi in drugimi nesreèami v Sloveniji.

⁶¹ Comité Européen des Assurances (CEA), Plenary meeting of the Fire/Theft comitee, Sevilla, 10./11. June 1999.

razširitev zavarovalne pogodbe in s tem zavarovalnega kritja se ponavadi tarifira⁶² po enotni tarifi za celotno državo, kar v osnovi predstavlja vzajemnost vseh vključenih v zavarovanje oziroma preprosteje, tisti zavarovanci, ki so manj izpostavljeni določenim tveganjem, plačujejo enako ceno za zavarovanje, kot tisti zavarovanci, ki so tveganjem bolj izpostavljeni. Navedena rešitev se zdi dokaj logična, seveda ob predpostavki, da je podkrepljena z določeno obliko državne prisile, ki zavarovance sili v sklenitev takega zavarovanja. V nadaljevanju sledi pregled po posameznih državah.

? Španija

Zavarovanje

Posebnost španske ureditve zavarovanja tveganj pred naravnimi in drugimi nesrečami predstavlja poseben konzorcij z nazivom "*Consortio de Compensacion de Seguros*".⁶³ Navedeni konzorcij predstavlja samostojno pravno osebo v državni lasti, ki deluje na osnovi javnega prava in je neposredno podrejen Ministrstvu za ekonomijo in finance Španije. Še več, konzorcij razpolaga z lastnimi sredstvi, ki so ločena od sredstev države.

Osnovna naloga konzorcija je zavarovanje t.i. "posebnih"⁶⁴ tveganj oziroma kritje direktnih materialnih škod nastalih zaradi:

- ? Naravnih katastrof: poplave, potresa, netipičnih ciklonskih viharjev, itd.
- ? Civilizacijskih nesreč: terorizem, vojaške in policijske akcije v mirnem času, nemiri, itd.

Zavarovanja za kritje naštetih "posebnih" tveganj niso samostojna zavarovalna vrsta, temveč predstavljajo razširitev osnovne zavarovalne police. Pri tem je zelo pomembno dejstvo, da zavarovanje osnovnih nevarnosti oziroma sklenitev osnovne zavarovalne police ni obvezno zavarovanje v Španiji, obvezna pa je razširitev osnovnega zavarovanja za kritje "posebnih" tveganj. Dejansko to pomeni, da ostaja odločitev o sklenitvi posameznega zavarovanja v rokah vsakega posameznika, v kolikor pa osnovno zavarovanje sklene, ga mora avtomatično razširiti z zavarovanjem za kritje "posebnih" tveganj.

Osnovna zavarovanja oziroma zavarovalne skupine, v okviru katerih se sklepajo tudi obvezna zavarovanja "posebnih" tveganj, so naslednja:⁶⁵

- ? nezgodna zavarovanja;
- ? zavarovanje motornih vozil;
- ? zavarovanje železnice;
- ? požarno zavarovanje in zavarovanje pred naravnimi nesrečami;
- ? ostala premoženjska zavarovanja razen mešanih kmetijskih zavarovanj, zavarovanj javnih del in konstrukcijskih zavarovanj.⁶⁶

Premije za zavarovanje "posebnih" tveganj so predpisane in obvezne za vse zavarovalnice, ki jih inkasirajo ob plačilu premije za osnovno zavarovanje v imenu in za račun konzorcija. Premija za zavarovanje "posebnih" tveganj je jasno razvidna in posebej prikazana na računu, ki ga od zavarovalnice prejme vsak zavarovalec.

Premijske stopnje za zavarovanja vseh "posebnih" tveganj so naslednje:⁶⁷

- ? gospodinjstva: 0,09 promila od vrednosti premoženja;
- ? pisarne in uradi: 0,14 promila od vrednosti premoženja;
- ? komercialni in drugi podobni riziki: 0,18 promila od vrednosti premoženja;
- ? industrijski riziki: 0,25 promila od vrednosti premoženja;
- ? nezgodna zavarovanja: 0,0096 promila od zavarovalne vsote;
- ? motorna vozila: premija je odvisna od tipa motornega vozila (npr. osebna vozila 900 ESP⁶⁸ na leto).

Poleg navedenega sistema državnega sistema upravljanja s "posebnimi" tveganji obstaja v Španiji še cela vrsta možnosti sklenitve zavarovanj za kritje posledic naravnih in drugih nesreč, ki jih imajo v ponudbi zavarovalnice. Pri teh zavarovanjih država nima nobenega nadzora nad premijami. Še posebej so razširjena zavarovanja za tveganja, kot so vihar, toča in teža snega na strehi. Bistveno redkejša pa so zavarovanja za kritje posledic zemeljskih plazov, snežnih plazov in pozebe oziroma mraza.

⁶² Tarifira – določa ceno zavarovanja oziroma premijo.

⁶³ Angl. "Insurance Compensation Consortium"

⁶⁴ Angl. "Extraordinary risks"

⁶⁵ Pogoj za sklenitev zavarovanja je tudi, da je zavarovana dobrina v Španiji – izključitev kritja za tujino.

⁶⁶ Konstrukcijska zavarovanja sestavljajo montažna in gradbena zavarovanja.

⁶⁷ Podatek je veljaven za sredino leta 1999.

⁶⁸ Cca. 1.125,00 SIT ob tečaju 1 ESP = 1,25 SIT.

Obvezna zavarovanja⁶⁹

Vloga konzorcija je bila opisana v prejšnji točki. Seveda pa v tem primeru ne moremo govoriti o pravih obveznih zavarovanjih, saj gre v tem primeru samo za obvezno razširitev osnovnega zavarovanja, ki pa je prostovoljno.

Prava obvezna zavarovanja, ki jih je predpisala država v Španiji so predvsem naslednja:⁷⁰

- ? obvezno zavarovanje letalskih prevoznikov za kritje škod na letalu, potnikih in prtljagi ter obvezno zavarovanje odgovornosti do tretjih oseb za nastale škode v zraku, na zemlji in na morju (od leta 1960);
- ? obvezno nezgodno zavarovanje športnih federacij za svoje članstvo, ki je še posebej urejeno za vsako vrsto športa oziroma vsako športno federacijo posebej (1990);
- ? obvezna ekološka odgovornostna zavarovanja za podjetja, ki se ukvarjajo z nevarnimi snovmi in odpadki (1986) in odgovornostno zavarovanje zaradi onesnaženja morja z naftnimi derivati (1975);
- ? obvezno zavarovanje odgovornosti do tretjih oseb za jedrsko škodo (1964).

Pozavarovanje

V Španiji ne obstaja poseben, državno reguliran ali stimuliran sistem vključevanja pozavarovalnic v kritje posledic škod nastalih zaradi naravnih in drugih nesreč.

Izravnalne rezervacije za škode nastale zaradi naravnih in drugih nesreč

V Španiji je dovoljeno oblikovati t.i. "tax-free"⁷¹ izravnalne rezervacije za naravne in druge nesreče. Pri tem je zanimivo, da je mogoče te rezervacije polniti celo do višine 100% profita zavarovalnice, vsako leto pa se izračunavajo na osnovi neto pozavarovalnega rezultata zavarovalnice. Pri tem ne obstaja časovni limit v katerem bi bilo potrebno te rezervacije prenesti med ostale obdavčljive prihodke, v primeru, da niso bile izčrpane. Take rezervacije je mogoče oblikovati za vse vrste naravnih nesreč, še več, mogoče jih je oblikovati tudi za nekatere druge vrste tveganj kot npr. za tveganja onesnaževanja okolja, jedrska tveganja, tveganja v kmetijstvu, industrijska in konstrukcijska tveganja ter odgovornostna tveganja.

Francija

Zavarovanje

Francija je država, ki ima zelo razvit sistem zavarovanj pred posledicami naravnih in drugih nesreč. Pri tem se je odločila za sistem velikega števila obveznih zavarovanj oziroma obveznih razširitev osnovnih zavarovanj s kritji za "posebna" tveganja.

Tako je obvezna razširitev kritja pri osnovnem požarnem zavarovanju s kritjem za škode v primeru viharja, hurikana ali ciklona, ki ga določa za premoženje v Franciji zakon iz leta 1990. Pri tem je kritje definirano v pogojih za zavarovanje in ponavadi različno za različna področja v Franciji, kar seveda velja tudi za zavarovalno premijo.

Mogoče je zavarovati tudi škode zaradi toče, teže snega na strehi in mraza oziroma zmrzali, vendar ta tveganja ne predstavljajo obvezne razširitve osnovnega zavarovanja, temveč so urejena z zavarovalnimi pogodbami posameznih zavarovalnic.

Zakon iz leta 1982 pa je predvidel tudi zavarovalne rešitve za ostale naravne nesreče, ki jih ni mogoče zavarovati s konvencionalnimi zavarovalnimi tehnikami. Pogoji, da posamezno tveganje oziroma pojav v naravi, pridobi status naravne nesreče, je poseben medresorski dekret, ki ga izda vlada. S tem, ko pojav pridobi status naravne nesreče, postane tudi obvezna razširitev osnovne, premoženjske zavarovalne police, vključeno s policami za zavarovanje motornih vozil. Pri tem veljajo določene izključitve, ki se nanašajo na: osnovno strukturo vodnih in zračenih plovil, blago v tranzitu, letino na polju, obdelovalno zemljo in osnovno eredo izven hleva. Za navedene dobrine ni potrebno razširiti osnovnega zavarovalnega kritja s kritjem za "posebna" tveganja.

⁶⁹ Vir: Insurance Regulation and Supervision in Economies in Transition, OECD Publications, Paris, 1999

⁷⁰ Pri navajanju obveznih zavarovanj v Španiji ter kasneje v drugih državah gre za izbor zavarovanj, ki so vsebinsko vezana na prostočasne aktivnosti in naravne ter druge nesreče ter predstavljajo eno od možnih rešitev za rešitev problema kritja stroškov škod in reševanja v primeru nastanka nesreče.

⁷¹ Izravnalne rezervacije za katere ni potrebno plačati davka oziroma rezervacije, ki znižujejo profit zavarovalnice in s tem zagotavljajo plačevanje nižjih davkov od profita državi.

Obstaja tudi obvezna razširitev premoženjske police s kritjem tveganja terorističnih napadov predpisana z zakonom iz leta 1986. Premijske stopnje v primeru obvezne razširitve osnovne zavarovanja so regulirane in določene s strani države ter odvisne od vrste zavarovalne pogodbe. Nekaj primerov:

- ? 9% dodatek na osnovno zavarovalno premijo pri premoženjskih zavarovanjih;
- ? 1.500⁷² FF za gospodinjstva;
- ? minimum 4.500⁷³ FF za komercialne rizike oziroma vrednost tridnevne povprečne produkcije podjetja itd.

Poleg navedenega se sistem zavarovanj za tveganja pred naravnimi in drugimi nesrečami nanaša tudi na preventivno dejavnost. Tako zakon iz leta 1982 uvaja t.i. plane izpostavljenosti tveganjem⁷⁴ za različne stavbe. V navedenih planih so označena območja, kjer je prepovedana gradnja in območja, kjer je gradnja dovoljena pod določenimi pogoji. Novi zakon iz leta 1995 je navedene plane posodobil in jih preimenoval v preventivne plane⁷⁵, ki predstavljajo sestavni del ureditvenih in urbanističnih načrtov za posamezna območja. Obenem isti zakon določa oblikovanje posebnega sklada namenjenega povrnitvi škode in stroškov, ki jih je utrpel lastnik zemljišča in objekta, nastale zaradi razlastitve in preselitve na drugo, varnejšo lokacijo.

Obvezna zavarovanja⁷⁶

Francija je znana kot država z največjim številom obveznih zavarovanj, predpisanih s strani države (90 obveznih zavarovalnih vrst). Nekatera obvezna zavarovanja so vsebinsko vezana tudi na nesreče v času prostočasnih aktivnosti in naravne nesreče. Sledi pregled obveznih zavarovanj, ki niso bila zajeta že v tekstu:

- ? obvezno zavarovanje odgovornosti operaterjev žiènic (1963), ki vsebuje neomejeno kritje za povzročeno škodo zaradi nezgode oseb, ki uporabljajo žiènico ter glede na vrsto žiènice določeno kritje za povzročeno škodo na premoženju;
- ? na področju vseh oblik transporta obstaja preko deset obveznih zavarovanj za škodo povzročeno tretjim osebam;
- ? vse športne organizacije in federacije ter upravljavci športnih objektov morajo skleniti obvezno zavarovanje odgovornosti za škodo povzročeno tretjim osebam, sodnikom in registriranim tekmovalcem (1994);
- ? obvezno odgovornostno zavarovanje zaradi onesnaženja morja z naftnimi derivati (1977);
- ? obvezno zavarovanje odgovornosti do tretjih oseb za jedrsko škodo (1968).

Pozavarovanje

Francija je ena redkih razvitih držav, ki ima poleg razvitega sistema zavarovanja in državnega nadzora nad tveganji zaradi naravnih nesreè tudi poseben nacionalni pozavarovalni sistem, ki je namenjen urejanju področja naravnih in drugih nesreè.

Zavarovalnice lahko pri CCR⁷⁷ pozavarujejo zavarovana tveganja iz naslova naravnih nesreè skladno z doloèili zakona iz leta 1982. CCR tveganja pozavaruje z državno garancijo in z neomejenim kritjem, kar predstavlja še eno od rešitev za stimuliranje sklepanja zavarovanj.

Izravnalne rezervacije za škode nastale zaradi naravnih in drugih nesreè

Tudi v Franciji obstaja možnost oblikovanja izravnalnih rezervacij za škode nastale zaradi naravnih in drugih nesreè, ki so predmet davène olajšave. Ob tem je možno škode iz naslova naravnih in drugih nesreè razmejiti na daljše èasovno obdobje, kar pomeni, da take škode, ki so ponavadi izredno visoke, bremenijo rezultat zavarovalnice v daljšem èasovnem obdobju. V navedene izravnalne rezervacije je možno plasirati do 75% profita poslovnega leta, vendar ne veè kot kot 200% premije poslovnega leta za toèo in 300% premije poslovnega leta za ostale naravne nesreèe. Spremembe v izravnalnih rezervacijah se izraèunavajo na osnovi neto pozavarovalnega rezultata zavarovalnice. V primeru, da izravnalne rezervacije niso izèrpane v obdobju desetih let jih je potrebno preknjižiti med obdavèljive prihodke zavarovalnice. Obravnavane "tax-free" rezervacije je možno oblikovati za vse naravne nesreèe ter nekatera druga tveganja, kot so: tveganje onesnaženja, vesoljska tveganja ter nekatera kreditna tveganja.

⁷² Cca. 48.000 SIT ob teèaju 1 FF = 32 SIT.

⁷³ Cca. 144.000 SIT ob teèaju 1 FF = 32 SIT.

⁷⁴ Angl. Risk Exposure Plans.

⁷⁵ Angl. Risk Prevention Plans.

⁷⁶ Prav tam.

⁷⁷ CCR – Caisse Centrale de Reassurance.

Norveška

Zavarovanje

Tudi Norveška spada med države, ki so za tveganja naravnih in drugih nesreè poskrbele za državno reguliranje in stimuliranje. Tako je zakon iz leta 1980, ki sloni na zakonskih doloèbah iz davnega leta 1918, doloèil obvezno razširitev pogodb za požarno zavarovanje s kritji za tveganja zaradi viharja, poplave, zemeljskega gibanja, potresa, izbruha vulkana, visokega plimovanja in plaza. Izkljuèitev iz zavarovanja predstavljajo poljedelska letina, dobrine v transportu, motorna vozila, ladje, zraèna vozila in naftna polja. Izkljuèitev velja tudi za ponavljajoèe se poplave.

Od 1.januarja 1997 znaša limit izplaèila za navedena tveganja 2,8 milijarde norveških kron⁷⁸.

Premija za "posebna" tveganja zaradi naravnih nesreè je obvezna in doloèena s strani države. Trenutno znaša 0,17 promila od vrednosti premoženja in se inkasira ob plaèilu premije za osnovno požarno zavarovanje, kar se jasno oznaèi na raèunu.

Posebnost norveškega sistema predstavlja pool⁷⁹ vseh zavarovalnic, kjer se premija zbira, èlanice poola pa medsebojno sozavarujejo tveganja in redistribuirajo nastale škode. Škode nastale zaradi naravnih nesreè rešujejo zavarovalnice, razen v primerih, ko gre za škode katastrofalnih posledic, ko se v reševanje škod vkljuèi tudi omenjeni pool zavarovalnic.

Ob navedenem je mogoèe na Norveškem skleniti tudi zavarovanja za škode nastale zaradi toèe, teže snega na strehi, premikov tal in zmrzali vendar so ta zavarovanja sorazmerno redka.

Obvezna zavarovanja⁸⁰

Na Norveškem obstaja približno dvajset obveznih zavarovanj. Obvezna zavarovanja, ki so vsebinsko povezana z obravnavano temo, so:

- ? zraèni (letalski) transport je podrejen celi vrsti obveznih zavarovanj za povzroèeno škodo in odgovornost (1933, 1993);
- ? od leta 1949 morajo skleniti zavarovanje odgovornosti do tretjih oseb upravljavci žiènic in kabinskih žiènic;
- ? obvezno zavarovanje odgovornosti do tretjih oseb za jedrsko škodo (1972).

Pozavarovanje

Opisani pool zavarovalnic poskrbi za pozavarovanje tveganj zaradi naravnih in drugih nesreè na mednarodnem pozavarovalnem trgu.

Izravnalne rezervacije za škode nastale zaradi naravnih in drugih nesreè

Na Norveškem je dovoljeno oblikovati t.i. "tax-free" izravnalne rezervacije za naravne in druge nesreèe. Rezervacije je mogoèe polniti celo do višine 100% profita zavarovalnice, vsako leto pa se izraèunavajo na osnovi neto pozavarovalnega rezultata zavarovalnice. Pri tem ne obstaja èasovni limit, v katerem bi bilo potrebno te rezervacije prenesti med ostale obdavèljive prihodke, v primeru, da niso bile izèrpane. Take rezervacije je mogoèe oblikovati za vse vrste naravnih nesreè, ki so zakonsko opredeljene kot naravne nesreèe. Za druge nesreèe takih rezervacij ni mogoèe oblikovati.

Švica

Zavarovanje

Od februarja leta 1995 je treba v Švici ob sklenitvi požarnega zavarovanja obvezno skleniti tudi dodatek k zavarovalni pogodbi za požarno zavarovanje za kritje tveganj zaradi viharja, toèe, teže snega na strehi, poplave, drsenja zemlje, padajoèih skal in plazov. Premoženje, ki je visoko rizièno, kot na primer gorske železnice, montažne zgradbe zaèasnega znaèaja in podobno, predstavlja izkljuèitev iz obravnavanega sistema.

⁷⁸ Cca. 72,8 mld.SIT ob teèaju 1 NKr = 26 SIT.

⁷⁹ Natural Disaster Reparation Fund.

⁸⁰ Prav tam.

Premijska stopnja je določena in znaša:

- ? 0,45 promila od vrednosti za zgradbe;
- ? 0,30 promila od vrednosti za opremo.

Limit izplačila odškodnine znaša 10 milijonov CHF⁸¹ na zavarovalca (zavarovanca) in 150 milijonov CHF⁸² na škodni dogodek. Pri tem vsak od limitov velja posebej za zgradbe in posebej za opremo.

Premija za tveganja iz naslova naravnih nesreč se zbira v posebnem zveznem poolu, članstvo v tem poolu pa je trenutno prostovoljno, čeprav obstaja možnost, da bo postalo obvezno za zavarovalnice. Na navedeni pool se redistribuira tudi 85% škod iz naslova naravnih nesreč.

Poseben primer v Švici predstavlja potres. Kritje za tveganje potresa zagotavljajo namreč kantonalne oblasti na različne načine. Ponavadi gre za nepogodbeno razmerje med prebivalci in kantonom, v katerem oblast krije škodo zaradi potresa izključno za zgradbe z limitom 500.000 CHF⁸³ na prebivalca in 100 milijonov CHF⁸⁴ na škodni dogodek.

Prostovoljno je mogoče zavarovati tudi škodo nastalo zaradi zmrzali (vključena v kritje škode nastale zaradi izliva vode). Navedeno zavarovanje je zelo razširjeno.

Obvezna zavarovanja⁸⁵

Švica je država sestavljena iz 23 kantonov, kar ima relativno velik vpliv na predpisana obvezna zavarovanja. Na federalnem nivoju obstaja dokaj majhno število obveznih zavarovanj, medtem ko imajo posamezni kantoni veliko število predpisanih obveznih zavarovanj, ki pa nimajo federalnega značaja in so omejeni na področje kantona. Spodaj naštetá obvezna zavarovanja so federalna:

- ? obvezno odgovornostno zavarovanje za upravljavce naftovodov in drugih vodov z vnetljivimi snovmi(1983);
- ? obvezno zavarovanje odgovornosti do tretjih oseb za jedrsko škodo (1993).

Pozavarovanje

V Švici obstaja že omenjeni pool, na katerega je cediranih 85% škod iz naslova naravnih nesreč. Delitev škod po članicah poola se izvede posebej za zgradbe in posebej za opremo na osnovi zavarovalnih vsot. Pool je pozavarovan za negativni škodni rezultat⁸⁶.

Izravnalne rezervacije za škode nastale zaradi naravnih in drugih nesreč

V Švici "tax-free" izravnalnih rezervacij zavarovalnice ne morejo oblikovati, lahko pa škode zaradi naravnih in drugih nesreč za preteklih 7 let razmejijo na naslednja poslovna leta ter tako zagotovijo lažje pokrivanje morebitnih katastrofalnih škod. Navedeni sistem razmejevanja škod velja za vse vrste naravnih nesreč in drugih katastrofalnih nesreč.

Izravnalne rezervacije, ki jih oblikujejo švicarske zavarovalnice, se izračunavajo iz bruto pozavarovalnega rezultata zavarovalnice.

4.3.2.2. Države brez urejenega državnega sistema za zavarovanje tveganj v primeru naravnih in drugih nesreč

Nemèija

Zavarovanje

Za Nemèijo je znaèilno, da so zavarovanja za tveganja viharja, toèe in zmrzali izredno razširjena. Po ocenah nemškega zavarovalnega združenja ima taka zavarovanja sklenjeno kar 100% gospodinjstev in približno 50%

⁸¹ Cca. 1,38 mld. SIT pri tečaju 1 CHF = 138 SIT.

⁸² Cca. 20,7 mld. SIT pri tečaju 1 CHF = 138 SIT.

⁸³ Cca. 69 mio. SIT pri tečaju 1 CHF = 138 SIT.

⁸⁴ Cca. 13,8 mld SIT pri tečaju 1 CHF = 138 SIT.

⁸⁵ Prav tam.

⁸⁶ T.i. stop loss pozavarovanje.

industrijskih podjetij. Zelo je razširjeno tudi zavarovanje za tveganje teže snega na strehi, kar še posebej velja za rastlinjake in podobne zgradbe.

V zadnjih letih je na nemškem zavarovalnem trgu opaziti trende, ki nakazujejo tudi na rast prodaje zavarovanj namenjenih kritju škod iz naslova poplave, potresa in plazju. Ta zavarovanja so bila v preteklosti zelo redka, saj so jih zavarovalnice smatrale za zelo rizična.

Premijske stopnje za kritje posledic naravnih nesreè so v Nemèiji odvisne od geografskega obmoèja (loèijo 3 obmoèja riziènosti za vihar, potres in poplave).

Obvezna zavarovanja

V Nemèiji obstaja 18 obveznih zavarovanj na federalnem nivoju. Navedena so tista, ki so vsebinsko povezano s temo raziskovalne naloge:

? obvezno zavarovanje pred onesnaževanjem okolja za vse sisteme, ki lahko predstavljajo nevarnost za okolje (1991);

? obvezno zavarovanje odgovornosti do tretjih oseb za jedrsko škodo (1962).

Pozavarovanje

V Nemèiji ne najdemo nobene posebne oblike pozavarovanja za naravne in druge nesreèe.

Izravnalne rezervacije za škode nastale zaradi naravnih in drugih nesreè

Nemški sistem oblikovanja izravnalnih rezervacij za škode nastale zaradi naravnih in drugih nesreè je še posebej zanimiv, saj ga v veliki meri povzema tudi Slovenija. Lahko celo trdimo, da sta sistema skoraj identična.

Pogoji za oblikovanje takih rezervacij so, da je vsaj enkrat v opazovanem obdobju⁸⁷:

- ? premija v obravnavani zavarovalni vrsti višja od 250.000 DEM;
- ? standardni odklon škodnega razmerja⁸⁸ višji od 5% od povpreènega škodnega razmerja;
- ? škodno razmerje z vkljuèenimi pribitki na premijo višje od 100%⁸⁹.

Najvišja možna višina oblikovanja izravnalnih rezervacij za naravne in druge nesreèe se izraèuna po posebnem matematièno-aktuarskem obrazcu, ki presega potrebe te raziskovalne naloge. Pomembno je predvsem dejstvo, da se lahko za oblikovanje teh rezervacij èrpa iz profita zavarovalnice samo 3,5% od najvišje možne višine oblikovanih izravnalnih rezervacij⁹⁰, kakor tudi, da se te rezervacije lahko oblikujejo samo do izraèunane najvišje možne višine. Rezervacije se èrpajo vsakiè, ko je škodno razmerje za posamezno zavarovalno vrsto višje od povpreènega v obravnavanem obdobju ter polnijo, ko je to razmerje nižje.

Avstrija

Zavarovanje

Avstrija je znaèilna država, kjer je skrb za zavarovanja pred naravnimi nesreèami prepušèena bolj ali manj iznajdljivosti in želji vsakega posameznika. To velja še v veèji meri, kot za druge države, ki jih obravnavamo v tem delu raziskovalne naloge.

Izsledki avstrijskega zavarovalnega združenja vendarle kažejo nekaj znaèilnosti. V Avstriji so predvsem zelo prisotna zavarovanja pred tveganji viharja, toèe in teže snega na strehi. Navedena zavarovanja ima sklenjeno veliko število gospodinjestev. Po drugi strani pa so zelo redka zavarovanja poplave, potresa in plazju, kar je na nek naèin presenetljivo.

Obvezna zavarovanja

V tej toèki bodo obravnavana samo obvezna zavarovanja na federalnem nivoju. Pri tem velja opozoriti, da je veèina obveznih zavarovanj v Avstriji odgovornostnih. Pregled:

⁸⁷ Opazovano obdobje: 15 let generalno, 30 let za toèe.

⁸⁸ Škodno razmerje se izraèuna kot razmerje med škodami in premijami obravnavane zavarovalne vrste.

⁸⁹ Kar dejansko pomeni, da je škodno razmerje negativno oziroma, da zavarovalna vrsta za zavarovalnico predstavlja izgubo.

⁹⁰ Preprosteje, samo toliko se lahko odtegne od obdavèljivega profita zavarovalnice.

- ? obvezno zavarovanje v letalskem transportu,
- ? obvezno zavarovanje odgovornosti do tretjih oseb za jedrsko škodo,
- ? zelo zanimivo za naš namen je obvezno zavarovanje odgovornosti za škodo povzročeno tretjim osebam, ki ga morajo v Avstriji skleniti tako lastniki, kot tudi upravljavci žiènic,
- ? obvezno zavarovanje pred onesnaževanjem okolja za naftovode in skladišèa nevarnih snovi.

Pozavarovanje

V Avstriji ni zaslediti nobenih posebnih oblik pozavarovanja naravnih in drugih nesreè.

Izravnalne rezervacije za škode nastale zaradi naravnih in drugih nesreè

Enako velja za davène stimulacije pri oblikovanju izravnalnih rezervacij za škode nastale zaradi naravnih in drugih nesreè.

Italija

Zavarovanje

Znaèilnosti na italijanskem zavarovalnem trgu so predvsem, da so zavarovanja tveganj ob naravnih in drugih nesreèah praviloma dodatek pri požarnem zavarovanju pri zavarovanjih t.i. velikih in srednjih rizikov⁹¹. Redkeje jih sreèamo pri manjših zavarovanjih, skoraj izkljuèena pa so pri osebnih zavarovanjih gospodinjstev.

Sorazmerno moèno je prisotno zavarovanje škode, ki jo povzroèi vihar, vsa ostala zavarovanja tveganj naravnih in drugih nesreè pa so precej redko zastopana.

V zadnjih letih se italijanske oblasti lotevajo mnogih projektov priprave državnega sistema stimuliranja sklepanja zavarovanj za kritje posledic naravnih nesreè. Pri tem se spogledujejo s sistemom, ki je v veljavi v Franciji, kjer je to podroèje zelo razvito. Navkljub politièni in drugi volji pa so pogajanja na tem podroèju še vedno v teku.

Obvezna zavarovanja

V Italiji lahko zasledimo približno 50 obveznih zavarovanj, levji delež pa odpade na zavarovanja odgovornosti. Pregled:

- ? obvezno zavarovanje odgovornosti za škodo povzročeno tretjim osebam na zemlji in v primeru pokvarjene opreme letal (1985);
- ? obvezno nezgodno zavarovanje profesionalnih športnikov (1981);
- ? obvezno zavarovanje odgovornosti za letalce, ki letijo športno oziroma rekreativno (1969);
- ? V Lombardiji je obvezno zavarovanje odgovornosti upravljavcev žiènic (1985);
- ? obvezno zavarovanje odgovornosti pred onesnaženjem morja z nafto (1978);
- ? obvezno zavarovanje odgovornosti do tretjih oseb za jedrsko škodo (1962).

Pozavarovanje

Tudi v Italiji ni nobenih posebnih oblik pozavarovanja naravnih in drugih nesreè.

Izravnalne rezervacije za škode nastale zaradi naravnih in drugih nesreè

V Italiji je mogoèe oblikovati "tax-free" izravnalne rezervacije za naravne in druge nesreèe in sicer do višine 100-kratnika premije iz tega naslova. V take rezervacije je možno izloèiti do 70% letnega profita zavarovalnice. V primeru, da zavarovalnica doseže zgornjo mejo za oblikovanje rezervacij je dolžna vsa sredstva nad to mejo knjižiti kot obdavèljive prihodke.

Oblikovanje izravnalnih rezervacij za naravne nesreèe je možno samo za tveganja potresa, visoke plime in vulkanskega izbruha.

Švedska

Zavarovanje

⁹¹ Zavarovanja industrijskih podjetij, velikih komercialnih rizikov, velikih in srednjih tovarn, skladišè, itd.

Zelo je razširjeno zavarovanje viharja in toče na področju komercialnih in industrijskih rizikov. Zavarovanja tveganj kot so drsenje tal, zemeljski plazovi, plazovi, potres in izbruh vulkana so precej razširjena, vendar je kritje omejeno na 5 milijonov SEK⁹².

Iz razumljivih razlogov je precej razširjeno tudi zavarovanje tveganja teže snega na strehi. Zavarovanja zaradi hudega naliva⁹³ ali poplave so v primerjavi z ostalimi zavarovanji relativno redka.

Na področju zavarovanj za gospodinjstva je zelo razširjena cela kopica zavarovanj tveganj pred naravnimi nesrečami: hud naliv, visok sneg, poplava, drsenje tal, zemeljski plazovi, plazovi, potres, izbruh vulkana, pritisk snega na streho, vihar in toča. Zanimivo je tudi zavarovanje škode v primeru porušitve jezu pri npr. električni centrali, ki je sorazmerno zelo razširjeno, limit izplačila odškodnine pa znaša 100.000 SEK⁹⁴.

Obvezna zavarovanja

Na Švedskem srečamo podobna obvezna zavarovanja kot npr. na Norveškem.

Pozavarovanje

Tudi na Švedskem ni nobenih posebnih oblik pozavarovanja naravnih in drugih nesreč.

Izravnalne rezervacije za škode nastale zaradi naravnih in drugih nesreč

“Tax-fee” rezervacije je na Švedskem mogoče oblikovati, čeprav se pravila oblikovanja ne nanašajo samo na rezervacije za naravne in druge nesreče, ampak še na nekatere druge vrste škod.

V izravnalne rezervacije je mogoče plasirati 100% profita. Zgornja meja za višino oblikovanih rezervacij je enaka vsoti med 50-120% letne premije za posamezno vrsto zavarovanja in 15% škodnih rezervacij iste vrste zavarovanja.

V nadaljevanju podajamo še hiter pregled najzanimivejših oblik kritij za naravne in druge nesreče za nekatere druge države.

Belgija

Belgija je v končni fazi priprave posebnega državnega sistema zavarovanj pred naravnimi in drugimi nesrečami na osnovi dodatkov k osnovnim zavarovanjem. Naj omenimo le nekatere značilnosti:

- ? gibanje tal ni krito, v kolikor ni direktna posledica potresa ali poplave;
- ? kritje za poplavo ne bo krilo škode za stvari pod zemeljsko ravnijo, stvari v kletih, tekočo vodo, vodo, ki je poplavila in ni bila odstranjena če je bilo to mogoče in škodo nastalo zaradi kraje med poplavami;
- ? kritje za potres ne bo krilo škode nastale zaradi plimskega vala ali poplave in kraje med potresom.

Finska, Danska

Škode nastale kot posledica poplave so delno državno administrirane, država tudi delno participira v škodah.

Nizozemska

Na močan pritisk javnega mnenja, po katastrofalnih poplavah leta 1995, so se pod pokroviteljstvom Ministrstva za finance vršila pogajanja med vpletenimi stranmi o pripravi državnega sistema zavarovanj za tveganja pred naravnimi in drugimi nesrečami. Nastali sistem je ukrojen na osnovi sistema v Franciji (obvezno zavarovanje naravnih nesreč kot dodatek oziroma razširitev obstoječih osnovnih zavarovanj), pri tem pa so uvedeni limiti kritja za potres in poplave.

Poljska

Precej je razširjeno zavarovanje pred viharjem, vsa ostala tveganja pa so zelo redko zavarovana.

⁹² cca. 125 mio.SIT ob tečaju 1 SEK = 25 SIT.

⁹³ Za hud naliv se šteje kadar padavine dosežejo 1mm/minuto ali 50mm/24 ur

⁹⁴ Cca. 2,5 mio.SIT ob tečaju 1 SEK = 25 SIT.

Portugalska

Na Portugalskem so precej razširjena vsa zavarovanja za kritje škod nastalih zaradi naravnih nesreè. Izjema so zavarovanja posledic toèe, snega, plazov, zmrzali, ki so nepoznana razen pri kmetijskem zavarovanju. Portugalska se je s tujimi pozavarovalnicami dogovorila o novih tarifah za potresno zavarovanje, ki so bile pripravljene na osnovi seizmiènih con predstavljenih v dokumentu z nazivom “*Seismic Risk Phenomena*”, ki ga je pripravilo portugalsko zavarovalno združenje leta 1996.

Turèija

Zelo razširjeni sta zavarovanji poplave in potresa. Nekoliko manj je razširjeno zavarovanje viharja, vsa ostala zavarovanja pa so precej redka. Zanimivost je zavarovanje posledic potresa in erupcije vulkana, kjer premijske stopnje predpisuje država in so državno regulirane, kar je z ozirom na riziènost obmoèja tudi razumljivo.

5. ZAKLJUÈEK

Ob koncu pregleda je podan še zaključek z osnovnimi ugotovitvami:

? ne glede na državno prisilo spadajo med najbolj razširjena zavarovanja *zavarovanja pred posledicami viharja*, ki jim sledijo zavarovanja teže snega na strehi;

? druga zavarovanja naravnih in drugih nesreè so nekoliko bolj redka, zato država veliko posega v administriranje in ceno teh zavarovanj.

Najpomembnejša ugotovitev na podlagi komparativnega pregleda pa je prav gotovo, da se *trendi na podroèju državnega urejanja in stimuliranja zavarovanj pred posledicami naravnih in drugih nesreè obraèajo v smer èedalje veèje vloge države na tem podroèju*. Tako lahko opazimo, da se tudi v državah, kjer je bilo vpletanje države v preteklosti neznatno, odloèajo o vzpostavitvi državnega sistema za urejanje zavarovanj posledic naravnih in drugih nesreè. *O tem bi veljalo razmisliti tudi v Sloveniji*.

Naj za konec tega poglavja navedemo še odgovore nacionalnih zavarovalnih združenj na nekaj ključnih vprašanj, ki se nanašajo na obseg tveganj zaradi naravnih nesreè znaèilnih za posamezno državo, oblike preventivnih in represivnih aktivnosti za prepreèevanje škod nastalih zaradi naravnih in drugih nesreè, vpliv sprememb v klimi na naravne in druge nesreèe ter najpomembnejših podroèjih raziskav, ki so potrebna za obvladovanje posledic naravnih in drugih nesreè. Navedena tabela je podana kot zanimivost s ciljem osvetlitve odnosa drugih držav do tega problema ter možnosti primerjave z razmerami v Sloveniji. Obenem predstavlja pogled v prihodnost na obravnavanem podroèju (tabela je zaradi obsežnosti razdeljena na tri dele).

Tabela 31: Odgovori nacionalnih zavarovalnih združenj na vprašanja o naravnih nesrečah⁹⁵

	Avstrija	Belgija	Danska	Španija	Finska
Ali v vaši državi obstajajo posebni predpisi o varni gradnji stavb? ⁹⁶	V nekaterih regijah	NE	DA	DA	DA
Ali se gornji predpisi razlikujejo po regijah zaradi izpostavljenosti naravnim nesrečam?	Isto kot zgoraj	NE	NE	NE	NE
Ali oblast (državna, regionalna, lokalna) planira pozidavo v smislu varnosti pred naravnimi nesrečami?	NE	NE	DA	DA	DA
Katere naravne nesreče najbolj ogrožajo vašo državo?	Vihar	Potres, Vihar, Poplava	Poplava	Poplava, Potres	Poplava
Kateri geografski dejavniki najbolj vplivajo na možnost nastanka naravne nesreče v vaši državi?	Gore, Strmine, Reke	Reke, Obalna področja	Obalna področja	/	Reke, Jezera
Ali imajo po vašem mnenju klimatske spremembe vpliv na naravne nesreče v vaši državi?	DA	/	DA	DA	DA
Katere naravne nesreče so najbolj pod vplivom klimatskih sprememb?	Vihar, Toča, Teža snega, Poplava	/	Vihar, Poplava	Poplava	Vihar, Poplava, Teža snega, Zmrzal
Katera raziskovalna področja so, po vašem mnenju, v prihodnosti najbolj relevantna v smislu boja pred posledicami naravnih nesreč?	Statistika	Raziskave tveganj, prevencija	Hidro-meteorološke raziskave	/	Raziskave klimatskih sprememb

	Francija	Nemčija	Grčija	Italija	Nizozemska
Ali v vaši državi obstajajo posebni predpisi o varni gradnji stavb? ⁹⁷	DA	DA	DA	DA	DA
Ali se gornji predpisi razlikujejo po regijah zaradi izpostavljenosti naravnim nesrečam?	DA	DA	DA	NE	NE
Ali oblast (državna, regionalna, lokalna) planira pozidavo v smislu varnosti pred naravnimi nesrečami?	DA	/	DA	DA	NE
Katere naravne nesreče najbolj ogrožajo vašo državo?	Vihar, Poplava	Vihar, Poplava	Potres, Poplava	Poplava	Poplava, Potres
Kateri geografski dejavniki najbolj vplivajo na možnost nastanka naravne nesreče v vaši državi?	Hidrografski	Reke	Potresno območje, Vulkani, Reke, Obalna področja	Hidrografski	Reke, Obalna področja
Ali imajo po vašem mnenju klimatske spremembe vpliv na naravne nesreče v vaši državi?	/	DA	DA	DA	DA
Katere naravne nesreče so najbolj pod vplivom klimatskih sprememb?	/	Poplava	Poplava	Poplava	Poplava
Katera raziskovalna področja so, po vašem mnenju, v prihodnosti najbolj relevantna v	/	Raziskave klimatskih sprememb	Raziskave klime, seizmološke	Raziskave efekta tople	Hidro-meteorološke raziskave

⁹⁵ Vir: Comité Européen des Assurances (CEA), Plenary meeting of the Fire/Theft comitee, Sevilla, 10./11. June 1999.

⁹⁶ S tem je mišljena npr. protipotresna gradnja, naklon strehe zaradi snega, način gradnje zaradi vetrov itd.

⁹⁷ S tem je mišljena npr. protipotresna gradnja, naklon strehe zaradi snega, itd.

smislu boja pred posledicami naravnih nesreè?			raziskave	grede	(viharjev)
	Poljska	Portugalska	Švica	Turèija	VB
Ali v vaši državi obstajajo posebni predpisi o varni gradnji stavb?	DA	DA	DA	DA	DA
Ali se gornji predpisi razlikujejo po regijah zaradi izpostavljenosti naravnim nesreèam?	NE	DA	DA	DA	/
Ali oblast (državna, regionalna, lokalna) planira pozidavo v smislu varnosti pred naravnimi nesreèami?	DA	DA	DA	DA	DA
Katere naravne nesreèe najbolj ogrožajo vašo državo?	Poplava, Hurikan	Potres, Vihar	Poplava, Vihar, Toèa	Potres, Poplava	Hurikan, Poplava
Kateri geografski dejavniki najbolj vplivajo na možnost nastanka naravne nesreèe v vaši državi?	Reke	Reke, Premiki tal	Reke, Jezera, Gore	Potresno obmoèje	Obalna podroèja, Reke, Geološki dejavniki
Ali imajo po vašem mnenju klimatske spremembe vpliv na naravne nesreèe v vaši državi?	DA	DA	DA	DA	DA
Katere naravne nesreèe so najbolj pod vplivom klimatskih sprememb?	Poplava	Poplava	Poplava, Vihar, Toèa, Plazovi	Poplava	Poplava, Vihar, Zmrzal
Katera raziskovalna podroèja so, po vašem mnenju, v prihodnosti najbolj relevantna v smislu boja pred posledicami naravnih nesreè?	Raziskave efekta tople grede	Hidro-meteorološke raziskave (viharjev)	Hidrološke raziskave poplav	/	Hidro-meteorološke raziskave (viharjev), Hidrološke raziskave

Drugi del

1. UVOD

1.1. UVODNE MISLI K DRUGI IN TRETJI FAZI

Verjetno najpomembnejše področje, kateremu je potrebno posvetiti izredno veliko pozornost in je ključnega pomena pri zagotavljanju zadostne oziroma optimalne zavarovanosti oseb, premoženja ali interesov pred naravnimi in drugimi nesrečami, je področje optimalne ureditve razmerij med vsemi vpletenimi subjekti, ki izkazujejo interes po taki zavarovanosti. Ta trditev vsebuje vsaj dve ključni besedi, ki ju je treba nujno dodatno opredeliti oziroma definirati, in sicer: "optimalna razmerja" in "vpleteni subjekti".

Načeloma lahko ločimo predvsem tri osnovne subjekte, ki so pomembni za koncept zavarovanosti pred naravnimi in drugimi nesrečami:

- ? zavarovance oziroma potencialne zavarovance, med katere štejemo vse tiste pravne in fizične osebe, ki imajo kakršenkoli interes oziroma jih zanima sklenitev kakršnegakoli zavarovanja pred naravnimi in drugimi nesrečami;
- ? državo;
- ? zavarovalnice in pozavarovalnice.

Z ureditvijo razmerij v navedenem trikotniku je mogoče optimalno urediti področje zavarovanosti pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Z optimalnimi razmerji pa mislimo predvsem vse tiste odnose med navedenimi subjekti, ki lahko zagotavljajo optimalno zavarovanost pred naravnimi in drugimi nesrečami. V začetku naj za primer navedemo nekaj primerov:

- ? zakonodaja;
- ? državne subvencije in podobno;
- ? ponudba zavarovalnic;
- ? posebni namenski skladi;
- ? itd.

Na osnovi teh definicij lahko postavimo osnovno tezo raziskovalne naloge z naslovom "Študija s primerjalno mednarodno analizo v zvezi z zavarovanjem tveganj ob naravnih in drugih nesrečah", ki jo je mogoče strniti v naslednjo trditev: optimalna ureditev razmerij med vpletenimi subjekti je daleč najbolj ključnega pomena za zagotovitev optimalne zavarovanosti pred naravnimi in drugimi nesrečami v Sloveniji, posledično pa to pomeni tudi bistveno zniževanje stroškov v breme državnega proračuna za kritje posledic naravnih in drugih nesreč. Preprosteje povedano, sama ponudba slovenskih zavarovalnic in pozavarovalnic ni dovolj za zagotavljanje optimalne zavarovanosti pred naravnimi in drugimi nesrečami. Vpleteni subjekti morajo poleg tega zagotavljati tudi niz drugih obligatornih oziroma stimulativnih ukrepov, ki bodo predstavljali celovit sistem zagotavljanja optimalne zavarovanosti pred naravnimi in drugimi nesrečami. Šele postavitve takega konsistentnega modela je lahko osnova za zagotovitev optimalne zavarovanosti.

V nadaljevanju bo zato raziskovalna naloga sledila predvsem temu cilju, ki je po mnenju avtorjev tudi bistveni del te naloge.

1.2. METODLOŠKO POJASNILO K DRUGI IN TRETJI FAZI

Tudi drugi in tretji del raziskovalne naloge sledi smernicam, ki so bile zastavljene že v prvem delu naloge.

Osnovna delitev delov naloge tako sledi razdelitvi področij tveganj na:

- ? prostočasne aktivnosti;
- ? naravne nesreče;
- ? druge nesreče.

Definicija področij tveganj in samih tveganj je bila jasno postavljena že v prvem delu naloge. V nadaljevanju pa so za posamezna področja tveganj opredeljene celovite rešitve, ki zajemajo tako premoženjska kot osebna zavarovanja ter razmerja med posameznimi subjekti, kot to opredeljuje uvod v ta del naloge.

2. PROSTOÈASNE AKTIVNOSTI

2.1. UVOD

V uvodu raziskovalne naloge⁹⁸ “*Študija s primerjalno mednarodno analizo v zvezi z zavarovanjem tveganj ob naravnih in drugih nesreèah*” je bilo opredeljeno, da se naloga ukvarja predvsem s tistimi prostoèasnimi aktivnostmi, katere lahko glede na stopnjo tveganja oznaèimo kot nevarne oziroma kot take prostoèasne aktivnosti, pri katerih obstaja relativno visoka stopnja verjetnosti, da bo do nesreèe tudi dejansko prišlo.

Tako smo prostoèasne aktivnosti delili na:

- ? prostoèasne aktivnosti v gorah;
- ? prostoèasne aktivnosti v vodah;
- ? prostoèasne aktivnosti v jamah;
- ? prostoèasne aktivnosti v zraku.

Taka delitev prostoèasnih aktivnosti sedaj omogoèa, da skladno s kriteriji izlušèimo tiste prostoèasne aktivnosti, katerim je potrebno posvetiti še posebno pozornost pri postavitvi modela zavarovanosti za tveganja ob prostoèasnih aktivnostih. Kriteriji za tako delitev so predvsem:

- ? potencialno povzroèena škoda oziroma stroški v primeru nesreèe;
- ? množiènost ukvarjanja s prostoèasno aktivnostjo;
- ? potencialno visoki stroški reševanja v primeru nesreèe;
- ? stopnja tveganja pri ukvarjanju s prostoèano aktivnostjo⁹⁹.

V nadaljevanju so tako navedene tiste prostoèasne aktivnosti, ki jih na osnovi opisanih kriterijev velja podrobneje obdelati in definirati celovite rešitve na zavarovalnem podroèju ter razmerja, ki bi za vsako posamezno prostoèasno aktivnost lahko zagotavljala optimalno urejenost tega podroèja v zavarovalnem smislu.

? **prostoèasne aktivnosti v gorah:**

planinarjenje, smuèanje, turno smuèanje, alpinizem, športno plezanje;

? **prostoèasne aktivnosti v vodah:**

potapljanje, rafting, spust s kajaki in kanuji po divjih vodah, surfanje, plavanje izven urejenih obmoèij kopališe;

? **prostoèasne aktivnosti v jamah:**

jamarstvo, potapljanje v jamah;

? **prostoèasne aktivnosti v zraku:**

padalstvo, jadralno padalstvo, jadralno padalstvo z motorjem, letenje z zmaji, letenje z motornimi zmaji, letenje z jadralnimi letali, letenje z letali (neprofesionalno), letenje z ultra lahкими letali.

2.2. ZAVAROVALNE REŠITVE

V tem delu raziskovalne naloge je potrebno predvsem poiskati celovite rešitve za opredeljene prostoèasne aktivnosti, ki zajemajo vse dostopne oblike zavarovanj. Pred postavitvijo celovitih rešitev pa je nujno natanèno opredeliti tveganja, ki so še posebej specifièna za prostoèasne aktivnosti::

- ? tveganja povezana z osebo oziroma osebami, ki se z doloèeno prostoèasno aktivnostjo ukvarja(jo);
- ? tveganja povezana z reševalci, ki v primeru nesreèe izvajajo reševalne akcije;

⁹⁸ Glej str. 7 prve faze raziskovalne naloge “*Študija s primerjalno mednarodno analizo v zvezi z zavarovanjem tveganj ob naravnih in drugih nesreèah*”

⁹⁹ S tem je mišljena dejanska verjetnost, da bo do nesreèe pri ukvarjanju s to prostoèasno aktivnostjo tudi prišlo.

- ? tveganja povezana z odgovornostjo upravljavcev objektov oziroma terenov, kjer se določena prostočasna aktivnost izvaja.

S tako opredelitvijo oziroma delitvijo tveganj dosežemo osnovo za postavitev celovitih zavarovalnih rešitev za opredeljene skupine tveganj.

2.2.1. TVEGANJA POVEZANA Z OSEBO

Ta skupina tveganj je relativno lahko določljiva in zajema predvsem tveganja pri ukvarjanju z dejavnostmi, ki imajo relativno visoko stopnjo verjetnosti za nastanek nesreče.

Tveganja lahko razdelimo predvsem na naslednja:

- ? nezgoda oziroma poškodba osebe;
- ? smrtna poškodba osebe;
- ? stroški reševanja;
- ? poškodba na opremi in stvareh osebe;
- ? poškodba oziroma smrt povzročena tretji osebi oziroma osebam.

Celovite zavarovalne rešitve za to področje se glede na opredeljena tveganja nanašajo na zavarovanja, ki so opisana v nadaljevanju.

2.2.1.1. Nezgodna zavarovanja

Nezgodno zavarovanje oseb je ena od oblik osebnega zavarovanja, katerega namen je pomoč zavarovancu ali njegovim svojcem ob nezgodi. Zakonska preskrba v primeru nezgode namreč ni zadostna za pokritje vseh stroškov, ki bi utegnili nastati v primeru nezgode. Pri slovenskih zavarovalnicah je mogoče skleniti razne oblike zavarovanja za primer nezgode, vsa pa vsebujejo dve splošni kritji:

- ? invalidnost zaradi nezgode kritje za primer delne ali popolne invalidnosti zaradi posledic nezgode zavarovanca;
- ? smrt zaradi nezgode kritje za primer zavarovaneve smrti v primeru nezgode.

Splošni kritji sta pogoj za sklenitev vsakega nezgodnega zavarovanja. V nezgodno zavarovanje ju je mogoče vključiti samo združeni. Osnovni kritji pa je mogoče dodatno razširiti še z naslednjimi dodatnimi kritji:

- ? smrt v prometni nesreči kritje za primer zavarovaneve smrti kot udeleženca v prometu;
- ? smrt zaradi bolezni kritje zaradi zavarovaneve smrti zaradi bolezni;
- ? dnevna zavarovalnina (odškodnina) zaradi nezgode kritje za vsak dan aktivnega zdravljenja poškodb zaradi nezgode;
- ? dnevna zavarovalnina pri bolnišničnem zdravljenju zaradi nezgode kritje za vsak dan bolnišničnega zdravljenja poškodb zaradi nezgode (hospitalizacija);
- ? dnevna zavarovalnina pri zdraviliškem zdravljenju zaradi nezgode kritje za vsak dan zdravljenja poškodb zaradi nezgode z bivanjem v zdravilišču;
- ? stroški zdravljenja zaradi nezgode kritje za nujne stroške, ki so nastali v času aktivnega zdravljenja poškodb zaradi nezgode in niso kriti z zdravstvenim zavarovanjem ali iz katerega drugega naslova, dokazano pa jih je moral poravnati zavarovanec;
- ? pogrebnina kritje za znesek, ki se izplača upravičencu v primeru zavarovaneve smrti zaradi nezgode in
- ? stroški reševanja poškodovane osebe to kritje predstavlja novost na trgu in je uvedeno zgolj za določene kategorije prostočasnih aktivnosti oseb. Gre za kritje tistih stroškov, ki nastanejo zaradi reševanja zavarovanca ob nezgodi v okoliščinah, ko je samoreševanje objektivno nemogoče oziroma izključeno in je neobhodno potrebna pomoč reševalcev; kriti so nujni, dejanski in dokazani stroški.

Kaj je nezgoda? Nezgoda je nenaden, od zavarovaneve volje neodvisen dogodek, ki deluje od zunaj naglo na zavarovanevo telo in povzroči poškodbe, ki terjajo zdravniško oskrbo; posledice so lahko začasna zavarovaneva nesposobnost za delo, invalidnost ali smrt. Za nezgodo se štejejo zlasti naslednji dogodki: padec, zdrs, udarec, udarec ob predmet ali s predmetom, udarec električnega toka in strele, ranitev s predmeti in z orožjem ali eksplozivnimi sredstvi, vbod, ugriz, povozitev ali trženje.

Nezgodno zavarovanje lahko sklenejo vse osebe, stare od 14 do 85 let, medtem ko se mlajše lahko zavarujejo pod posebnimi pogoji. Običajno se zavarovanje sklene za dobo enega leta, lahko pa tudi za nedoločen čas, dokler ga ena ali druga stranka ne prekine.

V spodnji tabeli prikazujemo višino bruto obračunane premije nezgodnih zavarovanj ter višino izplačanih zavarovalnin v letih 1995 – 1999.

Tabela 1: Bruto obračunane premije in kosmate zavarovalnine oz. zavarovalnine nezgodnih zavarovanj v Sloveniji v obdobju 1995-1999 (v milijardah SIT)

Leto	Bruto obračunana premija	Kosmate zavarovalnine	Škodni rezultat
1995	8,1	5,4	66,67
1996	9,4	6,1	64,89
1997	10,8	6,7	62,04
1998	11,9	7,7	64,71
1999	13,2	8,4	63,64

VIR: Statistični zavarovalniški bilten 2000, Slovensko zavarovalno združenje, Ljubljana, 2000

? Vrste nezgodnih zavarovanj

Slovenske zavarovalnice ponujajo različne oblike nezgodnih zavarovanj. S številnimi vrstami in kombinacijami nezgodnih zavarovanj želijo omogočiti, da se državljanji počutijo varni. V nadaljevanju navajamo tiste zavarovalne vrste, katere so najbolj primerne za zavarovanje oseb, ki se ukvarjajo s prostočasnimi aktivnostmi, vse ostale vrste nezgodnih zavarovanj pa smo združili pod druge oblike nezgodnih zavarovanj. Prikazana je tabela strukturnih deležev obračunane bruto premije nezgodnih zavarovanj v Sloveniji v letih 1997 - 1999.

Tabela 2: Struktura bruto obračunane premije nezgodnih zavarovanj v Sloveniji v obdobju 1997-99 (v %)

Zavarovalna vrsta	1997	1998	1999
Osebe pri delu in v prostem času	55,2	53,5	52,6
Osebe v motornih vozilih	10,5	11,2	10,9
Otroci in šolska mladina	7,0	7,0	6,5
Voznik in lastnik vozila AO+	24,3	25,2	26,5
Drugo	3,0	3,1	3,5
Skupaj	100	100	100

VIR: Statistični zavarovalniški bilten 2000, Slovensko zavarovalno združenje, Ljubljana, 2000

? Nezgodno zavarovanje oseb pri delu in v prostem času:

Najbolj razširjena oblika nezgodnega zavarovanja je nezgodno zavarovanje oseb pri delu in prostem času. Zavarovanje je mogoče skleniti za posameznika ali skupino, s poimensko navedbo zavarovancev. Zavarovanci so lahko vse redno zaposlene osebe, pogodbeno zaposlene osebe, samozaposleni, nezaposleni, družinski člani (starejši od 14 let), vsi člani skupnega gospodinjstva ali upokojenci (do dopolnjenega 85 leta). Z navedeno obliko zavarovanja se lahko zavaruje večina prebivalstva Republike Slovenije. Zavarovanje se lahko sklene na več načinov, vedno pa je v načelu zavarovanec (pri skupinski obliki zavarovanja lahko tudi zavarovalec) tisti, ki izbere najbolj ustrezen način zavarovanja. Lahko se odloča med načinom zavarovanja, kjer je enaka mesečna premija in različne zavarovalne vsote, lahko je obratno, torej različna mesečna premija in enake zavarovalne vsote, največkrat pa se zavarovalec odloči za enake mesečne premije in enake zavarovalne vsote za vse zavarovance.

Premija se določa glede na nevarnostni razred poklica oziroma del, ki jih zavarovanec opravlja oziroma lahko tudi na podlagi povprečnih premijskih stopenj, izračunanih na podlagi števila zavarovancev, uvrščenih v posamezne nevarnostne razrede, glede na poklice oziroma dela, ki jih opravljajo. Kadar celotno podjetje spada v en nevarnostni razred, se premija določi na podlagi enega nevarnostnega razreda za vse zaposlene.

Tabela 3: Primeri izračuna mesečne premije (v SIT) nezgodnih zavarovanj za drugi nevarnostni razred

Zap. št.	Smrt zaradi nezgode	Nezgodna invalidnost	Dnevna zavarovalnina do 200 dni	Bolnišnični dan do 360 dni	Smrt zaradi bolezni	Stroški zdravljenja	Mesečna premija
1.	2.000.000	4.000.000			250.000	100.000	431,00
2.	2.000.000	4.000.000	1.800		250.000		1.242,00
3.	2.000.000	4.000.000		2.000	250.000		495,00
4.	2.000.000	4.000.000	1.800	2.000	250.000	100.000	1.365,00
5.	2.000.000	4.000.000	1.800		250.000	100.000	1.271,00

VIR: Adriatic d.d., zavarovalna družba Koper

V tabeli prikazujemo zavarovalne vsote in mesečne premije za nezgodno zavarovanje oseb pri delu in v prostem času s t.i. popolnim - celodnevno jamstvom. Jamstvo velja za vse nezgode, ki se delavcu pripetijo kjerkoli in kadarkoli, torej na delu, na poti na delo, v prostem času, na dopustu, pri športni dejavnosti in podobno. V zavarovanje je možno vključiti tudi družinske člane zavarovanega delavca in sicer so to zakonec in otroci, ki so starejši od 14 let in mlajši od 85 let in živijo z zavarovancem v skupnem gospodinjstvu. Zavarovanje velja le za tiste delavce, ki pristopijo k zavarovanju in so navedeni na seznamu, ki je sestavni del pogodbe o zavarovanju.

? Nezgodno zavarovanje oseb v vozilih

Druga najbolj razširjena oblika nezgodnega zavarovanja je nezgodno zavarovanje oseb v vozilih. Zavarovanje je možno skleniti pri vseh slovenskih zavarovalnicah, katere imajo v svoji ponudbi tudi avtomobilsko zavarovanje. Zavarovalno kritje je podano v času vožnje z vozilom in za nezgode, katere se pripetijo pri vožnji z vozilom. Premija se določa na podlagi izbrane zavarovalne vsote, vrste kritij in števila sedežev v vozilu.

Tabela 4: Primeri izražena premije (v SIT) dodatnega nezgodnega zavarovanja voznikov, potnikov in delavcev pri upravljanju in vožnji z motornimi vozili k avtomobilskemu zavarovanju

Zap št.	Identifikacija osebe	Smrt zaradi nezgode	Trajna invalidnost	Dnevna zavarovalnina do 200 dni	Bolnišnični dan do 360 dni	Stroški zdravljenja	Letna premija na osebo
01	Voznik amater	3.000.000	6.000.000				2.250,00
02	Voznik amater	3.000.000	6.000.000	3.000			6.750,00
03	Voznik amater	3.000.000	6.000.000	3.000	3.000	100.000	8.000,00
04	Poklicni voznik	3.000.000	6.000.000				3.600,00
05	Poklicni voznik	3.000.000	6.000.000	3.000			10.800,00
06	Poklicni voznik	3.000.000	6.000.000	3.000	3.000	100.000	12.320,00
07	Voznik kamiona	3.000.000	6.000.000				3.600,00
08	Voznik kamiona	3.000.000	6.000.000	3.000			8.400,00
09	Voznik kamiona	3.000.000	6.000.000	3.000	3.000	100.000	12.320,00
10	Potnik	3.000.000	6.000.000				720,00
11	Potnik	3.000.000	6.000.000	3.000			2.520,00
12	Potniki	3.000.000	6.000.000	3.000	3.000	100.000	3.500,00
13	Potnik delavec	3.000.000	6.000.000				2.250,00
14	Potnik delavec	3.000.000	6.000.000	3.000			6.750,00
15	Potnik delavec	3.000.000	6.000.000	3.000	3.000	100.000	8.000,00

VIR: Adriatic d.d., zavarovalna družba Koper

V tabeli 4 so prikazane zavarovalne vsote in premije za vsakokratnega voznika in potnike v vozilih. Premije so različne in so odvisne od statusa - identifikacije osebe v vozilu. Zavarovalno jamstvo velja izključno za nezgode, ki se pripetijo zavarovancu z vozilom, ki je vključeno v promet, katerega vrsta, znamka, tip, oznaka ali registraciji so navedeni na polici.

? Nezgodno zavarovanje otrok in šolske mladine

Pri tej obliki nezgodnih zavarovanj se lahko zavarujejo otroci, učenci, dijaki in študenti posamično ali skupinsko. Zavarujejo se lahko otroci do 14. leta starosti, učenci, dijaki ter redni in izredni študenti pa do dopolnjenega 27. leta starosti z veljavnim statusom. Nezgodno zavarovanje krije poleg osnovnih dveh kritij tudi dodatna kritja, kot je dnevna zavarovalnina zaradi nezgode, dnevna zavarovalnina za bolnišnične ali zdraviliške dni ter nadomestilo

stroškov nastanitve spremljevalca otroka kot posebno kritje za primer nastanitve spremljevalca v bolnišnici oziroma v hotelu (v kolikor v bolnišnici to ni mogoče) skupaj z otrokom.

? **Nezgodno zavarovanje oseb v športni dejavnosti**

Poleg osnovnih oblik nezgodnega zavarovanja so lahko osebe zavarovane tudi za določene dejavnosti, ki jih opravljajo. Najbolj razširjena je športna dejavnost, kjer se lahko zavarujejo vsi člani športnih klubov in društev (amaterji in profesionalci), ekstremni športniki, udeleženci delavskih, sindikalnih in drugih športnih iger, rekreativci, tečajniki ter člani lovskih družin, ribiških društev in kar je najpomembnejše - planinskih društev. Pri nezgodnem zavarovanju slednjih je možno v kritje vključiti poleg osnovnih in dodatnih kritij tudi stroške reševanja poškodovane osebe. Kritje je podano za čas opravljanja dejavnosti (v času prihoda na kraj, kjer se dejavnost opravlja, v času odhoda domov ter med samim opravljanjem dejavnosti). Športne dejavnosti so razdeljene v deset nevarnostnih razredov, na podlagi katerih se tudi izračuna premija za vsakega posameznika.

? **Nezgodno zavarovanje oseb v posebnih dejavnostih**

Med posebne dejavnosti štejemo dejavnosti oseb, ki se ukvarjajo z kulturno umetniškim delom in krvodajalstvom, zavarujemo pa lahko tudi pripadnike rezervnega sestava slovenske vojske in vse osebe, ki se prostovoljno ukvarjajo z reševalno dejavnostjo. Podroben opis možnosti zavarovanja oseb, ki se ukvarjajo z reševalno dejavnostjo, smo pripravili v poglavju, ki posebej obdeluje tveganja, povezana z reševanjem.

2.2.1.2. Življenjska zavarovanja

Življenjsko zavarovanje je mogoče skleniti za nevarnost smrti, lahko pa se ga razširi z dodatnim nezgodnim zavarovanjem, katero mora vsebovati osnovni kritji in nekatera dodatna kritja (stroški reševanja se pri tem zavarovanju ne dajo vključiti v zavarovanje), kot so navedena pri nezgodnem zavarovanju. Življenjsko zavarovanje kot zavarovalna rešitev za to področje ni najbolj primerno, vendar ga kljub temu navajamo kot eno od možnosti.

2.2.1.3. Zavarovanje odgovornosti oseb, ki se ukvarjajo s prostočasnimi aktivnostmi

Osebe lahko pri ukvarjanju s prostočasnimi aktivnostmi povzročijo škodo tretji osebi, tako na sami osebi kot tudi na stvareh v lasti tretje osebe. V takih primerih večinoma sicer ne prihaja do katastrofalnih škod, vendar pa bi kljub temu želeli opozoriti, da pri zavarovalnicah obstaja možnost zavarovalnega kritja tovrstnih odškodninskih zahtevkov.

2.2.1.4. Dodatna kritja za stvari in opremo

LJUDJE PRI UKVARJANJU S PROSTOČASNIH AKTIVNOSTMI UPORABLJAJO RAZLIČNE STVARI IN OPREME. SMUČI, SANKE IN BORDI, OPREMA ZA ŠPORTNO PLEZANJE, PLANINARJENJE IN POTAPLJAŠKA OPREMA, ČOLNI, RAFTI, KANUJI IN DRUGA VODNA PLOVILA, ZMAJI, PADALA IN DRUGA ZRAČNA PLOVILA PREDSTAVLJAJO OPREMO, ZA KATERO UPORABNIKI PONAVIDI ODŠTEJEJO PRECEJ FINANČNIH SREDSTEV. PRI TEM ŽAL SKORAJ VEDNO POZABIJO NA ZAVAROVANJE TAKŠNE OPREME OZIROMA JIM ZAVAROVANJE OPREME PREDSTAVLJA ODVEČEN STROŠEK. PODOBNO JE TUDI PRI OSEBNIH STVAREH IN PRTLJAGI, KI JO NOSIJO S SABO. ZATO MENIMO, DA NI ODVEČE, DA V RAZISKAVI NEKOLIKO OBDELAMO TUDI TO PODROČJE.

LOČITI MORAMO OPREMO ZA IZVAJANJE PROSTOČASNIH DEJAVNOSTI IN OSEBNE STVARI TER PRTLJAGO. ZA ZAVAROVANJE OPREME ZA OPRAVLJANJE PROSTOČASNIH AKTIVNOSTI SLOVENSKE ZAVAROVALNICE PONUJAJO RAZLIČNE ZAVAROVALNE VRSTE. ZAVAROVANJE ZRAČNIH PLOVIL IN ZAVAROVANJE VODNIH PLOVIL STA ZAVAROVALNI VRSTI, KATERI KRIJETA ŠKODE NA VSEH VRSTAH VODNIH IN ZRAČNIH PLOVIL. OSTALA OPREMA, PRTLJAGA IN OSEBNE STVARI PA SE LAHKO ZAVARUJEJO ZARADI POŠKODOVANJA ALI UNIČENJA ZAVAROVANIH STVARI, KI JE POSLEDICA NENADNEGA IN OD ZAVAROVANĚEVE IZKLUČNE VOLJE NEODVISNEGA DOGODKA Z ZAVAROVANJEM PRTLJAGE IN OSEBNIH STVARI. PRI TATVINI, VLUMSKI TATVINI ALI ROPU KRIJE ZAVAROVANJE TUDI ŠKODO ZARADI IZGINITVE ZAVAROVANIH STVARI. STVARI SO ZAVAROVANE PROTI NEVARNOSTI VLUMSKE TATVINE LE, ČE SO V ZAPRTIH PROSTORI. PREDMET ZAVAROVANJA SO PRTLJAGA IN OSEBNE STVARI V LASTI ALI POSESTI ZAVAROVANCA. ZA PRTLJAGO ALI OSEBNE STVARI SE NE ŠTEJE MOTORNA VOZILA (TUDI KOLESA S POMOŽNIM MOTORJEM) IN VLEČENA VOZILA, VODNA IN ZRAČNA PLOVILA, MOTORJI PLOVIL TER ŽIVALI. ZAVAROVALNICA KRIJE DEJANSKO ŠKODO, VENDAR NAJVEČ DO 12.500 DEM, PRI DRUŽINSKEM ALI SKUPINSKEM ZAVAROVANJU PA NAJVEČ

DO 25.500 DEM, RAZEN ZA DENAR, VREDNOSTNE PAPIRJE, DRAGO KAMENJE, PLEMENITE KOVINE IN PREDMETE IZ DRAGEGA KAMENJA IN PLEMENITIH KOVIN TER PRAVIH BISEROV DO ZNESKA 330 DEM, ÈE PA SO V POSEBNEM ZAKLENJENEM HRANIŠÈU (BLAGAJNI ALI KASETI) PA DO ZNESKA 1.250 DEM; UMETNIŠKE PREDMETE IN ZBIRKE (NUMIZMATIÈNE, FILATELISTIÈNE ITD.) DO ZNESKA 330 DEM; PRTLJAGO IN OSEBNE STVARI PROTI NEVARNOSTI TATVINE DO ZNESKA 1.250 DEM, PRI DRUŽINSKEM ALI SKUPINSKEM ZAVAROVANJU PA DO ZNESKA 2.500 DEM.

2.2.2. TVEGANJA POVEZANA Z REŠEVALCI

Ta segment predstavlja zelo pomembno podroèje, ki nujno potrebuje sistemsko ureditev na podroèju zavarovanja tveganj, ki so prisotna ob pripravah na reševanje in še posebej ob samih izvajanjih različnih oblik reševanja.

Tveganja za reševalce so predvsem naslednja:

- ? nezgoda oziroma poškodba osebe, ki izvaja reševanje;
- ? smrtna poškodba osebe, ki izvaja reševanje;
- ? poškodba oziroma unièenje reševalne opreme;
- ? poškodba oziroma smrt povzročena tretji osebi oziroma osebam med reševanjem,
- ? poškodovanje oziroma unièenje stvari, opreme, nepremiènin oziroma premiènin tretjih oseb, kot posledica reševanja.

2.2.2.1. Nezgodna zavarovanja za reševalce

V prvi fazi raziskovalne naloge smo omenili, da med obvezna nezgodna in tudi življenjska zavarovanja (razen obveznih nezgodnih zavarovanj potnikov, ki spadajo v skupino prometnih zavarovanj) lahko na podlagi veljavnih predpisov uvrstimo obvezno nezgodno in življenjsko zavarovanje tujih potapljaèev, kakor tudi obvezno nezgodno zavarovanje prostovoljnih gasilcev in policistov. Reševalce pri slovenskih zavarovalnicah uvrščajo med t.i. posebne dejavnosti. Mogoèe je skleniti nezgodno zavarovanje za primer nezgode, ki vsebuje poleg splošnega kritja še naslednja dodatna kritja:

- ? dnevna zavarovalnina (odškodnina) pri bolnišniènem zdravljenju zaradi nezgode,
- ? dnevna zavarovalnina pri zdraviliškem zdravljenju zaradi nezgode,
- ? stroški zdravljenja zaradi nezgode in
- ? pogrebna.

Zavarovanje je mogoèe skleniti za skupino oseb - zavarovancev, katere se kot registrirani èlani nepoklicno ukvarjajo s reševalno dejavnostjo. Jamstvo zaène v trenutku, ko je zavarovanec stopil v/na prostor, ki je namenjen opravljanju reševalne dejavnosti ter traja vse do trenutka, ko je zavarovanec prostor zapustil. Pri reševalni dejavnosti se jamstvo za nezgode razteza tudi na èas usposabljanja..

? Obvezno nezgodno zavarovanje prostovoljnih gasilcev

V sedmem odstavku 26. èlena *Zakona o gasilstvu* (1993) lahko najdemo doloèbo, ki gotovo "diši" po obveznem nezgodnem zavarovanju. Gasilska organizacija mora namreè zavarovati operativne èlane svoje gasilske enote za primer smrti, trajne izgube splošne delovne zmožnosti in prehodne nezmožnosti za delo, nastale v nesreèi pri gašenju in reševanju, na vajah ali med šolanjem.

Tabela 5: Primeri izraèuna zavarovalne premije (v SIT) nezgodnih zavarovanj za reševalce – operativne èlane gasilskih enot

Zap. št.	Smrt zaradi nezgode	Nezgodna invalidnost	Bolniš. dan do najveè 360 dni	Zdravil. dan do najveè 30 dni	Stroški zdravljenja	Pogrebna	Letna premija za eno osebo
01	2.000.000	4.000.000			250.000	100.000	2.275,00
02	2.000.000	4.000.000	2.000		250.000		2.550,00
03	2.000.000	4.000.000		2.000	250.000		2.280,00
04	2.000.000	4.000.000	2.000	2.000	250.000	100.000	2.650,00
05	2.000.000	4.000.000	2.000		250.000	100.000	2.575,00

Tabela 6: Primeri izraèuna zavarovalne premije (v SIT) nezgodnih zavarovanj za reševalce – podmladek, mladinci, veterani kot èlani gasilskih enot

Zap. št.	Smrt zaradi nezgode	Nezgodna invalidnost	Stroški zdravljenja	Pogrebna	Letna premija za eno osebo
01	2.000.000	4.000.000	250.000	100.000	1.290,00
02	2.000.000	4.000.000	0	100.000	915,00
03	2.000.000	4.000.000	250.000	0	1.275,00

VIR: Adriatic d.d., zavarovalna družba Koper

? Obvezno nezgodno zavarovanje policistov

V 89. èlenu *Zakona o policiji* (1998) je doloèeno, da policija “zavaruje policiste za primer nesreèe pri delu, katere posledica je smrt ali trajna izguba splošne delovne zmožnosti, èe opravljajo delo, ki je zdravju in življenju posebno nevarno. Delovna mesta, na katerih so policisti zavarovani, so doloèena v aktu o sistemizaciji delovnih mest”. Policisti so glede na dejavnost, katero opravljajo, razvršeni v drugi nevarnostni razred. Višina premije je navedena v tabeli 3 na strani 9.

? Nezgodno zavarovanje reševalcev – èlani GRS (gorske reševalne službe)

Za zavarovanje èlanov GRS ne obstajajo posebna zakonska doloèila, vsaj kar se tièe predpisov o obveznem nezgodnem zavarovanju. Pri zavarovalnicah pa je èlane GRS možno zavarovati. Primeri izraèuna premije so navedeni v spodnji tabeli.

Tabela 7: Primeri izraèuna zavarovalne premije (v SIT) nezgodnih zavarovanj za reševalce – èlane GRS

Zap. št.	Smrt zaradi nezgode	Nezgodna invalidnost	Bolnišnièni dan do najveè 360 dni	Zdraviliški dan do najveè 30 dni	Stroški zdravljenja	Pogrebna	Letna premija za eno osebo
01	2.000.000	4.000.000			250.000	100.000	9.100
02	2.000.000	4.000.000	2.000		250.000		10.200
03	2.000.000	4.000.000		2.000	250.000		9.120
04	2.000.000	4.000.000	2.000	2.000	250.000	100.000	10.420
05	2.000.000	4.000.000	2.000		250.000	100.000	10.300

VIR: Adriatic d.d., zavarovalna družba Koper

2.2.2.2. Življenjska zavarovanja za reševalce

Življenjsko zavarovanje je mogoèe skleniti za nevarnost smrti, lahko pa se ga razširi z dodatnim nezgodnim zavarovanjem, katero lahko vsebuje enaki osnovni kritiji ter nekatera dodatna kritija (stroški reševanja se pri tem zavarovanju ne dajo vkljuèiti v zavarovanje), kot so navedena pri nezgodnem zavarovanju. Življenjsko zavarovanje kot zavarovalna rešitev za to podroèje ni najbolj primerno, vendar ga kljub temu navajamo kot eno od možnosti.

2.2.2.3. Zavarovanja odgovornosti za reševalce

Zavarovanja odgovornosti sestavljajo štiri skupine odgovornostnih zavarovanj in sicer zavarovanje odgovornosti lastnikov cestnih vozil, odgovornosti v zraènem prometu, odgovornosti ladjarjev in popraviljavcev ladij ter druga odgovornostna zavarovanja. Zavarovalno vrsto splošna civilna odgovornost uvršèamo med druga odgovornostna zavarovanja in je za našo nalogo najpomembnejša. V spodnji tabeli so prikazane obraèunane zavarovalne

premije in izplačane zavarovalnine oz. odškodnine iz naslova vseh odgovornostnih zavarovanj v letih 1995 do 1999. Delež premije, katera odpade na zavarovanje splošne civilne odgovornosti, znaša zgolj 10,6 % oziroma 3.4 milijarde SIT v letu 1999.

Tabela 8: Bruto obračunane premije in kosmate odškodnine oz. zavarovalnine zavarovanj odgovornosti v Sloveniji v obdobju 1995-1999 (v milijardah SIT)

Leto	Bruto obračunana premija	Kosmate odškodnine	Škodni rezultat
1995	20,0	16,0	80,00
1996	22,7	19,0	83,70
1997	25,2	20,7	82,14
1998	28,8	22,3	77,43
1999	32,2	25,1	77,95

VIR: Statistični zavarovalniški bilten 2000, Slovensko zavarovalno združenje, Ljubljana, 2000

Zavarovanje odgovornosti krije škodo, uveljavljeno po civilnopравnih odškodninskih zahtevkih, ki jih tretje osebe uveljavljajo proti zavarovancu zaradi nenadnega in presenetljivega dogodka, ki izvira iz dejavnosti, lastnosti in pravnega razmerja in ki ima za posledico:

- ? telesne poškodbe, obolenje ali smrt osebe;
- ? uničenje, poškodbo ali izginitve stvari.

V nobenem primeru pa zavarovalnica ne prevzema jamstva za povrnitev škode oškodovancu, če zavarovanec povzroči nesrečo z naklepom ali če ne stori vsega, da do nesreče ne bi prišlo, čeprav je nesrečen dogodek mogoče pričeakovati. Kritje je podano s kombinacijo zavarovalnih vsot, zavarovalne vsote pa so lahko tudi enotne, kar pomeni, da se sešteje obe kombinaciji zavarovalnih vsot za osebe in stvari ter tako dobimo eno zavarovalno vsoto, do katere zavarovalnica krije vse odškodninske zahtevke, ki izvirajo iz enega škodnega dogodka.

Zavarovanje pred odgovornostjo je v bistvu posebna oblika premoženjskega zavarovanja, za katerega je treba poleg pravil zavarovalnega prava uporabljati tudi pravila odškodninskega prava. Razen raznolikosti in pestrosti življenjskih situacij, iz katere lahko izvirajo odškodninski zahtevki, je mogoče vnaprej predvideti, kaj bo zavarovalnica iz tega zavarovanja plačala. Ugotavljanje odgovornosti za posamičen škodni dogodek je namreč odvisna od številnih, v naprej nepredvidljivih okoliščin.

Za izplačilo odškodnine morajo biti izpolnjeni naslednji pogoji:

- ? obstajati mora oseba, ki je utrpela škodo;
- ? obstajati mora vzročna zveza med škodo in škodnim dogodkom;
- ? obstajati mora oseba, ki je za škodo odgovorna;
- ? obstajati mora zavarovanje splošne odgovornosti te osebe;
- ? podana mora biti odgovornost te osebe – zavarovanec mora biti za škodo odgovoren;
- ? nastati mora pravno priznana škoda.

Premija je odvisna od dejavnosti, katere razvrščamo v štiri nevarnostne razrede, osnovni parameter pa je število oseb.

Tabela 9: Primeri izračuna letne premije (v DEM) zavarovanja odgovornosti za gasilsko društvo

Zap. št.	Zav. vsota za poškodbo oseb	Zav. vsota za poškodbo stvari	Premija za eno osebo	Minimalna letna premija po eni polici – društvu
01	30.000	9.000	0,14	33,37
02	60.000	18.000	0,20	48,39
03	120.000	36.000	0,25	62,890

VIR: Adriatic d.d., zavarovalna družba Koper

2.2.3. TVEGANJA POVEZANA Z ODGOVORNOSTJO UPRAVLJAVCEV OBJEKTOV OZIROMA TERENOV, KJER SE PROSTOÈASNA AKTIVNOST IZVAJA

Zavarovanje navedenih tveganj je še posebej pomembno v primerih, ko je do nesreènega dogodka prišlo v èasu uporabe doloèenih objektov, opreme oziroma terenov, kjer se prostoèasne aktivnosti izvajajo, vzrok oziroma neposredni vzrok za nesreèni dogodek pa je bila opustitev izvajanja doloèb o varnosti s strani upravljavca oziroma opustitev izvajanja potrebnega vzdrževanja objektov in naprav s strani upravljavca.

Tveganja so naslednja:

- ? nezgoda oziroma poškodba tretje osebe oziroma reševalcev;
- ? smrtna poškodba tretje osebe oziroma reševalcev;
- ? stroški reševanja;
- ? poškodba na opremi in stvareh tretje osebe oziroma reševalcev.

2.2.3.1. Nezgodno zavarovanje oseb, ki se ukvarjajo z rekreacijo in pri tem uporabljajo najeta sredstva

V Sloveniji poznamo obliko nezgodnega zavarovanja, ki ga je možno skleniti samo skupinsko. Navadno se za tako obliko zavarovanja odloèajo lastniki ali upravljavci sredstev, kateri ta sredstva dajejo v najem. To so lahko lastniki ali upravljavci žiènic, vleènic, vzpenjaè, raftinga, jadrlnih padal v paru, ... itd. Zavarovanje nudi osnovni kritji ter kritje pogrebne, za osebe, ki pri rekreaciji uporabljajo žiènice, vleènice ali vzpenjaèe pa tudi stroške reševanja.

Tabela 10: Primeri izraè una premije (v SIT) nezgodnega zavarovanja za osebe, katere pri izvajanju prostoèasnih aktivnosti uporabljajo najeta sredstva (žiènice, vleènice, vzpenjaèe)

Zap. št.	Smrt zaradi nezgode	Nezgodna invalidnost	Pogrebna	Stroški reševanja	Dnevna premija
01	2.000.000	4.000.000	250.000	250.000	325,00
02	2.000.000	4.000.000	0	250.000	312,50
03	2.000.000	4.000.000	250.000	0	312,50

VIR: Adriatic d.d., zavarovalna druŹba Koper

2.2.3.2. Zavarovanje odgovornosti upravljavcev

Poleg nezgodnega zavarovanja pa so v okviru prostoèasnih aktivnosti pomembna tudi zavarovanja lastnikov oziroma upravljavcev objektov in naprav ter drugih pripomoèkov za izvajanje prostoèasnih aktivnosti¹⁰⁰. Gre predvsem za razna zavarovanja odgovornosti iz dejavnosti za škodo, povzroèeno tretji osebi. Pri tem moramo nujno opozoriti na relativno nerazvitost tovrstne zavarovalne ponudbe v primerjavi z najrazvitejšimi drŹavami oziroma na relativno nizko povpraševanje po takih zavarovanjih s strani odgovornih oseb. Res pa je, da se v zadnjih letih stanje na tem podroèju bistveno spreminja, ponudba in povpraševanje na podroèju zavarovanja odgovornosti iz dejavnosti pa skokovito narašèata. Odloèitev o sklenitvi zavarovanja je prepušèena vsakemu posamezniku. Tudi v navedenem primeru je jasno, da je mogoèe zavarovati posledice nesreèe, ki je plod ukvarjanja s prostoèasnimi aktivnostmi. Dodatne prisile oziroma stimulacije za sklenitev takega zavarovanja pa v Sloveniji ne premoremo, kar je verjetno tudi razlog za visoke stroške reševanja, ki se plaèujejo v breme drŹavnega proraèuna.

Tabela 11: Primeri izraè una letne premije (v DEM) zavarovanja odgovornosti upravljalca vleènic in sedeŹnic

Zap. št.	Zav. vsota za poškodbo oseb in stvari - enotna	Premijska stopnja v %o za sedeŹnice	Minimalna letna premija za sedeŹnice	Premijska stopnja v %o za vleènice	Minimalna letna premija za vleènice
----------	--	-------------------------------------	--------------------------------------	------------------------------------	-------------------------------------

¹⁰⁰ Pri tem mislimo predvsem na upravljavce žiènic in drugih podobnih naprav, smuèišè, objektov za rekreativno in športno dejavnost, itd.

01	60.000	13,10	2.096,25	7,53	1.205,57
02	120.000	14,42	2.307,68	12,34	1.974,80
03	240.000	22,66	3.625,71	14,84	2.375,16

VIR: *Adriatic d.d., zavarovalna družba Koper*

2.3. PREDLOGI REŠITEV IN RAZMERIJ

2.3.1. UVOD

Zavarovalna ponudba sama po sebi še ne zagotavlja celovite urejenosti področja zavarovanosti v primerih prostočasnih aktivnosti. Moderne oblike stimuliranja oseb, ki se s prostočasnimi aktivnostmi ukvarjajo, za sklenitev določene vrste zavarovanja, morajo vsebovati še cel niz dodatnih aktivnosti. Take aktivnosti lahko delimo na promocijsko-reklamne, izobraževalne in tehnične. V točki 4.3.1. "Urejenost zavarovanj za prostočasne aktivnosti v Evropi"¹⁰¹ so prikazane oblike in načini zavarovanja pred tveganji ob prostočasnih aktivnostih, ki so v uporabi v nekaterih najrazvitejših državah. Pregled teh rešitev nam daje jasno slutiti, da Slovenija najbolj zaostaja ravno na področju celovite ureditve razmerij med državo, organizacijami, ki združujejo osebe, ki se ukvarjajo z različnimi prostočasnimi aktivnostmi, zavarovalnicami in potencialnimi zavarovanci. Zopet lahko ugotovimo, da zavarovalniška ponudba na tem področju v Sloveniji obstaja, precej nerazvit pa je sistem celovite ureditve ostalih razmerij, katerega osnovni cilj je skleniti zavarovanje ter tako prenesti stroške škode in morebitnega reševanja na zavarovalnico, ki jih izravna med veliko množico zavarovancev.

Zgornji odstavek predstavlja uvod v zelo pomemben del raziskovalne naloge, ki se ukvarja s predstavitvijo množice različnih možnosti, ki jih je mogoče relativno hitro in enostavno implementirati ter tako zasledovati osnovni cilj.

V že prej omenjeni točki 4.3.1. smo ugotovili, da je področje zavarovanj pri prostočasnih aktivnostih v Evropi prepuščeno individualni odločitvi vsakega posameznika. Drugače povedano, država praviloma na tem področju ne predpisuje raznih oblik obveznih zavarovanj. Načeloma bi bilo mogoče to področje urediti tudi s predpisovanjem obveznih zavarovanj, vendar se tak način praviloma ne izkazuje kot učinkovit. Mnogo bolj so učinkovite različne oblike že prej omenjenih, promocijskih in izobraževalnih aktivnosti. Še posebej pa je treba opozoriti na izredno pomembno vlogo različnih stanovskih in podobnih organizacij, ki igrajo zelo aktivno vlogo pri pripravi in distribuciji najrazličnejše ponudbe zavarovalnih produktov za svoje člane. Kot najznačilnejše predstavnike takih organizacij prav gotovo veljajo planinske zveze in klubi, smučarske organizacije, organizacije predstavnikov žižničarjev oziroma drugih lastnikov in upravljalcev naprav za izvajanje prostočasnih aktivnosti, ostale športne zveze, društva in klubi in podobno.

Z vključevanjem takih organizacij v pripravo in distribucijo različnih oblik zavarovanj je ponavadi dosežen še dodatni učinek. Organizacije in zavarovalnice s skupnim poslovnim sodelovanjem dosežejo, da so pripravljene zavarovalniški produkti zelo kvalitetni, predvsem pa pisani na kožo točno določeni skupini oseb. Gre torej za specifične zavarovalne produkte, ki pa v osnovi izhajajo iz standardizirane ponudbe zavarovalnic.

Osnovne ugotovitve bi torej lahko strnili v naslednje:

- ? skrb za ustrezno in celovito zavarovalno zaščito pri prostočasnih aktivnostih je praviloma naloga vsakega posameznika, ki se s temi aktivnostmi ukvarja;
- ? slovenske zavarovalnice premorejo relativno pestro in kvalitetno ponudbo takih zavarovanj;
- ? za zagotovitev zares celovite zavarovalne zaščite na tem področju pa je potrebno izvesti še niz posebnih aktivnosti s ciljem osveščanja, promoviranja in izobraževanja ljudi, organizacij in zavarovalnic. Eno od ključnih vlog na tem področju bi morala imeti tudi država.

V nadaljevanju predstavljamo nekaj možnih rešitev. Pri tem smo se osredotočili predvsem na tiste prostočasne aktivnosti, ki glede na število ljudi, ki se z njimi ukvarjajo, pomenijo največje tveganje za nastanek nesreče.

Pri pripravi predlogov smo upoštevali naslednja načela:

- ? predlogi veljajo za ureditev razmerij v Sloveniji;

¹⁰¹ Glej prvi del raziskovalne naloge str. 46,47

- ? v primerih prostočasnih aktivnosti v tujini predstavlja rešitev sklenitev ene od oblik asistenènega¹⁰² zavarovanja, ki so v ponudbi mnogih slovenskih zavarovalnic;
- ? pri ekstremno nevarnih aktivnostih je možna rešitev tudi ena od oblik obveznih zavarovanj.

2.3.2. PLANINARJENJE

Že analiza v prvem delu raziskovalne naloge¹⁰³ jasno nakazuje, da se kar 60-65% vseh nesreè v okviru prostoèasnih aktivnosti zgodi med planinarjenjem. Planinstvo je oèitno zelo priljubljena prostoèasna aktivnost Slovencev. Èe pri navedeni analizi upoštevamo še nesreèe, ki so se zgodile med ukvarjanjem z alpinizmom, je navedeni odstotek nesreè v gorah še nekoliko višji. Zelo podobno sliko je moè zaslediti tudi pri navajanju števila sodelujoèih oseb pri reševanju oziroma intervencijah¹⁰⁴. Tudi pri tem kazalniku se pokaže, da se je večina reševalcev posveèala reševanju ponesreèencev v gorah. Gornjim navedbam primerno so porazdeljeni tudi stroški reševanja.

Taka razdelitev nesreè je na nek naèin tudi razumljiva z ozirom na dejstvo, da predstavlja Planinska zveza Slovenije¹⁰⁵ eno od najmnogiènejših športnih organizacij v Sloveniji. Število njenih èlanov iz leta v leto nekoliko upada, vendar lahko kljub temu predpostavimo, da znaša število èlanov PZS med 80.000 in 100.000.

Pri športnih organizacijah, ki imajo tak oziroma podoben znaèaj kot PZS, se za primere nesreèe v gorah ponuja sama po sebi rešitev v obliki plaèila premije za zavarovanje stroškov reševanja ob plaèilu vsakoletne èlanarine. PZS že veè let sodeluje s slovenskimi zavarovalnicami tako na podroèju sklepanja nezgodnih, kot tudi ostalih zavarovanj. Celovita rešitev za to podroèje je zato verjetno relativno lahko dosegljiva in bi jo lahko strnili v naslednje variantne predloge:

- ? sklenitev nezgodnega zavarovanja z vkljuèenimi stroški reševanja za èlane PZS ob plaèilu èlanarine;
- ? sklenitev zavarovanja stroškov reševanja za èlane PZS ob plaèilu èlanarine;
- ? za èlane PZS, ki se ukvarjajo z bolj nevarnimi oblikami tega športa (alpinizem, plezanje, športno plezanje,...) pa se zdi bolj smiselna rešitev sklenitev posebnih oblik nezgodnih zavarovanj s stroški reševanja oziroma individualnega pristopa glede na stopnjo tveganja.

Tabela 12: Primeri izraè una premije (v SIT) nezgodnega zavarovanja èlanov planinskih društev

Zap. št.	Smrt zaradi nezgode	Nezgodna invalidnost	Pogrebina	Stroški reševanja	Letna premija
01	2.000.000	4.000.000	100.000	200.000	1.900,00
02	2.000.000	4.000.000	100.000	0	1.500,00
03	1.000.000	2.000.000	100.000	200.000	1.150,00
04	1.000.000	2.000.000	100.000	0	750,00
05	500.000	1.000.000	100.000	200.000	775,00
06	500.000	1.000.000	100.000		375,00
07	200.000	400.000	100.000	200.000	550,00
08	200.000	400.000	100.000	0	150,00

VIR: Adriatic d.d., zavarovalna druŹba Koper

Zgornji predlogi bi v mnogoèem in skorajda popolnoma prenesli stroške iz drŹavnega proraèuna na zavarovalnico, ki bi jih izravnava la med veliko množico zavarovancev. Taka rešitev je zelo podobna rešitvam v najrazvitejših drŹavah, kjer igrajo kljuèno vlogo planinske zveze oziroma društva v navezi z zavarovalnicami. Nekaj zanimivih povezav je bilo predstavljenih v prvem delu naloge¹⁰⁶.

Navkljub relativno elegantni rešitvi, ki je zgoraj nakazana, pa je treba opozoriti na nekaj kljuènih faktorjev, s katerimi je uspešnost take rešitve usodno povezana:

¹⁰² Gre za npr. medicinsko asistenco v tujini, avtomobilsko asistenco v tujini, turistièno asistenco v tujini, ...

¹⁰³ Glej prvi del str.11

¹⁰⁴ Glej prvi del str.14

¹⁰⁵ v nadaljevanju - PZS

¹⁰⁶ Glej prvi del strani 46 in 47

- ? predlogi predstavljajo zgolj najskromnejšo obliko ponudbe takih in sorodnih zavarovanj. Navedena zavarovanja je mogoče dodatno razširiti še z nizom dodatnih kritij¹⁰⁷. Taka razširitev pa seveda močno vpliva na ceno oziroma zavarovalno premijo;
- ? zavarovalno-tehnično in operativno so konkretni pogoji pri sklenitvi tako množičnega zavarovanja stvar dejanskega dogovora med zavarovalnico in npr. PZS. Ravno zato so predlogi predstavljeni zgolj v "grobni" obliki, ki ji je potrebno dodati še vrsto konkretnih dogovorov, pogojev in klavzul, ki so v končni fazi definirani v zavarovalni pogodbi med zavarovalnico in zavarovancem;
- ? predstavljene dogovore je seveda mogoče izvajati tudi na nižjem nivoju od nacionalne planinske organizacije. Pri tem imamo v mislih posamezna planinska društva. Obenem pa se seveda pri tem postavi vprašanje dejanske učinkovitosti takih dogovorov, ki ne zajemajo tako velikega števila planincev oziroma verjetno ne predstavljajo sistemске rešitve za to področje;
- ? ključno vprašanje, ki usodno oblikuje uspešnost take rešitve, je prav gotovo kako zagotoviti karseda veliko število članov PZS, ki so pripravljeni ob članarini poravnati tudi stroške za plačilo zavarovalne premije. Še več, postavlja se celo vprašanje pravičnosti v smislu "v gorah smo vsi deležni pomoči v primeru nesreče, samo nekateri pa smo bili za to pomoč pripravljene tudi plačati". Rešitev tega vprašanja lahko temelji na naslednjih predlogih: intenzivne promocijske in edukativne akcije krovne organizacije s ciljem osveščanja vseh planincev, subvencioniranje države za določene del premije za tiste člane PZS, ki so pripravljene premijo tudi dejansko plačati, vpeljava vračila dela stroškov reševanja za tiste, ki nimajo sklenjenega ustreznega zavarovanja¹⁰⁸, tako zavarovanje bi bilo možno uveljaviti tudi kot davčno olajšavo pri napovedi za odmero dohodnine, možna je celo uvedba obveznega zavarovanja, ki pa je seveda močno vprašljiva z ozirom na prostovoljni značaj osnovne planinske organizacije in planinarjenja kot prostovoljne aktivnosti;
- ? seveda niso vsi planinci tudi člani PZS, kar pomeni, da bi bilo nujno potrebno omogočiti tudi ostalim planincem, da se primerno zavarujejo pred načrtovanim odhodom v gore. Tako zavarovanje je seveda mogoče skleniti na sklepalnih mestih zavarovalnic širom Slovenije. Obenem pa velja razmisliti o alternativnih možnostih za sklenitev takega zavarovanja: sklenitev zavarovanja ob nakupu določene vstopnice za ogled naravne znamenitosti, sklenitev zavarovanja ob nakupu planinske opreme, sklenitev zavarovanja v hotelih ali planinskih kočah. Ključno vlogo na tem področju morajo seveda odigrati tudi zavarovalnice v smislu priprave domiselnih produktov in trženjske strategije;
- ? v primeru zelo ugodnih škodnih rezultatov v posameznih letih je mogoče del tako zbranih sredstev nameniti tudi v preventivne namene oziroma v namene razvoja in delovanja služb namenjenih reševanju v gorah (npr. Gorska reševalna služba), za kar je potrebno doseči dogovor med zavarovalnicami in PZS;
- ? navkljub vsem gornjim navedbam pa ostaja ključni dejavnik pri zagotavljanju dejanske učinkovitosti takih rešitev jasno izražena volja, želja in zavedanje vseh vpletenih subjektov¹⁰⁹, da predstavljajo stroški reševanja velik proračunski odhodek, ki ga je treba nujno pospešeno zmanjševati.

2.3.3. SMUĀANJE

Drugo množično prostovoljno dejavnost prav gotovo predstavlja smuĀanje. Veliko trditev, navedenih v poglavju o planinarjenju, velja tudi za smuĀanje. Z ozirom, da je smuĀanje tako rekoĀ slovenski nacionalni šport, se zdi zelo smiselno poskrbeti za ustrežno rešitev problema stroškov, ki nastanejo kot posledica reševanja v primeru nezgode oziroma nesreĀe.

Pri tem se je moĀe nasloniti na rešitve iz smuĀarsko in obenem tudi zavarovalniško najrazvitejših držav, kot so Francija, NemĀija, Avstrija ali Italija. Rešitev navedenega problema je pravzaprav zelo preprosta in enostavna. Ukvarjanje s smuĀanjem je namreĀ neloĀljivo povezano z nakupom vozovnice za uporabo smuĀarskih naprav. Ob relativno majhni podražitvi smuĀarskih vozovnic bi bilo mogoĀe del kupnine nameniti za zavarovalno premijo za zavarovanje, ki bi lahko krilo razliĀna tveganja. Možnosti so vsaj naslednje:

- ? kritja nezgodnega zavarovanja;
- ? kritja premoženjskega zavarovanja za opremo;
- ? kritje stroškov pomoĀi in reševanja;
- ? kritja zavarovanja odgovornosti povzroĀeno tretjim osebam med ukvarjanjem s smuĀanjem.

Seveda bi bilo mogoĀe tem kritjem dodati še niz drugih, kot to velja v tujini¹¹⁰. Navkljub temu pa bi bilo mogoĀe samo z zgoraj navedenimi zavarovanji rešiti velik del težav, ki nastajajo v primeru nezgod ob smuĀanju.

¹⁰⁷ Glej prvi del str. 46

¹⁰⁸ Taka rešitev se zdi še posebej smiselna za tiste nesreĀe v gorah, ki so posledica neupoštevanja pravil o varnosti oziroma grobe malomarnosti (hoja izven poti, alkohol,...).

¹⁰⁹ Krovne organizacije, zavarovalnic in države.

¹¹⁰ Glej prvi del str. 46

Pri dogovoru o sklenitvi takega zavarovanja na vseh slovenskih smuèišèih bi morali verjetno sodelovati vsi vpleteni subjekti. Pri tem mislimo predvsem na upravljavce naprav oziroma zvezo žiènièarjev, zavarovalnice in državo.

Obenem pa je mogoèe že z zavarovalnimi pogoji za tako zavarovanje izloèiti oziroma razmejiti kritje za tiste zavarovance, ki niso v dovoljšnji meri poskrbeli za lastno varnost. Izkljuèitev zavarovalnega kritja bi lahko obsegala dejanja pod vplivom alkohola ali drog, smuèanje izven oznaèenih smuèišè ali nerazumno divjanje po smuèišèu. Tako bi se delno ustvarili tudi pogoji za varnejšo smuko na naših smuèišèih.

Ob koncu bi radi dodali kratek, zgolj hipotetièen primer, kako je mogoèe z relativno majhnimi sredstvi reševati težave. Predpostavimo, da bi pri vsakem nakupu smuèarske vozovnice v Sloveniji namenili zgolj 100 SIT za zavarovalno premijo za zavarovanje. Ob predpostavki, da v povpreèni zimi v Sloveniji prodamo približno 600.000 smuèarskih vozovnic, bi tako zbrana premija znašala približno 60 mio. SIT. Pri tem bi radi opozorili na dejstvo, da so leta 1999 znašali stroški intervencij ob prostoèasnih aktivnostih, katerim prištejemo še vse stroške reševanja s helikopterjem, približno 35 mio. SIT¹¹¹.

2.3.4. OSTALE PROSTOÈASNE AKTIVNOSTI

Za ostale prostoèasne aktivnosti, ki se od planinarjenja in smuèanja loèijo predvsem po dejstvu, da so mnogo manj množiène, bi bilo prav tako smiselno predvideti doloèene oblike stimuliranja zavarovanosti ter tako zmanjševati stroške državnega proraèuna, ki se prvenstveno nanašajo na stroške reševanja v primeru nezgode oziroma nesreèe.

Možnosti, ki izhajajo tudi iz izkušenj v drugih državah, so predvsem naslednje:

- ? uvedba obveznih zavarovanj z vkljuèenimi stroški reševanja za doloèene prostoèasne aktivnosti. Pri tem velja še posebej opozoriti na prostoèasne aktivnosti ekstremne narave. Med take bi verjetno lahko šteli doloèene oblike alpinizma in plezanja, jamarstva in jamarskega potapljanja, ekstremne aktivnosti na vodi oziroma doloèene ekstremne aktivnosti v zraku;
- ? pri ukvarjanju z mnogimi, še posebej nevarnejšimi prostoèasnimi aktivnostmi, je potrebno za samostojno ukvarjanje z aktivnostjo opraviti doloèen preizkus znanja oziroma pridobiti licenco. Pri tem obstaja možnost, da bi bila izdaja te licence vezana na sklenitev doloèenih oblik zavarovanj, tudi z vkljuèenimi stroški reševanja. Takih rešitev je v svetu veliko in predstavljajo relativno enostavno možnost za zagotavljanje zmanjševanja stroškov državnega proraèuna iz naslova reševanja;
- ? naslednjo možnost predstavlja obvezno zavarovanje izvajalcev doloèenih prostoèasnih aktivnosti z toèno doloèenimi kritji, ki ga mora izvajalec prostoèasne aktivnosti skleniti za vsako svojo stranko, ki je pravzaprav oseba, ki se s prostoèasno aktivnostjo tudi dejansko ukvarja. V svetu poznajo take rešitve predvsem na podroèju obveznih odgovornostnih zavarovanj za upravljavce žiènic in drugih naprav, strelišè, podobna rešitev bi bila dobrodošla za izvajalce raftingov in drugih spustov po divjih vodah, itd.
- ? med oblike stimuliranja zavarovanosti spadajo tudi zavarovanja, ki jih morajo sklepati športne zveze za vse svoje èlane, tekmovalce in sodnike, za èas tekmovanj in priprav na tekmovanja. Po takih zavarovanjih je še posebej znana Francija.

¹¹¹ glej prvi del: Tabela 10: Stroški intervencij za nesreèe v obdobju 1996-1999 (v SIT)

3. NARAVNE IN DRUGE NESREÈE

3.1. UVOD

Naravne in druge nesreèe nas ogrožajo vsakodnevno ter kot po pravilu povzročajo, v prvi vrsti, velikansko ekonomsko škodo, obenem pa terjajo tudi svoj krvni davek. Smiselnost celovite ureditve področja zavarovanj pred naravnimi in drugimi nesreèami je zato nujna naloga vseh vpletenih.

V prvem delu raziskovalne naloge “Študija s primerjalno mednarodno analizo v zvezi z zavarovanjem tveganj ob naravnih in drugih nesreèah” je bila obdelana izpostavljenost Slovenije za posamezne naravne in druge nesreèe. Pred nadaljevanjem je zato smiselno povzeti nekatere ugotovitve iz tega dela naloge, saj nam bodo omogoèili osredotoèenost na tista tveganja, ki so najpogostejša oziroma povzročajo najveè žrtev in najvišjo ekonomsko škodo:

- ? številèno med naravnimi nesreèami najbolj izstopajo potres, toèa in poplava;
- ? najštevilnejša civilizacijska nesreèa je prav gotovo požar;
- ? med ostalimi civilizacijskimi nesreèami številèno najbolj izstopajo nesreèe z nevarnimi snovmi;
- ? po številu sodelujoèih reševalcev izstopajo med naravnimi nesreèami poplava, vihar, zemeljski plaz in potres;
- ? stroški intervencij v primeru naravnih in drugih nesreè¹¹² znašajo povpreèno med 250 – 400 mio.SIT letno;
- ? povzročena materialna škoda zaradi naravnih in drugih nesreè znaša v zadnjih letih povpreèno približno 10 - 12 milijard SIT letno, seveda pa je potencialna škoda, ki lahko nastane ob zares katastrofalni naravni ali drugi nesreèi še bistveno višja.

Navedene ugotovitve naravnost klièejo k celoviti ureditvi razmer na podroèju zavarovanj pred naravnimi in drugimi nesreèami, še posebej, èe pri tem upoštevamo dejstvo, da ponudba slovenskih zavarovalnic vsebuje produkte, ki krijejo škodo nastalo zaradi naravnih in drugih nesreè. Podobno kot pri prostoèasnih aktivnostih pa tièi kljuèni problem v postavitvi konsistentnega modela, ki bo stimuliral gospodinjstva in gospodarske družbe k sklenitvi zavarovanj in s tem prenašal stroške nastale v obliki škode oziroma reševalnih stroškov na zavarovalnice in pozavarovalnice ter tako omogoèal izravnano nevarnosti med velikim številom vkljuèenih subjektov.

Zagotavljanje celovitih zavarovalnih rešitev za posamezna tveganja, ki izhajajo iz naravnih in drugih nesreè, pomeni v prvi vrsti identifikacijo teh tveganj. Pri tem pa je jasno, da so tveganja lahko zelo razlièna pri razliènih subjektih¹¹³, ki jih obravnavamo. Tako razmišljanje nujno vodi v loèevanje tveganj za razliène subjekte ter kasneje v iskanje celovitih zavarovalnih rešitev za posamezno skupino subjektov. Zato je smiselno loèevati:

- ? tveganja povezana s prebivalstvom in njihovim premoženjem;
- ? tveganja povezana z industrijo;
- ? tveganja povezana s kmetijsko dejavnostjo;
- ? tveganja povezana z reševalci;
- ? tveganja povezana z vsemi ostalimi dejavnostmi.

Taka delitev dejansko omogoèa razèlenitev vseh tveganj in postavitve pravih in celovitih rešitev.

3.2. ZAVAROVALNE REŠITVE

Ob naravnih in drugih nesreèah prihaja do poškodovanja oseb, njihovega osebnega premoženja (premiènin), poškodovane so lahko živali ter posevki in plodovi. Nujna posledica so tudi razlièni stroški za reševanje, sanacijo in odpravo posledic naravnih in drugih nesreè. V nadaljevanju bomo obdelali celovite zavarovalne rešitve, katere je možno skleniti pri slovenskih zavarovalnicah. Zavarovanje prebivalstva (nezgodno zavarovanje oseb), smo podrobno že obdelali pri prostoèasnih aktivnostih, zato ga v tem delu ne bomo ponavljali. Osredotoèili se bomo zgolj na mozne rešitve zavarovanja premoženja. Za nepremièno premoženje je najbolj razširjena oblika požarno zavarovanje, premièno premoženje (razen vozil) v lasti fiziènih oseb lahko zavarujemo

¹¹² Z upoštevanjem stroškov intervencij pri prostoèasnih aktivnostih.

¹¹³ S subjekti so mišljeni posamezni deli družbe oz. gospodarstva kot npr. gospodinjstva, industrija, kmetijstvo, ...

s stanovanjskim zavarovanjem, vozila pa z zavarovanjem avtomobilskega kaska. Na slovenskem zavarovalnem trgu je možno skleniti tudi zavarovanje premoženja za primer potresa. Živali, posevke in plodove se na slovenskem zavarovalnem trgu lahko zavaruje s posebnimi oblikami zavarovanj, s katerimi so krite tudi tovrstne škode.

3.2.1. TVEGANJA POVEZANA S PREBIVALSTVOM IN NJIHOVIM PREMOŽENJEM

Tveganja povezana s prebivalstvom in njihovim premoženjem lahko strnemo predvsem v naslednja:

- ? nezgode oziroma poškodbe ter smrtni primeri nastali zaradi naravne in/ali druge nesreče;
- ? poškodovanje oziroma uničenje premijskega in/ali nepremijskega premoženja prebivalstva.

V nadaljevanju so podane možne oblike zavarovanj za kritje navedenih tveganj.

3.2.1.1. Požarno zavarovanje

Požarno zavarovanje je najbolj razširjena oblika zavarovanja premijskega in nepremijskega premoženja na slovenskem zavarovalnem trgu. Škode, ki nastanejo pri požaru, je mogoče zavarovati, pri tem pa požarno zavarovanje zajema še cel niz drugih kritij, ki so lahko posledica naravnih ali drugih nesreč¹¹⁴. Požarno zavarovanje zajema kritja za posledice naslednjih temeljnih nevarnosti:

- ? požar - ogenj,
- ? udar strele, ki zajema direktni in indirektni udar strele,
- ? eksplozija,
- ? vihar,
- ? toča,
- ? udarec zavarovančevega motornega vozila in premijskega delovnega stroja,
- ? padec letala
- ? manifestacije in demonstracije.

Ob navedenih je mogoče z doplačilom premije do vnaprej dogovorjene zavarovalne vsote zavarovalno kritje razširiti za naslednje dodatne nevarnosti:

- ? poplava, hudournik, visoka in talna voda,
- ? izliv vode iz vodovodnih in odvodnih cevi,
- ? zemeljski plaz, utrganje zemljišča, snežni plaz,
- ? samovžig zalog,
- ? iztek tekočine ali plina t.i. "lekaža",
- ? izliv žareče mase.

Iz požarnega zavarovanj pa so izključene naslednje nevarnosti:

- ? posredna škoda ali izguba zaradi nastanka zavarovalnega primera (odgovornost, prekinitve dela, izgube najemnin, zmanjšanja vrednosti ...)
- ? škoda zaradi jedrske energije ali radioaktivne kontaminacije
- ? izpostavljanje toploti, osmoditve, dimniki,
- ? miniranje, eksplozija kot reden pojav v proizvodnem procesu.

Osnovni predmet požarnega zavarovanja so:

- ? zgradbe – zavarovanje zajema tudi temeljne in kletne zidove, vse vgrajene instalacije in vgrajeno opremo (dvigala, centralna kurjava s cisterno za gorivo, bojlerji, klimatske naprave, hidroforji, ...),
- ? premije – zavarovane so vse stvari, ki so na kraju zavarovanja, razen če na polici niso navedene posamično,

¹¹⁴ Zaradi te značilnosti požarnega zavarovanja prihaja tudi do določene mešanice pri razdelitvi zavarovanj pred posledicami naravnih nesreč in posledicami civilizacijskih ali drugih nesreč. Kljub temu pa, če zaradi samega imena, obravnavamo požarno zavarovanje med zavarovanji tveganj ob civilizacijskih nesrečah. Nenazadnje spada lahko tudi požar tako med naravne, kot tudi civilizacijske nesreče.

- ? zaloge materiala in konènih izdelkov.

Kot dodaten predmet požarnega zavarovanja (zavarovanje velja le, èe je to navedeno na polici in èe je plaèana temu ustrezna premija) pa so:

- ? stvari delavcev in drugih oseb,
- ? vse nizke gradnje (jezovi, pregrade, železniške proge, obale, pomoli, valobrani, prepusti, nasipi, mostovi, ograje, oporni zidovi, ceste, poti, ploèniki, tlakovana dvorišèa, melioracije in regulacije, podzemna, nadzemna in podvodna omrežja, športni tereni, igrišèa in kopališèa),
- ? denar in vrednostni papirji,
- ? oprema rudnikov pod zemljo,
- ? zaloge hlevskega gnoja,
- ? stvari na razstavah in sejmih,
- ? traktorji in samovozni delovni stroji v kmetijskih gospodarstvih.

Izkljuèeni predmeti požarnega zavarovanja, katere ni mogoèe zavarovati v okvirih požarnega zavarovanja so:

- ? zemljišèa, netlakovana dvorišèa, jezovi in nasipi, ki niso trdno grajeni, nasute obale, pomoli in valobrani,
- ? posevki in plodovi, dokler niso požeti oziroma pobrani,
- ? rodni in nerodni nasadi,
- ? kopenska motorna vozila, prikolice in samovozni delovni stroji, razen kadar so trgovska zaloga na popravilu ali hrambi,
- ? plovila na vodi,
- ? letala vseh vrst,
- ? blago med prevozom,
- ? ribe in druge živali v vodi,
- ? surova opeka na odprtem,
- ? ceste in poti brez spodnjega ustroja.

Tabela 13: Letne zavarovalne premije požarnega zavarovanja za nekatere tipične stanovanjske objekte (v SIT)

Predmet zavarovanja	Zavarovalna vrednost v SIT	Letna zavarovalna premija v SIT
Enonadstrop. stanovanjska hiša	20.000.000	16.000,00
Dvo in veè nadst. stanov. Hiša	20.000.000	12.000,00
Montažna hiša	20.000.000	21.000,00
Stanovanje v bloku	20.000.000	16.000,00
Stan. v bloku – zav. nad 10 stan.	20.000.000	11.200,00

VIR: Adriatic d.d., zavarovalna družba Koper

Požarno zavarovanje, ko nastane zavarovalni primer v smislu teh pogojev, krije tudi:

- ? nevarnost unièenja ali poškodbe zavarovanih stvari zaradi reševanja ob nastanku zavarovalnega primera (pri gašenju požara, pri rušenju ali odnašanju zavarovanih stvari ter pri dajanju pomoèi);
- ? izginitev zavarovanih stvari ob nastanku zavarovalnega primera;
- ? stroške èišèenja, rušenj in odvoza v zvezi z zavarovalnim primerom na zavarovani stvari;
- ? stroške, ki jih je po nastanku zavarovalnega primera na zavarovani stvari zavarovalec imel z nujnimi ukrepi za odvrnitev ali zmanjšanje škode (represivni ukrepi).

Iz požarnega zavarovanj pa so izkljuèene naslednje nevarnosti kot npr. posredna škoda ali izgube zaradi nastanka zavarovalnega primera (odgovornost, izgube zaradi prekinitve dela, izgubljene najemnine, zmanjšanje vrednosti in podobne izgube).

3.2.1.2. Stanovanjsko zavarovanje

Stanovanjsko zavarovanje je oblika zavarovanja, s katerim je mogoèe zavarovati stanovanjsko opremo. Zavarovanje lahko sklenejo samo fiziène osebe. Zavarovalno kritje je enako kot pri požarnemu zavarovanju, le da tu ni loèenih kritij na osnovne in dodatne nevarnosti temveè so vsa tveganja, navedena pri požarnem

zavarovanju, vključena v osnovne nevarnosti stanovanjskega zavarovanja. Osnovnim nevarnostim so dodana še kritja vlomne tatvine in ropa ter poskusa teh dejanj in zavarovanje odgovornosti. Kot dodatno kritje pa je pri stanovanjskem zavarovanju krita škoda zaradi nevarnosti loma ali razbitja stekla.

Osnovni predmet stanovanjskega zavarovanja so:

- ? stanovanjski predmeti v stanovanjskih hišah, ki so last zavarovanca in članov njegovega gospodinjstva ter stvari, ki jih uporabljajo na osnovi stanovanjske ali druge pravice, kakor tudi predmeti v stanovanjih in hišah, ki niso stalno naseljene;
- ? stanovanjski predmeti, shranjeni na podstrešju, kleti, lopi, garaži ali na terasi;
- ? stvari, ki služijo za opremo stanovanja, osebno uporabo in potrošnjo, kakor tudi gotovina, vrednostni papirji, umetniški predmeti, dragocenosti in zbirke (filatelistične, numizmatične ipd.).

Kot dodaten predmet stanovanjskega zavarovanja (zavarovanje velja le, če je to navedeno na polici in če je plačana temu ustrezna premija) pa so lahko tudi:

- ? oplesk, poslikave, tapete ter razne zidne, talne in stropne obloge v stanovanjih ali na podstrešju, v kleti, lopi, garaži ali na terasi. Na oblogah krije zavarovanje le škode na vidnih (vrhnjih) oblogah;
- ? stekla v oknih in vratih stanovanja, podstrešja, kleti, lope, garaže in na vhodnih vratih zasebne stanovanjske hiše. Predmet zavarovanja so tudi steklene stene in pregrade v stanovanjih.
- ? gospodinjski stroji in aparati

Predmeti, katerih ni mogoče zavarovati v okvirih stanovanjskega zavarovanja so:

- ? deli zgradbe (lončena peč, boiler, hidrofor, vse napeljave, cisterne za gorivo in vodo, vodnjaki ipd.), razen tistih, ki so lahko predmet zavarovanja (steklo v oknih in vratih, steklene pregradne stene, oplesk, poslikave, tapete ter razne zidne, talne in stropne obloge);
- ? televizijske in druge antene izven zaprtih prostorov;
- ? živali
- ? kopenska motorna vozila (tudi kolesa s pomožnim motorjem), prikolice, samovozni stroji, letala in vodna plovila. Prav tako niso predmet zavarovanja razni deli za stvari, navedene v tej točki (avtomobilski deli, gume ipd.);
- ? gradbeni material in oprema, namenjena za vgraditev v zgradbo;
- ? listine in dokumenti;
- ? stvari, namenjene opravljanju obrtniške ali druge dejavnosti, razen dejavnosti domačega turizma in raznih dejavnosti, ki ne služijo v pridobitne namene;
- ? razne zidne, talne in stropne obloge, ki niso vidne oziroma so pod vidno (vrhnjo) oblogo;
- ? stvari v stanovanjskih prikolicah in šotorih.

Stanovanjsko zavarovanje, ko nastane zavarovalni primer v smislu teh pogojev, krije tudi:

- ? nevarnost uničenja ali poškodbe zavarovanih stvari zaradi reševanja ob nastanku zavarovalnega primera (pri gašenju požara, pri rušenju ali odnašanju zavarovanih stvari ter pri dajanju pomoči);
- ? izginitev zavarovanih stvari ob nastanku zavarovalnega primera;
- ? stroške čiščenja, rušenj in odvoza v zvezi z zavarovalnim primerom na zavarovani stvari;
- ? stroške, ki jih je po nastanku zavarovalnega primera na zavarovani stvari zavarovalec imel z nujnimi ukrepi za odvrnitev ali zmanjšanje škode (represivni ukrepi).

Iz stanovanjskega zavarovanja pa so izključene nevarnosti kot npr. posredna škoda ali izgube zaradi nastanka zavarovalnega primera (odgovornost, izgube zaradi prekinitve dela, izgubljene najemnine, zmanjšanje vrednosti in podobne izgube).

3.2.1.3. Potresno zavarovanje

Zavarovanje potresa je v Sloveniji nova oblika zavarovanja, katero so slovenske zavarovalnice uvedle v svojo ponudbo v začetku leta 1998. Za zavarovanje potresa je značilno, da je velik del zavarovanih vrednosti pozavarovan pri tujih pozavarovalnicah, saj so tudi možne posledice oziroma nastale škode zaradi potresa katastrofalne in bistveno presegajo zmoglosti slovenskih zavarovalnic. Ob tem je zanimivo, da spada celotna Slovenija v enotno potresno območje, kar pomeni, da se to zavarovanje po celotnem ozemlju Slovenije sklepa po enotni premiji, ki jo za pozavarovanje zahteva tuji pozavarovatelj. Zavarovanje potresa krije vso škodo, katero povzroči potres na zavarovani stvari, do dogovorjene zavarovalne vsote, katera je navedena v zavarovalni pogodbi.

Zavarovanje potresa ni mogoče skleniti samostojno, temveč samo po predhodno sklenjenem požarnem zavarovanju za isti zavarovalni predmet.

Potresno zavarovanje je mogoče skleniti ob samoudeležbi ali franšizi zavarovanca v višini 2% oziroma 5%. V spodnji tabeli so podani primeri premij za nekatere objekte.

Tabela 14: Letne zavarovalne premije za potresno zavarovanje za nekatere tipične stanovanjske objekte (v SIT) – franšiza v višini 5%

Predmet zavarovanja	Zavarovalna vrednost v SIT	Letna zavarovalna premija v SIT
Enonadstrop. stanovanjska hiša	20.000.000	8.000
Dvo in več nadst. stanov. Hiša	20.000.000	8.000
Montažna hiša	20.000.000	8.000
Stanovanje v bloku	20.000.000	8.000
Stan. v bloku – zav. nad 10 stan.	20.000.000	8.000

VIR: Adriatic d.d., zavarovalna družba Koper

Iz tabele je razvidno, da se premija za potresno zavarovanje pri stanovanjskih objektih ne razlikuje in je za vse gradbene objekte enakih vrednosti ob isti franšizi enaka.

3.2.1.4. Zavarovanje motornih vozil

Zavarovanje motornih vozil poleg nevarnosti, katere se zgodijo v prometu (prometna nesreča, prevrnitev, udarec, zdrs, strmoglavljenje) vsebuje tudi zavarovalno kritje za tveganja pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Omenjena tveganja so:

- ? požar,
- ? strela,
- ? eksplozija,
- ? vihar,
- ? toča,
- ? snežni plaz,
- ? padec zračenega vozila,
- ? manifestacije in demonstracije,
- ? potres,
- ? poplava,
- ? hudourniška ali visoka voda.

Predmet zavarovanja za zgoraj omenjene nevarnosti je lahko vsako motorno vozilo.

3.2.2. TVEGANJA POVEZANA Z INDUSTRIJO

Podobno kot pri tveganjih, povezanih s prebivalstvom in njihovim premoženjem, prihaja ob naravnih in drugih nesrečah do poškodb premoženja in oseb tudi pri tveganjih, povezanih z industrijo. Slovenski zavarovalni trg ponuja za zavarovanje premoženja (poleg požarnega in potresnega zavarovanja v industriji) še nekatera druga zavarovanja, s katerimi je možno zavarovati tudi t.i. finančne izgube v primeru škodnega dogodka. Za določene dejavnosti, kot so elektrogospodarstvo, železniški promet, rudarstvo, farmacija, jedrska dejavnost ipd., slovenski zavarovalni trg ponuja posebna zavarovalna kritja, katera združujejo vse osnovne in dodatne nevarnosti požarnega, strojelomnega in potresnega zavarovanja, tem pa so lahko dodana kritja vlomske in navadne tatvine, obratovalnega zastoja in odgovornosti ter v določenih primerih tudi nezgode. Glede na to, da vrste nevarnosti in predmet zavarovanja pri:

- ? požarnem zavarovanju,
- ? potresnem zavarovanju,

- ? nezgodnem zavarovanju in
- ? zavarovanju odgovornosti

navajamo v predhodnih poglavjih, jih pri tveganju, povezanem z industrijo, ne bomo ponavljali. V nadaljevanju bomo obravnavali zgolj zavarovanje obratovalnega zastoja zaradi požara, katero je po našem mnenju prav v primeru nastanka naravne ali druge nesreče še kako pomembno. Statistični pokazatelji pa kažejo, da je zanimanje za tovrstno zavarovanje v Sloveniji izredno malo prisotno. Prav tako je iz statističnih podatkov razvidno, da so tudi zavarovanja odgovornosti zaradi ekoloških škod tako rekoč zanemarljiva.

3.2.2.1. Zavarovanje izgube prihodka zaradi nevarnosti požarnega zavarovanja – t.i. šomaž požar

Tovrstno zavarovanje pokriva škodo, katero utrpi zavarovanec, kadar nastanejo posledice ene od osnovnih nevarnosti požarnega zavarovanja. Zato tudi tega zavarovalnega kritja ni mogoče zavarovati brez predhodno sklenjenega požarnega zavarovanja. V kolikor je vnaprej dogovorjeno, krije takšno zavarovanje tudi škodo, katera nastane zaradi ene od dodatnih nevarnosti požarnega zavarovanja (npr. poplava, zemeljski plaz, itd.). Zavaruje se lahko izpad celotnega prihodka zavarovanca, lahko pa samo posamezne finančne kategorije odhodkov zavarovanca kot so stroški, amortizacija, osebni dohodki zaposlenih oziroma kombinacije navedenih kategorij. Zavarovanje je primerno zgolj za podjetja, katera v primeru naravne nesreče utrpijo takšno škodo, da pride do zastoja v proizvodnji oziroma pri izvajanju storitev (hoteli, restavracije, ipd.). Podlaga za obračun škode so finančni podatki iz preteklih let, iz katerih je razvidno, kako je posamezno podjetje poslovalo.

3.2.2.2. Zavarovanje odgovornosti zaradi ekoloških škod

Na našem zavarovalnem tržišču lahko med ekološka obvezna zavarovanja uvrstimo zavarovanja odgovornosti za jedrsko škodo, za onesnaženje morja z oljem, za škodo zaradi prevoza nevarnih in škodljivih snovi oziroma nevarnega blaga, za "splošne" ekološke nesreče ter za škodo zaradi požara.

Obstoječi splošni pogoji za zavarovanje odgovornosti večine slovenskih zavarovalnic izključujejo kritje za odgovornost zaradi ekoloških škod. Običajno se uporablja posebna klavzula za zavarovanje odgovornosti proti ekološkim škodam kot dodatek k splošnim pogojem za zavarovanje odgovornosti, lahko pa se izda posebna polica. Bistvo kritja je v tem, da zavarovalnica jamči za škodo zaradi odškodninskih zahtevkov, ki jih tretje osebe uveljavljajo proti zavarovalcu zaradi storjene ekološke škode, katera izvira iz nenadnega, nepričakovanega in presenetljivega dogodka oziroma nesreče. Kritje obsega škodo zaradi smrti, telesnih poškodb in obolenja oseb ter škode zaradi uničenja in poškodb stvari, vključno z zemljišči, tekočimi in stoječimi vodami, podtalnico, rastlinami, živalmi in ozračjem. Del škode mora zavarovalec nositi sam v obliki franšize, določen pa je tudi letni agregat, ki predstavlja največjo možno vsoto zavarovalnin po eni polici v enem letu.

3.2.3. TVEGANJA POVEZANA S KMETIJSKO DEJAVNOSTJO

Pri tveganjih povezanih s kmetijsko dejavnostjo lahko ločimo predvsem:

- ? tveganja povezana z vremenskimi pojavi¹¹⁵;
- ? tveganja povezana z drugimi naravnimi pojavi¹¹⁶;
- ? tveganja povezana z dejavnostjo človeka¹¹⁷.

3.2.3.1. Zavarovanje posevkov in plodov ter zavarovanje živali

Obe obliki zavarovanj sta značilni za zavarovanje v kmetijstvu. Posevke in plodove je mogoče zavarovati za nevarnosti požara, strele in toče, z razširitvijo zavarovanja pa je mogoče vključiti še nevarnosti, kot so vihar, poplava in spomladanska pozeba. Mladi nasadi se lahko poleg osnovnih nevarnosti še dodatno zavarujejo za nevarnosti zemeljskega in snežnega plazua ter erozije. Živali se lahko zavaruje proti nevarnostim požara, strele, viharja, eksplozije, poplave ter zemeljskega in snežnega plazua.

¹¹⁵ npr. vihar, strela, pozeba, toča, suša, poplava;

¹¹⁶ npr. zemeljski plazovi, snežni plazovi;

¹¹⁷ npr. požar, ki ga povzroči človek, eksplozija;

3.2.3.2. Zavarovanje pozebe

Pozeba je naravna nesreča, katere posledice so po povzročeni škodi podobne suši. Prisotna je torej predvsem v kmetijstvu, prizadene pridelek, razlika pa je v tem, da se pojavlja predvsem v zimskih mesecih. Takšnega pojava ni mogoče zavarovati.

Poznamo pa pojav, ki ga imenujemo pomladanska pozeba, katero je mogoče zavarovati tudi na našem trgu. Pogoj za sklenitev tega zavarovanja je predhodno sklenjeno osnovno zavarovanje posevkov in plodov proti nevarnosti toče, požara ali udara strele.

3.2.3.3. Zavarovanje žleda

Žled je tveganje, katero se pojavlja pozimi zaradi mraza. Prizadene pa predvsem drevje. Posledica žleda pa so lahko prisotne tudi na električnih, telefonskih in drugih napeljavah. Posledic žleda se ne da zavarovati.

Izjema pa so nekateri primeri, ko je krita škoda, ki nastane zaradi posledic žleda po ponovni otoplitvi ozraja. Vendar je taka škoda krita iz drugih oblik zavarovanj. Primer je dodatno kritje izliva vode iz vodovodnih in odvodnih cevi pri požarnem zavarovanju in sicer je krita škoda, katero povzroči izlita voda na zavarovanih stvareh.

Posledice žleda je mogoče zavarovati tudi v okviru strojelomnega zavarovanja, ki krije škodo katero je povzročil žled na električnih, telefonskih in drugih napeljavah.

3.2.3.4. Zavarovanje suše

Suša je naravna nesreča, katere posledice so največkrat prisotne v kmetijstvu. Škoda, ki nastane kot posledica suše, pa se najpogosteje pozna na pridelkih in zmanjšuje ali celo uniči letino.

Pojav suše je značilen za poletne mesece, ko večeasa skupaj ni padavin. V Sloveniji suše ni mogoče zavarovati.

3.2.3.5. Zavarovanje gozdov

Pogosto se dogaja, predvsem v sušnem obdobju, da nastane požar v naravi. Ob izredno težkih razmerah gašenja takih požarov, kjer je vključeno veliko število ljudi in opreme (gasilci, prostovoljci, letala, helikopteri, itd.), se po uspešno opravljenih akcijah zaenec ocenjevati škoda, katero je tak požar povzročil. Slovenske zavarovalnice nudijo v okviru požarnega zavarovanja tudi zavarovanje gozdov. Predmet zavarovanja je torej gozd, premija je odvisna od starosti gozda (mlajši od 6 let se s tem zavarovanjem ne da zavarovati, temveč ga lahko zavarujemo po pogojih zavarovanja posevkov in plodov) in od vrste gozda (listnati, iglasti, mešani). Kot posebnost se lahko zavaruje tudi posekan in obdelan les, dokler se nahaja na območju gozda. Škode na gozdovih, katere nastanejo zaradi različnih drugih vzrokov, predvsem boleznih gozdnega drevja, insekti in podlubniki, se v Sloveniji ne da zavarovati.

3.2.4. TVEGANJA POVEZANA Z REŠEVALCI

Podrobno smo to področje obdelali v poglavju prostočasnih aktivnosti. Zavarovanje tovrstnih tveganj, torej tveganj povezanih z reševalci, se od že navedenih oblik zavarovanja ne razlikuje. Ponovno pa bi želeli poudariti, da ta segment predstavlja zelo pomembno področje, ki nujno potrebuje sistemsko ureditev na področju zavarovanja tveganj, ki so prisotna ob pripravah na reševanje in še posebej ob samih izvajanjih različnih oblik reševanja.

3.2.5. TVEGANJA POVEZANA Z OSTALIMI DEJAVNOSTMI

? Nesreèe v rudnikih

Nesreèe v rudnikih pod zemljo se sicer ne dogajajo prav pogosto, vendar pa so posledice take nesreèe, kadar do nje pride, katastrofalne. Poleg tega, da so ogrožena èloveška življenja, lahko ena taka nesreèa za daljše obdobje prepreèi izvajanje dejavnosti. Na slovenskem zavarovalnem trgu obstaja zavarovanje, ki se imenuje "zavarovanje v rudnikih pod zemljo". To je posebna oblika zavarovanja, prirejena za kritje nevarnosti, katere se lahko pripetijo v rudniku. Zavarovanje krije unièenje ali poškodbo stvari zaradi temeljnih nevarnosti, kot so požar, strela, eksplozija, udarca vleènega vozila, jamskega vozièka in premiènega delovnega stroja, manifestacije in demonstracije. Èe so dogovorjene in je plaèana dodatna premija, se lahko zavaruje naslednje dodatne nevarnosti oziroma kritja: strojelom in zrušenje zemljine, poplave, podzemne vode, udara vode skozi krovino, poplave s tekoèim peskom, gorskega udara ter vdora in koncentracije plinov. Zavarovanje oseb v rudnikih ureja nezgodno zavarovanje, katerega smo opisali v zaèetku naloge.

? Nesreèe z nevarnimi snovmi

Proizvodnja, promet in uporaba kemikalij, katere se po svojih lastnostih uvršèajo med nevarne snovi, je vedno veèja. Glavne vire nevarnosti predstavljajo predvsem industrijski obrati, kjer se izdeluje, predeluje ali uporablja veèje kolièine nevarnih snovi, razna skladišèa, prevoz in odlagališèa. V Sloveniji so najbolj ogroženi vodni viri ter prebivalstvo v mestih in strnjениh naseljih. Posebne oblike zavarovanja, ki bi zajemalo kritje škod ob nesreèah z nevarnimi stvarmi, v Sloveniji ne poznamo. Imajo pa zavarovanja, katera smo v nalogi že opisali (požarno zavarovanje, zavarovanje odgovornosti, zavarovanje rudnikov pod zemljo, avtomobilska zavarovanja), med osnovnimi nevarnostmi taka kritja, ki lahko krijejo tudi nesreèe z nevarnimi snovmi. Požar, eksplozija in odgovornost zaradi ekološke škode so zavarovane nevarnosti, katere so v primeru nastanka škodnega dogodka dovolj jasne, da je škoda iz naslova takega zavarovanja tudi krita.

? Jedrske in druge radiološke nesreèe

Med jedrskimi nesreèami predstavljajo najveèjo nevarnost nesreèe v jedrskih elektrarnah. Ljudje in živali so izpostavljeni radioaktivnemu sevanju neposredno zaradi zunanega obsevanja iz radioaktivnega oblaka in onesnaženih tal ter zaradi vnašanja radioaktivnih delcev v svoje telo z onesnaženo hrano, vodo in vdihanim zrakom. Druge radiološke nesreèe so v glavnem povezane z morebitnimi nesreèami pri prevozu radioaktivnih snovi, pri uporabi teh snovi ter z odlaganjem radioaktivnih odpadkov. Zavarovanje jedrskih elektrarn in drugih organizacij, kjer so prisotni jedrski riziki, zavarujemo z požarnim, potresnim in strojelomnim zavarovanjem ter z zavarovanjem odgovornosti, katera so prirejena tej dejavnosti. Kot smo že nekajkrat omenili, je v Sloveniji ustanovljen slovenski jedrski zavarovalni in pozavarovalni pool, kateri poskrbi za (po)zavarovalno kritje morebitnih škod.

? Nesreèe v cestnem prometu, železniške nesreèe, nesreèe na morju in letalske nesreèe

V cestnem prometu se zgodi najveè nesreè. Vzroki so razlièni, od prehitre vožnje, neupoštevanja prometnih predpisov itd. do vinjenosti voznikov. V teh nesreèah je tudi najveè smrtnih žrtev. Železniške nesreèe se v Sloveniji ne dogajajo pogosto, analiza kaže v povpreèju 15 dogodkov na leto, vendar so skoraj vse povezane z nesreèami v cestnem prometu. Glavni vzrok za železniško nesreèo so nivojska križanja cest z železnico. Nesreèe na morju in v zraku smo že obdelali pri prostoèasnih aktivnostih, tukaj pa bi radi omenili še take nesreèe kot je požar v pristanišèu ali ladjedelnici, izlitje nafte iz tankerja in padec letala na obmoèju Slovenije. Za navedene nesreèe obstajajo naslednje oblike zavarovanj:

- ? avtomobilska zavarovanja, katera vkljuèujejo tudi zavarovanje tirnih vozil;
- ? zavarovanje odgovornosti z vkljuèenim kritjem zaradi ekološke škode;
- ? zavarovanje vodnih plovil;
- ? zavarovanje zraènih plovil;
- ? obvezno nezgodno zavarovanje oseb v javnem prometu.

Obstajajo še nekatere druge oblike nesreè, kot so množične migracije prebivalstva, vojna in terorizem in druge oblike množičnega nasilja nad prebivalstvom. Zavarovalnice za tovrstne nevarnosti ne nudijo kritij.

3.3. PREDLOGI REŠITEV IN RAZMERIJ

3.3.1. UVOD

Pri vzpostavitvi ustreznih razmerij med vpletenimi subjekti, ki so neposredno vpleteni oziroma pomembni za koncept zavarovanosti pred naravnimi in drugimi nesreèami lahko, kot je bilo to že navedeno, v naèelu loèimo predvsem tri:

- ? pravne in fizične osebe kot zavarovance oziroma potencialne zavarovance;
- ? državo;
- ? zavarovalnice in pozavarovalnice.

Le sistemsko in usklajeno delovanje navedenih subjektov ima lahko za posledico optimalno ureditev področja zavarovanosti pred naravnimi in drugimi nesreèami.

Pri pripravi predlogov posameznih razmerij med gornjimi subjekti pa je mogoèe v mnogoèem upoštevati izkušnje v ekonomsko in zavarovalno najrazvitejših državah. Modeli reševanja obravnavanega problema v posameznih državah so bili prikazani že v prvem delu raziskovalne naloge¹¹⁸. Tudi v nadaljevanju bodo ugotovitve iz prvega dela večkrat predstavljale osnovo za postavitve nekaterih predlogov modelov s ciljem optimalne zavarovanosti pred naravnimi in drugimi nesreèami v Sloveniji.

Pred navajanjem posameznih predlogov pa je potrebno nakazati še nekaj metodoloških pojasnil, ki so nujna zaradi zagotavljanja jasnosti predstavljene snovi oziroma celovitosti predlaganih rešitev:

- ? predlogi nekaterih modelov oziroma rešitev se nanašajo tako na naravne, kot tudi na civilizacijske nesreèe, kar je pogosta praksa v večini najrazvitejših držav;
- ? skupno obravnavanje naravnih in civilizacijskih nesreè izhaja tudi iz nekaterih skupnih lastnosti obeh: možnost nastanka katastrofalne škode, potreba po reševanju, nastanek stroškov reševanja,...;
- ? pri posameznih rešitvah je ključnega pomena postavitve osnovne strukture in osnovnih razmerij, konkretno tehnièno in operativno-izvedbeno plat pa je potrebno dodatno opredeliti v samih pripravah na vzpostavitev doloèenega modela ter med posameznimi subjekti vpletenimi v vzpostavitev takega modela.

3.3.2. OBVEZNA ZAVAROVANJA

Prvi in na videz najenostavnejši naèin za zagotavljanje zavarovanosti pred naravnimi in drugimi nesreèami v Sloveniji je predpisovanje obveznih zavarovanj za različna področja. Urejenost področja obveznih zavarovanj v Sloveniji je predstavljena v prvem delu raziskovalne naloge¹¹⁹. V uvodu k temu delu naloge zato podajamo nekaj ključnih izsledkov s poudarkom na tistih obveznih zavarovanjih, ki so v neposredni povezavi z naravnimi in drugimi nesreèami.

Število obveznih zavarovanj se je v zadnjem desetletju v Sloveniji precej poveèalo, zlasti na področju zavarovanj poklicne odgovornosti in ekoloških zavarovanj. S predpisovanjem obveznih zavarovanj želi država v najveèji možni meri zašèititi tako tretje osebe (oškodovance, žrtve), kakor tudi lastnike (uporabnike) nevarnih stvari oziroma izvajalce nevarnih storitev.

Obvezna individualna zavarovanja v Sloveniji je tako mogoèe razdeliti na šest skupin:

- ? obvezna zavarovanja v prometu;
- ? obvezna zavarovanja poklicne odgovornosti;
- ? obvezno kreditno zavarovanje organizatorjev potovanj;

¹¹⁸ Glej prvi del str. 47 - 57

¹¹⁹ Glej prvi del str. 21 - 25

- ? obvezno zavarovanje odgovornosti proizvajalcev zdravil in medicinskih pripomočkov;
- ? obvezna ekološka zavarovanja;
- ? obvezna nezgodna in življenjska zavarovanja (razen obveznih nezgodnih zavarovanj v prometu).

Z vidika naravnih in civilizacijskih nesreč sta pomembni predvsem dve skupini predpisanih obveznih zavarovanj v Sloveniji in sicer:

- ? **obvezna zavarovanja v prometu:**
- ? zavarovanje lastnika motornega vozila proti odgovornosti za škodo, ki je povzročena tretjim osebam (*obvezno zavarovanje avtomobilske odgovornosti - AO*);
- ? zavarovanje lastnika zračenega plovila proti odgovornosti za škodo, ki je povzročena tretjim osebam na zemlji oziroma na tleh (*obvezno zavarovanje letalske odgovornosti*);
- ? zavarovanje potnikov v javnem prometu proti posledicam nesreče (*obvezno nezgodno zavarovanje*).
- ? **obvezna ekološka zavarovanja:**
- ? zavarovanja odgovornosti za jedrsko škodo;
- ? zavarovanje odgovornosti za onesnaženje morja z oljem;
- ? zavarovanje odgovornosti za škodo zaradi prevoza nevarnih in škodljivih snovi oziroma nevarnega blaga;
- ? zavarovanje odgovornosti za "splošne" ekološke nesreče¹²⁰;
- ? zavarovanje odgovornosti za škodo zaradi požara¹²¹.

Že kratek pregled obveznih zavarovanj pred naravnimi in drugimi nesrečami v najrazvitejših državah EU in OECD¹²² zelo jasno nakazuje, da načeloma v večini obravnavanih držav nimajo predpisanih večjega števila ali drugačnih obveznih zavarovanj, povezanih z naravnimi in drugimi nesrečami, kot v Sloveniji. V vseh obravnavanih državah tako lahko ločimo predvsem:

- ? obvezna zavarovanja v prometu s poudarkom na večjem številu obveznih zavarovanj predpisanih za letalski transport;
- ? obvezna zavarovanja za jedrsko škodo povzročeno tretji osebi;
- ? obvezna ekološka zavarovanja najrazličnejših oblik.

Iz zgoraj navedenega je tako moč zaključiti predvsem dvoje:

- ? Slovenija predstavlja tako v številu kot v raznolikosti predpisanih obveznih zavarovanj povprečno evropsko državo;
- ? predpisovanje obveznih zavarovanj ne predstavlja najbolj optimalne poti za zagotavljanje večje zavarovanosti pred naravnimi in drugimi nesrečami.

3.3.3. "PROSTOVOLJNA" OBVEZNA ZAVAROVANJA

Verjetno najbolj razširjena oblika državnega administriranja zavarovanosti pred posledicami naravnih in drugih nesreč je t.i. "prostovoljno" obvezno zavarovanje. Take oblike pospeševanja sklepanja zavarovanj pred naravnimi in drugimi nesrečami je moč zaslediti pri celem nizu držav s sistemom državnega administriranja zavarovanj pred posledicami naravnih in drugih nesreč, kot npr. v Španiji, Franciji, Norveški in Švici. Prav tako je značilno, da se ta oblika ponavadi dopolnjuje z eno od oblik posebnih skladov za kritje posledic naravnih in drugih nesreč, o čemer bo več govora v nadaljevanju.

Navidezno nasprotje v samem nazivu takih zavarovanj¹²³ izhaja iz narave teh zavarovanj. Gre za zavarovanja, kjer se osnovna zavarovalna polica, pri kateri je sklenitev zavarovanja prepuščena v presojo in odločitev vsakega potencialnega zavarovanca, razširi z obveznim delom te police, ki je namenjen kritju škod iz naslova naravnih in drugih nesreč. Osnovna zavarovalna polica je v takih primerih ponavadi polica za sklenitev požarnega zavarovanja, čeprav obstajajo tudi drugačne oblike zavarovanj, ki jih je mogoče nadgraditi z obvezno

¹²⁰ Vlada R Slovenije ima na podlagi zakona možnost, da predpiše primere ekološkega zavarovanja za "splošne" ekološke škode in "varševine" za povračilo morebitne škode zaradi onesnaženja okolja, vendar do zdaj tega še ni storila.

¹²¹ Obvezno zavarovanje je predpisano za "povzročitelja požarnega tveganja", ki se mora zavarovati proti odgovornosti za škodo, ki jo lahko povzroči nesreča tretjim osebam, lokalni skupnosti ali državi. Žal navedeni "povzročitelj požarnega tveganja" v zakonu ni natančneje definiran.

¹²² Glej prvi del str. 47 - 57

¹²³ op. avt. prostovoljna in obvezna zavarovanja hkrati

razširitvijo. Kot primer je mogoče navesti Španijo¹²⁴. Obvezna razširitev oziroma dodatek k polici pa ponavadi zajema kritja naravnih in drugih nesreč kot so:

- ? vihar, hurikan, ciklon;
- ? poplava, visoka voda;
- ? drsenje tal, plazovi, usedanje tal;
- ? potres;
- ? teroristična dejanja, manifestacije.

Kritja, ki so zajeta v obvezno razširitev osnovne police, so seveda zelo odvisna od razširjenosti kritij, ki jih ponuja že osnovna požarna ali druga policia in so različna od države do države. Pri vseh pa je značilno, da premijo določa poseben državni oziroma od države imenovani organ, tako zbrana sredstva so ponavadi ločena od ostalih sredstev zavarovalnic, na računih za plačilo zavarovanja pa morajo biti premije za razširitev osnovne police jasno prikazane. Nadaljnje značilnosti takih zavarovanj so tudi, da država lahko predpiše tudi minimalne limite kritja za take police.

Zelo pomembna lastnost navedene oblike zavarovanj za naravne in druge nesreče je tudi ta, da načeloma veljajo enake cene oziroma premije za sklenitev zavarovanja ne glede na geografski položaj oziroma izpostavljenost zavarovanih objektov naravnim in drugim nesrečam¹²⁵. Na tak način se vpeljuje v zavarovanja načelo solidarnosti, ko manj izpostavljen zavarovanec plačuje več, bolj izpostavljen zavarovanec pa manj od izračunane rizične premije za določeno območje.

V primeru Slovenije lahko ugotovimo predvsem naslednje:

- ? v ponudbi slovenskih zavarovalnic zajema osnovno požarno zavarovanje kritja, ki so jim bolj ali manj izpostavljeni vsi zavarovani oziroma potencialno zavarovani objekti¹²⁶;
- ? dodatno je mogoče z doplačilom kritja razširiti še za določena druga tveganja¹²⁷;
- ? analize kažejo, da se sklepajo dodatna zavarovanja predvsem na področjih, ki so določenim tveganjem bolj izpostavljeni;
- ? v Sloveniji ne poznamo "prostovoljnih" obveznih oblik zavarovanj.

Z oziroma na izpostavljenost Slovenije posameznim naravnim in civilizacijskim nesrečam ter ob upoštevanju osnovne ponudbe kritij v ponudbi požarnega zavarovanja slovenskih zavarovalnic se zdi zelo smislen predlog o uvedbi "prostovoljnega" obveznega zavarovanja tudi v Sloveniji. Verjetno bi veljalo spremljati racionalno rešitev ter v začetku vpeljati obvezno razširitev požarne police za kritja tveganj poplave in potresa. Za obe tveganji je že trenutno mogoče v Sloveniji skleniti posebno zavarovanje oziroma dodatno kritje k požarni polici. Izkušnje iz bližnje preteklosti pa nas učijo, da je stopnja zavarovanosti objektov v Sloveniji za ti dve tveganji še relativno nizka.

Z uvedbo take rešitve bi bilo mogoče zasledovati naslednje cilje:

- ? bistveno povečati zavarovanost objektov;
- ? vpeljati načelo solidarnosti že pred morebitno nastalo škodo zaradi poplave oziroma potresa;
- ? izravnati nevarnost med bistveno večjo množico zavarovancev;
- ? izogniti se delu velikih stroškov države potrebnih za reševanje in sanacijo.

3.3.4. DRŽAVNE SUBVENCije

Subvencije države se v kontekstu analize in vzpostavitve sistema optimalne zavarovanosti pred posledicami naravnih in drugih nesreč nanašajo predvsem na dve veliki skupini potencialnih oblik subvencij. To hkrati pomeni tudi prvo osnovno delitev praktičnih oblik subvencij države po kriteriju osebe, kateri je subvencija namenjena. Omenjeni obliki subvencij države sta:

- ? subvencije prebivalstvu oziroma podjetjem in drugim organizacijam¹²⁸;
- ? subvencije zavarovalnicam in pozavarovalnicam.

¹²⁴ prvi del, str. 49

¹²⁵ npr. potresno območje;

¹²⁶ npr. požar, direktni in indirektni udar strele, eksplozija, vihar, toča, padec letala;

¹²⁷ npr. poplava, izliv vode iz vodovodnih in odvodnih cevi, zemeljski plaz, utrganje zemljišča, snežni plaz, samovžig zalog, iztek tekočine ali t.i. "lekaža";

¹²⁸ Lahko bi dejali tudi, da gre za subvencije zavarovancem oziroma potencialnim zavarovancem.

Druga možna delitev subvencij pa temelji na kriteriju oblike subvencije oziroma načina subvencioniranja. Po tem kriteriju bi subvencije lahko razdelili na:

- ? subvencije za zavarovalno premijo za zavarovanja pred naravnimi in drugimi nesrečami;
- ? davčne olajšave za sredstva porabljena za zavarovanje pred naravnimi in drugimi nesrečami¹²⁹;
- ? sredstva namenjena promocijskim in edukativnim aktivnostim s ciljem zagotavljanja višje stopnje zavarovanosti pred posledicami naravnih in drugih nesreč;
- ? ostale oblike državnih subvencij.

Osnovni smisel državnega subvencioniranja s ciljem pospeševanja sklepanja zavarovanj pred posledicami naravnih in drugih nesreč je hkrati tudi osnovna vsebinska značilnost teh subvencij. Gre preprosto za alociranje dela finančnih sredstev države v prej navedene oblike državnih subvencij s ciljem zniževanja stroškov, ki nastanejo kot posledica naravnih nesreč na eni strani ter prenosa dela stroškov za sanacijo posledic naravnih nesreč na zavarovalnice na drugi strani. V tem primeru lahko torej zopet govorimo o stari resnici; da je preventiva boljša od kurative, predvsem pa je cenejša.

Tehnično in operativno obstaja lahko cel niz različnih oblik državnih subvencij obravnavanega tipa. Vsaka država pač izbira najbolj primerne metode, ki rešujejo konkretne težave v tej državi. Kljub navedenemu pa velja omeniti vsaj nekaj zanimivih možnosti:

- ? v povezavi s predpisano določeno obliko obveznih zavarovanj ali "prostovoljnih" obveznih zavarovanj¹³⁰ lahko država subvencionira celotno ali del premije za tiste sloje prebivalstva, ki so v socialni stiski in si takega zavarovanja ne morejo privoščiti. S takim načinom je mogoče precej prispevati k zavarovanosti ravno za tiste sloje prebivalstva, ki jih morebitna naravna nesreča tudi relativno najbolj prizadene;
- ? iz sredstev državnega proračuna je mogoče financirati tudi posebne promocijske akcije s ciljem osveščanja prebivalstva o posledicah naravnih in drugih nesreč ter koristnosti zavarovanja pred temi posledicami. Take oblike so v najrazvitejših državah Z Evrope in še posebej v ZDA precej pogoste¹³¹;
- ? eno od potencialno zelo zanimivih oblik reševanja obravnavanega problema je tudi uvedba davčnih olajšav za del ali celotno zavarovalno premijo namenjeno zavarovanjem za kritje posledic naravnih in drugih nesreč. Pri tem je mogoče olajšavo uveljaviti kot priznano olajšavo pri napovedi dohodnine v primeru fizičnih oseb oziroma kot olajšavo pri odmeri davka od dobička pravnih oseb;
- ? poleg davčnih olajšav opisanih v prejšnji točki, smo v prvem delu raziskovalne naloge nekoliko podrobneje obdelali tudi davčne olajšave za zavarovalnice v obliki olajšav za oblikovane izravnalne rezervacije za naravne in druge nesreče¹³². Prav tako so v prvem delu opisane tudi nekatere rešitve v najrazvitejših državah;
- ? subvencije za zavarovalno premijo za zavarovanja pred posledicami naravnih in drugih nesreč se lahko nanašajo tudi na subvencioniranje zavarovanj v določenih, z vidika naravnih nesreč še posebej izpostavljenih dejavnostih. Lep primer takega subvencioniranja bi bilo subvencioniranje premije za kritje rizika toče v kmetijstvu. Več o tem v nadaljevanju.

Seveda bi bilo mogoče navesti še vrsto podobnih primerov. Ključnega pomena pri takem načinu stimuliranja zavarovanosti pred naravnimi in drugimi nesrečami pa je predvsem jasno izražena širša družbena in politična volja, saj je ponavadi sama operativna izvedba takih in podobnih aktivnosti relativno enostavna.

3.3.5. POSEBNI ZAVAROVALNI SKLADI NAMENJENI KRITJU POSLEDIC NARAVNIH IN DRUGIH NESREČ

Ustanovitev posebnih zavarovalno-finančnih skladov namenjenih zavarovanju in pozavarovanju ter kritju posledic iz naslova naravnih in drugih nesreč je naslednja od možnosti pri postavitvi celovitega sistema zavarovanosti pred naravnimi in drugimi nesrečami. V Evropi poznajo različne oblike formalnopravne organiziranosti takih skladov. Nekoliko podrobneje so bili opisani v prvem delu raziskovalne naloge pri obravnavni urejenosti sistemov v različnih državah¹³³.

¹²⁹ V tem primeru seveda ne gre za klasično obliko državnih subvencij ampak za davčno olajšavo. Ne glede na to, pa se zdi smiselno obravnavati to tematiko na tem mestu, saj vsebinsko davčna olajšava zagotavlja podobne učinke kot državna subvencija na področju stimuliranja zavarovanosti pred posledicami naravnih in drugih nesreč v Sloveniji.

¹³⁰ npr. obvezna razširitev požarne police s kritjem za tveganje poplave in potresa;

¹³¹ npr. FEMA – Federal Emergency Management Agency

¹³² str. 25 ter str. 47 - 57

¹³³ Glej prvi del str. 47 - 57

Naèeloma pa lahko loèimo naslednje možnosti:

- ? Posebne konzorcije, ki so npr. del španske ureditve zavarovanja tveganj pred naravnimi in drugimi nesreèami. Navedeni konzorcij predstavlja samostojno pravno osebo v državni lasti, ki deluje na osnovi javnega prava in je neposredno podrejen Ministrstvu za ekonomijo in finance Španije. Še veè, konzorcij razpolaga z lastnimi sredstvi, ki so loèena od sredstev države. Osnovna naloga konzorcija je zavarovanje t.i. “posebnih”¹³⁴ tveganj oziroma kritje direktnih materialnih škod nastalih zaradi:
 - Naravnih katastrof: poplave, potresa, netipiènih ciklonskih viharjev, itd.
 - Civilizacijskih nesreè: terorizem, vojaške in policijske akcije v mirnem èasu, nemiri, itd.Konzorcij deluje na osnovi povezave z različnimi oblikami “prostovoljnih” obveznih zavarovanj, iz naslova katerih konzorcij tudi zbira sredstva. Premije za “posebna tveganja” so predpisane in obvezne za vse zavarovalnice, ki jih zbirajo v imenu in za raèun konzorcija.
- ? Posebne oblike pozavarovalnic, ki pozavarujejo tveganja iz naslova naravnih in drugih nesreè. Tak primer najdemo v Franciji. Zavarovalnice lahko pri CCR¹³⁵ pozavarujejo zavarovana tveganja iz naslova naravnih nesreè skladno z doloèili zakona iz leta 1982. CCR tveganja pozavaruje z državno garancijo in z neomejenim kritjem, kar predstavlja še eno od rešitev za stimuliranje sklepanja zavarovanj.
- ? Posebne “poole” zavarovalnic in pozavarovalnic, kot je to urejeno na Norveškem. Posebnost norveškega sistema predstavlja pool¹³⁶ vseh zavarovalnic, kjer se premija zbira, èlanice poola pa medsebojno sozavarujejo tveganja in redistribuirajo nastale škode. Škode nastale zaradi naravnih nesreè rešujejo zavarovalnice, razen v primerih, ko gre za škode katastrofalnih posledic, ko se v reševanje škod vkljuèi tudi omenjeni pool zavarovalnic. Tudi tu temelji sistem na predpisanih “prostovoljnih” obveznih zavarovanjih, ki predstavljajo vir sredstev iz naslova zavarovalne premije za omenjeni pool.
- ? V Švici obstaja posebni “pool”, èlanstvo v tem poolu pa je trenutno prostovoljno, èprav obstaja možnost, da bo postalo obvezno za zavarovalnice. Tudi tu deluje “pool” na osnovi obvezne razširitve osnovne, prostovoljne police, za kritje tveganj naravnih in drugih nesreè. Na navedeni pool se redistribuira tudi 85% škod iz naslova naravnih nesreè. Navedeni “pool” je posebej pozavarovan za negativni škodni rezultat.

Pri opisu posebnih zavarovalnih skladov za kritje posledic naravnih in drugih nesreè je potrebno še posebej poudariti povezanost takih oblik z nekaterimi drugimi modeli reševanja težav nastalih kot posledica naravnih in drugih nesreè. Iz gornjih opisov je jasno razvidno, da je to predvsem predpisovanje raznih oblik “prostovoljnih” obveznih zavarovanj, katerih premija tudi predstavlja osnovni vir sredstev obravnavanih skladov. Šele na tak naèin lahko posebni zavarovalni skladi resnièno dosežejo svoj namen.

Poleg osnovnega namena pa je moè s posebnimi zavarovalnimi skladi doseèi še nekatere druge cilje:

- ? zagotavljajo namensko porabo denarja izkljuèno za kritje posledic naravnih in drugih nesreè;
- ? v primeru ugodnega škodnega dogajanja pomenijo lahko kvaliteten vir sredstev za razvoj in širitev preventivnih in represivnih aktivnosti države na podroèju naravnih in drugih nesreè;
- ? država lahko uèinkovito nadzira delovanje takih skladov;
- ? ustanovljeni so lahko izkljuèno kot državno telo, druga možnost pa je, da se k sodelovanju v takem skladu povabijo zavarovalnice in pozavarovalnice.

Kot eno od oblik posebnih zavarovalnih skladov, ki ga imamo tudi v Sloveniji lahko omenimo predvsem “Pool za zavarovanje in pozavarovanje jedrskih nevarnosti GIZ”. Veè o tem v prvem delu raziskovalne naloge na strani 23.

3.3.6. SPECIALIZIRANE ZAVAROVALNICE

Nekatere ureditve podroèja odpravljanja posledic naravnih in drugih nesreè po svetu poznajo tudi obliko specializiranih zavarovalnic.. Ta rešitev nekoliko spominja na predstavljene modele v predhodni toèki, ki se nanaša na posebne zavarovalne sklade za primere naravnih in drugih nesreè. Bistvena razlika pa je predvsem v dveh kljuènih toèkah:

- ? specializirane zavarovalnice so, kot to pove že samo ime, namenjene zavarovanjem pred posledicami toèno doloèenih naravnih in drugih nesreè;
- ? pravna oblika organiziranosti takih zavarovalnic.

¹³⁴ Angl. “Extraordinary risks”

¹³⁵ CCR – Caisse Centrale de Reassurance.

¹³⁶ Natural Disaster Reparation Fund.

Kot zelo značilen primer specializirane zavarovalnice velja omeniti vzajemne kmetijske zavarovalnice. Ustanovljene so kot zavarovalnice namenjene kritju posledic naravnih nesreč, ki nastanejo na kmetijskih pridelkih. Največkrat to velja za kritje posledic toče.

Pravno so ponavadi organizirane kot vzajemne zavarovalnice, kar pomeni, da so kmetje, ki bi želeli zavarovati svoje pridelke, hkrati tudi ustanovitelji in člani teh zavarovalnic. Pri ustanavljanju in delovanju takih zavarovalnic ponavadi sodelujejo še zavarovalnice in država. Kmetje na tak način zbirajo denarna sredstva v obliki premije ter obenem udeležujejo tudi načelo medsebojne vzajemnosti. Ključni faktor pri učinkovitosti delovanja teh zavarovalnic je ravno nujnost udeleževanja načela vzajemnosti, saj so si različna geografska področja glede izpostavljenosti toči med seboj zelo različna. Rešitev omenjene težave pa mora poiskati država z različnimi možnostmi, ki jih poseduje in so lahko: predpisovanje obveznega zavarovanja, promoviranje in osveščanje, subvencioniranje premije oziroma davčne olajšave, itd. Vzajemne zavarovalnice ne ustvarjajo dobička, kot to velja za delniške družbe. V primeru ugodnega škodnega dogajanja v določenem letu lahko vzajemne zavarovalnice oblikujejo posebne rezervacije za morebitne bodoče škode oziroma znižujejo premijo v naslednjem letu. V obratnem primeru, ko škode presežejo vplačane premije in je škodno dogajanje neugodno pa so vsi člani dolžni doplačati za pokritje nastale izgube oziroma se v preteklosti oblikovane rezervacije črpajo. Podobne oblike specializiranih vzajemnih zavarovalnic bi bilo mogoče ustanavljati tudi za nekatere druge vrste naravnih in drugih nesreč.

Primer neuspešnega poizkusa ustanovitve specializirane, vzajemne kmetijske zavarovalnice beležimo tudi v Sloveniji pred približno desetimi leti. Pri tem so sodelovali predstavniki kmetijskega ministrstva, zavarovalnic in kmetijskih pridelovalcev. Žal je takratni poizkus propadel.

3.3.7. DRUGI FINANČNI PRODUKTI¹³⁷

V nadaljevanju podajamo še kratek povzetek nekaterih dodatnih oblik izravnovanja nevarnosti zaradi naravnih in drugih nesreč, ki se v zadnjem času razvijajo na najrazvitejših finančnih in kapitalskih trgih Evrope in Severne Amerike. Gre za zelo moderne in relativno zapletene finančne produkte, ki so verjetno trenutno za Slovenijo še neuresničljivi, še posebej ob upoštevanju trenutne razvitosti slovenskega zavarovalnega in kapitalskega trga. Ponavadi se s takimi produkti ukvarjajo največje, multinacionalne zavarovalnice in pozavarovalnice. Ne glede na navedeno pa velja te produkte vsaj kratko omeniti z mislijo na bodoči razvoj v Sloveniji.

Produkti obravnavani v nadaljevanju so nastali kot odgovor na vse večje škode, kot posledica naravnih nesreč. Še posebej to velja za hurikan Andrew in potres v Northridgeu. Povečane izplačane odškodnine so imele za posledico visok dvig premije za globalno pozavarovanje premoženjskih škod iz naslova naravnih nesreč. Premije za tovrstno pozavarovanje so se več kot podvojile med leti 1991 in 1994. Tako gibanje premij je največje zavarovalnice in pozavarovalnice prisililo v razmišljanje o alternativnih oblikah izravnovanja nevarnosti oziroma alternativnih virih za povečevanje pozavarovalnih kapacitet.

Vrednost tovrstnih transferjev zavarovalnih rizikov na kapitalske trge od leta 1996 do današnjih dni znaša približno 12,6 milijard USD.

V nadaljevanju samo navajamo nekatere možnosti:

- ? catastrophe bonds;
- ? catastrophe swaps;
- ? industry loss warranties (ILW);
- ? contingent capital;
- ? exchange-traded options.

¹³⁷ Vir: Swiss Re, SIGMA No. 3/2001, Zuerich, 2001

4. ZAKLJUÈEK

Ob zaključku raziskovalne naloge “*Študija s primerjalno mednarodno analizo v zvezi z zavarovanjem tveganj ob naravnih in drugih nesreèah*” velja iz množice informacij in opisov, predlogov in tabel izluščiti nekaj ključnih ugotovitev, ki morajo služiti predvsem kot vodilo vsem vpletenim za bodoèe uspešno in uèinkovito delo na podroèju zagotavljanja optimalne zavarovanosti za posledice naravnih in drugih nesreè v Sloveniji.

1. Naravne in druge nesreèe nikoli ne poèivajo. Ogrožajo prav vse in neprestano. Spoštujmo njihovo moè.
2. Reševanje posledic naravnih in drugih nesreè je mukotrпно in nevarno opravilo, predvsem pa je zelo drago. Pri tem se velik del sredstev, namenjenih reševanju in saniranju posledic naravnih in drugih nesreè, èrpa iz državnega proraèuna.
3. Nekatere stroške nastale kot posledica reševanja in saniranja posledic naravnih in drugih nesreè je mogoèe prenašati v zavarovalni in pozavarovalni sistem ter tako izravnati nevarnosti med množico zavarovancev.
4. Ponudba slovenskih zavarovalnic je na podroèju zavarovanj pred posledicami naravnih in drugih nesreè relativno bogata in se dodatno bogati iz leta v leto.
5. Ključna težava je zagotavljati dovolj visoko stopnjo zavarovanosti pred naravnimi in drugimi nesreèami.
6. Rešitev za zagotavljanje optimalne stopnje zavarovanosti pred naravnimi in drugimi nesreèami je potrebno iskati v uèinkovitem doloèanju razmerij med ključnimi subjekti, ki so: zavarovanci, zavarovalnice in pozavarovalnice ter država.
7. Najbolj aktivno vlogo pri postavljanju teh razmerij mora odigrati država, kateri je nenazadnje tudi v interesu zniževati stroške, ki nastanejo kot posledica reševanja oziroma saniranja posledic naravnih in drugih nesreè. Zavarovanci in zavarovalnice se bodo namreè vedno obnašali predvsem komercialno, kar pa ni vedno v soglasju z interesi države na podroèju zagotavljanja optimalne zavarovanosti pred naravnimi in drugimi nesreèami. Zato je vloga države še toliko bolj pomembna, saj je s pomoèjo zakonodaje in s svojo izvršilno moèjo edina sposobna zagotavljati optimalne stopnje zavarovanosti. Taka ureditev se je pokazala kot uèinkovita v mnogih najrazvitejših državah.
8. Zelo zanimiva in uèinkovita pot za doseganje osnovnega cilja na podroèju zavarovanosti pred naravnimi in drugimi nesreèami so tudi aktivnosti osveščanja, izobraževanja, promoviranja in reklamiranja. Pri tem morata glavno vlogo, z roko v roki, odigrati država in slovenske zavarovalnice. Ob tem se zdi smiselno v aktivnosti vključevati tudi stanovska združenja in organizacije z različnih podroèij delovanja.
9. Država pa bo morala ključno vlogo odigrati še na enem izredno pomembnem podroèju. Zagotoviti bo namreè morala dovolj politiène volje za prièetek izvajanja aktivnosti pri pripravi nekaterih predlaganih modelov. Pri tem bo nujno potrebno usklajevati voljo različnih skupin z različnimi interesi. V Sloveniji smo bili v preteklosti preveèkrat prièa, ko so propadli dobri projekti zaradi navzkrižnih interesov različnih skupin in lobijev, tudi s podroèja varovanja pred naravnimi in drugimi nesreèami.
10. Predstavljeni in predlagani modeli rešitev, tako na podroèju prostoèasnih aktivnosti, kot na podroèju naravnih in drugih nesreè, so samo povzetki nekaterih možnosti, ki se v mnogoèem opirajo predvsem na izkušnje najrazvitejših držav s tega podroèja. Za dejansko operativno pripravo vsakega od predstavljenih modelov bi bilo potrebno izvesti posebno raziskovalno-razvojno nalogo, in sicer najmanj v obsegu prièujoèe naloge.
11. S ciljem zagotavljanja visoke stopnje uèinkovitosti predstavljenih modelov moramo nujno opozoriti na dejstvo, da so obstojeèi in aktivni modeli v svetu najveèkrat mešanica različnih rešitev, ki medsebojno delujejo sinergijsko ter tako zagotavljajo visoko stopnjo zavarovanosti pred posledicami naravnih in drugih nesreè.
12. Posledice naravnih in drugih nesreè so ponavadi tako obsežne, da tudi najboljši in najuèinkovitejši modeli za zagotavljanje visoke stopnje zavarovanosti ne morejo zagotoviti popolnega transferja stroškov na zavarovalni in pozavarovalni sistem. Del stroškov za reševanje in saniranje posledic

naravnih in drugih nesreè bo še vedno breme državnega proraèuna. Opisani modeli pa lahko ta delež bistveno znižajo.

13. Èisto na koncu, še predlog za nadaljnje delo na podroèju zagotavljanja optimalne zavarovanosti pred posledicami naravnih in drugih nesreè. Zelo smiselno se zdi nadaljevati z majhnimi koraki, posebnimi projekti za posamezne predlagane modele ter tako v nekaj letih postaviti celovit slovenski sistem varovanja in zavarovanja pred posledicami naravnih in drugih nesreè. Avtorji raziskovalne naloge "*Študija s primerjalno mednarodno analizo v zvezi z zavarovanjem tveganj ob naravnih in drugih nesreèah*" smo pripravljeni aktivno in z velikim veseljem priskoèiti na pomoè ter z izkušnjami in znanjem, pridobljenimi tudi s to raziskovalno nalogo, tvorno sodelovati pri tem pomembnem projektu.

SEZNAM TABEL – prvi del

- Tabela 1: Število nesreè in dogodkov – prostoèasne aktivnosti za obdobje 1996-1999
Tabela 2: Število naravnih nesreè v Sloveniji v letih 1998 in 1999
Tabela 3: Število prebivalcev po potresnih obmoèjih
Tabela 4: Število požarov v Sloveniji v obdobju 1994-1999
Tabela 5: Število ostalih civilizacijskih nesreè v Sloveniji v obdobju 1998-1999
Tabela 6: Število sodelujoèih reševalcev in drugih oseb v obdobju 1998-1999
Tabela 7: Število sodelujoèih reševalcev in drugih oseb v obdobju 1998-1999
Tabela 8: Število sodelujoèih gasilcev in drugih oseb v obdobju 1996-1999
Tabela 9: Število sodelujoèih reševalcev in drugih oseb v obdobju 1998-1999
Tabela 10: Stroški intervencij za nesreèe v obdobju 1996-1999 (v SIT)
Tabela 11: Povzroèena škoda za naravne in civilizacijske nesreèe v obdobju 1996-1999 (v SIT)
Tabela 12: Premija vseh zavarovanj v Sloveniji v obdobju 1991-1999 (v 000 SIT)
Tabela 13: Premija neživiljenjskih zavarovanj v Sloveniji v obdobju 1991-1999 (v 000 SIT)
Tabela 14: Kosmate odškodnine oziroma zavarovalnine vseh zavarovanj brez cenilnih stroškov v Sloveniji v obdobju 1991-1999 (v 000 SIT)
Tabela 15: Kosmate odškodnine oziroma zavarovalnine neživiljenjskih zavarovanj brez cenilnih stroškov v Sloveniji v obdobju 1991-1999 (v 000 SIT)
Tabela 16: Bruto obraèunane premije in kosmate zavarovalnine premoženjskih zavarovanj brez cenilnih stroškov v Sloveniji v obdobju 1995-1999 (v milijardah SIT)
Tabela 17: Bruto obraèunane premije in kosmate odškodnine odgovornostnih zavarovanj brez cenilnih stroškov v Sloveniji v obdobju 1995-1999 (v milijardah SIT)
Tabela 18: Zavarovalna dejavnost v Sloveniji (leto 1999) v primerjavi z drugimi državami in EU (leto 1998)
Tabela 19: Naravne nesreèe v obdobju 1985 – 1999
Tabela 20: Analiza zavarovanosti posledic naravnih nesreè v obdobju 1985 – 1999
Tabela 21: Analiza zavarovanosti posledic naravnih nesreè v obdobju 1985 – 1999 v
Tabela 22: Velike naravne katastrofe v obdobju 1950 - 1999
Tabela 23: Posledice globalnega segrevanja
Tabela 24: Pregled naravnih in civilizacijskih nesreè v letu 1994 – cel svet
Tabela 25: Pregled naravnih in civilizacijskih nesreè v letu 1995 – cel svet
Tabela 26: Pregled naravnih in civilizacijskih nesreè v letu 1996 – cel svet
Tabela 27: Pregled naravnih in civilizacijskih nesreè v letu 1997 – cel svet
Tabela 28: Pregled naravnih in civilizacijskih nesreè v letu 1998 – cel svet (zavarovane škode);
Tabela 29: Pregled naravnih in civilizacijskih nesreè v letu 1999 – cel svet
Tabela 30: Najveèje izplaèane odškodnine in zavarovalnine v obdobju 1970-1999
Tabela 31: Odgovori nacionalnih zavarovalnih združenj na vprašanja o naravnih nesreèah

SEZNAM TABEL – drugi del

- Tabela 1: Bruto obraèunane premije in kosmate odškodnine oz. odškodnine nezgodnih zavarovanj v Sloveniji v obdobju 1995-1999 (v milijardah SIT)
Tabela 2: Struktura bruto obraèunane premije nezgodnih zavarovanj v Sloveniji v obdobju 1997-99 (v %)
Tabela 3: Primeri izraèuna meseène premije (v SIT) nezgodnih zavarovanj za drugi nevarnostni razred
Tabela 4: Primeri izraèuna premije (v SIT) dodatnega nezgodnega zavarovanja voznikov, potnikov in delavcev pri upravljanju in vožnji z motornimi vozili k avtomobilskemu zavarovanju
Tabela 5: Primeri izraèuna zavarovalne premije (v SIT) nezgodnih zavarovanj za reševalce – operativne èlane gasilskih enot
Tabela 6: Primeri izraèuna zavarovalne premije (v SIT) nezgodnih zavarovanj za reševalce – podmladek, mladinci, veterani kot èlani gasilskih enot
Tabela 7: Primeri izraèuna zavarovalne premije (v SIT) nezgodnih zavarovanj za reševalce – èlane GRS
Tabela 8: Bruto obraèunane premije in kosmate odškodnine oz. zavarovalnine zavarovanj odgovornosti v Sloveniji v obdobju 1995-1999 (v milijardah SIT)
Tabela 9: Primeri izraèuna letne premije (v DEM) zavarovanja odgovornosti za gasilsko društvo
Tabela 10: Primeri izraèuna premije (v SIT) nezgodnega zavarovanja za osebe, katere pri izvajanju prostoèasnih aktivnosti uporabljajo najeta sredstva (žiènice, vleènice, vzpenjaèe)
Tabela 11: Primeri izraèuna letne premije (v DEM) zavarovanja odgovornosti upravljavca vleènic in sedežnic

Tabela 12: Primeri izraèuna premije (v SIT) nezgodnega zavarovanja èlanov planinskih društev

Tabela 13: Letne zavarovalne premije požarnega zavarovanja za nekatere tipiène stanovanjske objekte (v SIT)

Tabela 14: Letne zavarovalne premije za potresno zavarovanje za nekatere tipiène stanovanjske objekte (v SIT) – franšiza v višini 5%

LITERATURA IN VIRI

Zakoni

Nacionalni program varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, Poročevalec Državnega zbora števil. 95, Ljubljana, 2000;

Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, Uradni list RS št. 64/94, Ljubljana, 1994;

Zakon o gorskih vodnikih, Uradni list RS št. 63/99, Ljubljana, 1999;

Zakon o odgovornosti za jedrsko škodo, Uradni list RS št. 22/78 in 34/79, Ljubljana, 1978 in 1979;

Zakon o prevozu nevarnega blaga, Uradni list RS št. 79/99, Ljubljana, 1999;

Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu, Uradni list RS št. 70/94, Ljubljana, 1994;

Zakon o varstvu pred požarom, Uradni list RS št. 71/93, Ljubljana, 1993;

Zakon o varstvu okolja, Uradni list RS št. 32/93 in 1/96, Ljubljana, 1993 in 1996;

Zakon o varstvu pred utopitvami, Uradni list RS št. 44/00, Ljubljana, 2000;

Zakon o gasilstvu, Uradni list RS št. 71/93, Ljubljana, 1993;

Zakon o policiji, Uradni list RS št. 49/00, Ljubljana, 2000;

Zakon o zavarovalništvu, Uradni list RS št. 13/00, Ljubljana, 2000;

Literatura

Naravne in druge nesreče v RS v letu 1999;

Naravne in druge nesreče v RS v letu 1998;

Požari v RS v letu 1997;

UJMA;

Swiss Re, SIGMA, Zuerich, 1995

Swiss Re, SIGMA, Zuerich, 1996

Swiss Re, SIGMA, Zuerich, 1997

Swiss Re, SIGMA, Zuerich, 1998

Swiss Re, SIGMA, Zuerich, 1999

Swiss Re, SIGMA, Zuerich, 2000

Statistični zavarovalniški bilten 2000, Slovensko zavarovalno združenje, Ljubljana, 2000

Muenchner Rueckversicherungs-Gesellschaft, Topics 2000 – Natural catastrophes – The current position, Muenchen, december 2000

Comite Europeen des Assurances (CEA), Plenary meeting of the Fire/Theft comitee, Sevilla, 10./11. June 1999

Insurance Regulation and Supervision in Economies in Transition, OECD Publications, Paris, 1999

dr.Marko Pavliha: Zavarovalno pravo, Gospodarski vestnik, Ljubljana, 2000

dr. J.Boncelj: Zavarovalna ekonomika, Založba Obzorja Maribor, Maribor 1983

Adriatic zavarovalna družba d.d. Koper – Splošni in posebni pogoji za zavarovanja;

Odpravljanje posledic naravnih in drugih nesreè, zbornik referatov, URSZR, Ljubljana, 1996;

Spletne strani

Spletna stran MORS-URSZR;

Spletna stran zavarovalnice Zurich Sport;

Spletna stran Club Alpin Francais;

Spletna stran zavarovalnice Elvia;

Spletna stran zavarovalniceGenerali Lloyd;

Spletna stran Deutscher Alpenverein;

Spletna stran zavarovalnice Axa;

Spletna stran zavarovalnice Maphre;

Spletna stran Club alpino Italia;